

ХАКЕРИ НА ЧОВЕШКИТЕ ДУШИ

ИВАН ПОПОВ

ACTIVE

terra
fantastica

Иван Попов

Хакери на човешките души
(хуманитарен киберпънк)

Част I. БЛУС ЗА ГРАД АРМАДИЛЬО

...И в този хаотичен, непонятен, рискован и интересен свят, където не може да се прокара ясна граница между фантазията и реалността, играта и живота, единствен елемент на порядък внася тайнствената, приказна фигура на Програмиста, странстващия магьосник на бъдещето.

С. Перселегин

1. Да калибрираш началниче

За пет минути Макилрой звъни трети път. „Къде е Балабан? Да ми го откриете на всяка цена!“ Джон Дж.Дж. Сидорчук се поти от притеснение. Нито мобилникът му се обажда на Балабан, нито другите му телефони, на пропуска също не са го регистрирали. Сякаш вдън земя е изчезнал. Но Макилрой не ще и да чуе. „В дванайсет сме на линия, ако не върже шефа, ще става не знам какво!“ Сидорчук казва „Ще пробвам“ и прекъсва връзката. Той почва да се досеща каква е работата. Затова вече тича по стълбите към паркинга.

Балабан живее уж наблизко, но това е по права линия, а не с кола. Първо два километра наобратно, за да се влезе в магистралата. После се оказва, че не може да се излезе там, където на Сидорчук му е нужно. Армадилската градска управа е почнала поредния ремонт. Дими горещ асфалт, бучат машини, суетят се работници с червени дрехи. Сидорчук се замотава в някакъв район с тесни еднопосочни улици-каньони. Сиви вехти блокове, плачещи за ремонт, ако не за събаряне. Имигранти от всички бои. Улично движение, максимално близко до брауновото. Времето тече неумолимо. Мобилникът отново пищи – и отново Макилрой. Сидорчук не отговаря, защото е вече съвсем близко до Балабан. Търси къде да паркира по-безопасно. В смисъл – да не му разбият колата имигрантите. Но тук безопасни места няма. От какъв зор Балабан живее тук, а не в квартала на Комитета? Самият той казва, че за по-близо. Вярно, комитетският квартал е чак на другия край на Армадильо Сити. Но в той кошмарен лабиринт отива повече време, отколкото за да стигнеш по аутобана до другия край. Впрочем Балабан идва на работа пеш...

Сидорчук зарязва СААБ-а си точно пред блока на Балабан. На

входа зее откъртена метална решетка, без никаква охрана. Четири етажа нагоре – няма асансьор, по стълбите. Мръсносива врата без опознавателни знаци. Сидорчук натиска звънеца, но той не звъни. Тропа по вратата с юмрук, после с крак. Отговор няма. Някъде навън крещят дечурлига. Сидорчук се чуди – да разбива ли. Все пак натиска бравата – и вратата се отваря. Отключено било значи!

На пода в тъмното се търкалят стари кецове и голям сак. Сидорчук едва не се спъва в него. Вика: „Балабане!“ Тишина. Вратата към стаята е открената и през процепа влиза сноп светлина. Сидорчук внимателно влиза в стаята и въздъхва облекчено.

Балабан спи на кревата вляво, завит с червен юрган, главата му – под възглавницата. Нещо сумти, но не хърка. Сидорчук го хваща за рамото и го раздрусва. Възглавницата пада на земята редом с пълния пепелник.

– Ставай! Ставай, че изгоряхме!

Балабан се сепва, блещи гуреливи очи.

– А! Сидореску?

Такъв навик има Балабан – да преименава имената. Сидорчук става ту Сидореску, ту Сидорян, ту Сидоракис, ту Сидорадзе, а понякога даже Сидороглу.

– Ставай, мързел! Защо не си вързал шефа? Ако не ги оправяш до... – Сидорчук гледа часовника си. Девет минути до дванайсет.

Балабан шари с ръка до леглото, напипва телефона. Вдига слушалката, псува нещо на туземския си език, после надига масивните си телеса и включва кабела към розетката в стената. Набира някакъв номер.

– Ало, началник? – дудне в слушалката с възможно най-заспал глас. – Как така не съм те вързал бе? Как?... Абе не така! Я набери сега втория ни сървър. Двеста и седем, петдесет и шест, трийсет и две, нула. Сега влез в зеленото меню... да, зеленото...

Както е по пижама, Балабан се плъосва на стола пред бюрото вдясно. Включва един от компютрите на него; на плоския екран се показва причудлив графичен интерфейс. Докато обяснява на началника какви копчета да натиска там при него, Балабан цъка нещо с мишката и жапа на екрана разни менюта.

– Така... добре. Сега вземи микрофона на Макилрой и кажи: „Привързаността на комитета «Лукач» към ценностите на свободното общество не знае граници“... Какво четеш на зъркела?... Правилно! Всичко е наред, началник! Готов си!... Аз ще следя оттук! – и Балабан затваря телефона.

– Уфф! – бърше чело с ръка и обръща див сънен поглед към Сидорчук. – Ти как влезе тука?

– А ти защо не си заключил? Ще ти отмъкнат някой път цялата техника! И защо си откачил телефона?

Въпросът за техниката е спорен. Широка маса е отрупана с какви ли не девайси¹. Отдолу има още два кашона с подобни боклуци. Повечето са или самоделни, или остарели. Балабан настоява, че са остарели само морално, а той е аморален тип и затова не му пука. По отношение на техниката той е консерватор. Консерватор с наченки на геронтофилия. Макар иначе в живота да обича младото и крехкото... Обаче новите продукти го дразнят. Казва, че ако зависело от него, би ги направил съвсем другояче. Но иначе се оправя с всичко, каквото му дадат. Неговите джаджи до една работят. Вярно, не както е по документация, а както ги е преправил Балабан. Всъщност без него те просто отказват да вървят...

В банята шурва вода, шляпат джапанки, Балабан пръхти и кашля. На плоския екран един сляп досега прозорец оживява. Появява се картина: овална сива маса с микрофони по средата. На стената отзад е гербът на Комитета – земно кълбо с факел отгоре му и къдрав девиз на латински: „Свобода и труд“. Някъде отстрани в полето на камерата влизат хора. Втори отляво зад масата сяда Макилрой, кокалест и мършав като закачалка за фирмени костюми. А в средата е самият шеф на отдела – Альоша Асанович, представителен мъж, едър, с широко лице и черна като пиратско знаме коса с бял кичур отпред. Останалите са непознати на Сидорчук: три жени и двама мъже. Най-вероятно – представители на охлоса². Под картината тича обяснителен текст: „Комитет «Лукач», отдел «Демократични състояния от четвърти и пети функционален тип», извънредна среща с обществеността“. Макилрой говори нещо в микрофона, но Балабан е изключил звука.

Адреналинът на Сидорчук постепенно спада. Той вече се сеща защо е била цялата паника. Но все пак се чуди – защо са избичили шефа пред камерите? За връзките с охлоса, тоест с обществеността, отговаря Макилрой. И днешният брифинг е пак заради него. Наскоро се изпусна пред пресата: работата на отдела не вървяла, защото бил калпав човешкият материал – от четвърти-пети функционален тип. И че такъв материал вари го, пече го... За тия думи обаче никакви вредни активисти го обвиниха в дискриминация на културна основа и го изкараха едва ли не

1. девайс (англ. device) = устройство (електронно или компютърно).

2. охлос (гр.) – тълпа.

расист. В отдела, естествено, заговориха, че активистите са насъскани от огледалния сектор на Програмата... Но след това налетяха и адвокати по човешки права, вдигна се шум и сега Макилрой трябва да се извинява. Или може би Асанович ще го мъмри публично?...

Лицата на екрана се крият зад очила с въздебели рамки и тъмни стъкла. И дори не стъкла, а растери, проектиращи в очите образи и текст. Балабан ги нарича със сочната дума зъркели. Без тях пресконференциите вече не могат. Журналистите получават в реално време въпроси от редакциите или от мрежата, а офицерите за връзка с обществеността, също в реално време – в пряк текст отговори на въпросите. Иначе, оставени сами на себе си, могат да надрънкат маса глупости. Както Макилрой преди няколко дни... Явно Асанович днес не е могъл да си върже мобилника към комитетския сървър. Или Балабан нарочно не го е инструктирал навреме, та да се поизнерви преди старта. И да усети по особено мъчителен начин колко е незаменим Балабан. И да си затваря очите за всички особености на последния. От представите му за плаващо работно време до навика да си изключва всички телефони, та да не го безпокоят...

От банята се появява и Балабан – измит, сравнително сресан и абсолютно небръснат. Втъква голите краища на една тройна жица в някакъв куплунг и подкупващо-противният глас на Макилрой се разнася някъде иззад кашоните под масата.

– ...гледате предубедено! – ораторства гласът. – Първо, защо сте решили, че „от четвърти-пети функционален тип“ попада чак в списъка на обидните епитети? Това е само работна класификация на състоянията, приета в комитета „Лукач“ за вътрешни цели. Нищо че е придобила гражданственост. И второ, ръководителят на нашето направление сам произхожда от страна от четвърти-пети функционален тип! – и Макилрой прави широк жест по посока на Асанович.

Асанович сияе като кинозвезда. Или като експонат от музея. От етнографския музей, както се изпусна веднъж бившият експерт Уилямс. Когато после уволниха за недостатъчна сработеност с колектива. Тоест с екипа. Но знае ли охлосът защо Асанович е турен за началник? Сидорчук знае много добре: заради спуснатия отнякъде норматив за мултиетничност на ръководния състав. Трябвало да разшаренят списъка на шефовете, затова и вкарали Асанович в креслото на най-загубения отдел. От четвърти-пети функционален тип. Човекът загрява бавно и рядко, но има характер. И волеви стил на ръководство. Умее да удря по масата. Вече е потрошил три маси, казва секретарката. Но не го е казала на

охлоса, естествено...

– Това го измисли оная ден един пиарски³ консултант – казва Балабан. – Шефът го извика на пожар, от някаква фирма под крилото на нашата фондация. Нашите имаха съвет. Като му обясниха ситуацията, оная веднага загрея. Вика: та вие, началник, също сте от тоя, как беше... тип! Значи няма проблем, ще говорите това и това. И ги подкова двамата с Макилрой много яко. Альошата се удря по главата – ех, как не се сетих сам! Оная вика: да, ама не си се сетил, затова дай сега тия пет бона гущери. Альошата брадяся и ми вика на мен: да научиш компютъра да съчинява креатив, че тия хиени ще ми изядат бюджета...

Балабан бърбори всичко това на туземния си език. Той е родом някъде от територията, по която в отдела работи Сидорчук. Затова Сидорчук често общува с него – да трупа разговорна практика по езика, научен криво-ляво в университета.

– А даде ли му парите? – пита.

– Май се разбраха. Искаш ли да видиш потока от сървъра?

– Той не е ли кодиран? ЛСИ-сървърът⁴ на „Дженерал лингвистикс“...

– Аз съм го направил другояче. Един робот праща заявки към „Дженерал Лингвистикс“, но в предсинтактична фаза и с много шантави параметри. Такива стандартните им пакети въобще не позволяват. Но сървърът ги обслужва, има някакви недокументирани възможности. После роботът праща суровите потоци за смесване в парсьра⁵ на „Оракул“...

– Но това е незаконно! – възмущава се Сидорчук.

– Кое? Че съм кракнал пакета на „GL“? И че вадя междинен поток?

– И това също. И другото, дето караш оракулския сървър да смесва чужди междинни данни. Ако те хванат, ще те влачат по съдилища, докато си жив.

– Мене? Да ме хванат? Не могат да сканират машините на нашия комитет. Фондацията „Лукач“ му е изкарала статут като на федерален орган с особено важни функции. Приравнени с размножителните, хе-хе-хе...

3. пиар – (от PR – public relations) връзки с обществеността.

4. ЛСИ = латентно семантично индексирание. Реално съществуваща компютърна технология за работа с естествен език. Състои се в създаване на сложни модели за вероятностите за срещане на едни думи в близост до други.

5. парсьр (parser) – програмен модул, синтактичен анализатор за машинни или естествени езици.

– Но „GL“ имат при нас офицер за свързка. „Оракул“ също. Как бяха? Единият е Бярнесен, а другия не го помня. И те могат да наредят вътрешно разследване...

– Няма да наредят.

Сидорчук съвсем не е убеден, че няма да наредят. Дори понечва да напомни как преди три месеца го проверяваха самия него, но се отказва. А и Балабан много добре знае случая. Нали тогава лично той му зачисти машината от каквото не трябваше да има на нея... Но с него не може да се спори. Ще каже, че онова не било разследване, а рутинна проверка, и не от офицерите за свързка, а от копирайтския интерпол. И дявол знае още какво ще каже...

Междувременно Балабан гони с мишката курсора по екрана. Изскачат нови и нови управляващи конзоли.

– Имаш ли зъркели? – пита.

– Ей! Забравих ги в колата – сепва се Сидорчук.

– На, дръж моите – Балабан подава някаква грамадна полукаска. Навярно експериментален модел отпреди дявол знае колко време.

Впрочем каската работи идеално. Щом я включва към машината, Сидорчук вижда тичащите като червена лента инструкции на Балабановия робот: „...не бива да сме такива подозрителни. Подозрението води до предубеждение, а то пък вкарва комуникацията в неправилни рамки. Рамки, които изкривяват ценностите на нашия свят. Нашето общество е свободно, но ценностите му трябва да бъдат непоклатими. Затова ние с вас трябва... «пауза-» ...Не, не може да става и дума! Защо да го наказвам? Аз съм либерален ръководител. А и забележката на мистър Макилрой не ме е засегнала ни най-малко...“ Абсолютно същото, дума по дума, с леко закъснение и с доста убедителна интонация, произнася от екрана Альоша Асанович. Цветни геометрични фигури в левия горен ъгъл на зрителното поле му диктуват интонацията. Значението им е различно за различните типове информационен метаболизъм; затова всеки потребител трябва, както казват интерфейсните техници на „GL“, да се калибрира. Сидорчук изведнъж си спомня как видя преди седмица на паркинга Норман Майер, негов състудент от Сан Естебан. Тогава Майер каза, че работи като психотехник, и се изрази буквално така: „Дошъл съм да ви калибрирам началниците“...

– Защо си пуснал шефа през твоя робот-самоделка, а не през нормален интерфейс? – не разбира Сидорчук.

– Защото нормалните са ограничени. „Дженерал Лингвистикс“ прави много добро ЛСИ-моделиране, но при конструирането на смисъл е

много зле. В „Оракул“ е обратно: в семантичното индексирание са слаби, но имат добри бази знания. Затова взимам междинния поток от едните и го прекарвам през другите.

– Аха. Къде си учил такива дяволии?

– Неволята ме е учила, Сидораки...

„Все пак защо подопечните на вашия отдел състояния много рядко се развиват до трети функционален тип и нагоре?“ – пита на екрана една от жените, блондинка на средна възраст без особени белези. Този път се наема да отговаря Макилрой; червеният текст в зъркела спира, светва знак „-стоп-“ – Асанович е изкомандвал пауза от своя мобилник. Макилрой търпеливо разказва, че не бил виновен човешкият материал, а първо, недостатъчното федерално финансиране, и второ, враговете на нашите ценности в метрополията и по места. Които врагове заблуждават туземното население и го отклоняват от единствено правилния път. Глупости, отбелязва машинално Сидорчук. Той много добре знае за какво става дума, тъй като цяла година се мъчи с една такава територия. От четвърти-пети функционален тип. Виновни са „Дженерал Лингвистикс“, понеже още не са направили ЛСИ-бази за туземните езици... И освен това прогреса в териториите го движи не Комитетът, а Програмата. Кое-то е съвсем друго, нищо че и тя се финансира все от същата фондация – „Лукач“. И охлосът, ако има малко мозък, трябва да се сърди на Програмата. Макилрой медено говори как се стараели в отдела и какви премии изпускали, понеже не вкарвали никого в горните категории...

– Но за издигането в категория премии получават в Програмата, а не при вас! – неочаквано се обажда мълчалият досега мъж в десния край на екрана. Камерата се завърта леко, за да го вкара в центъра на полето. – Вие само отчитате докъде са изпълнили задачите си в Програмата. И получавате премия, когато докажете, че ония не си вършат работата. Значи интересът ви е да държите повече страни в долната категория...

„Я! Разсъждавал значи охлосът!“ – сепва се Сидорчук. А Балабан потресено зяпва екрана. Дори забива пръст, сякаш да бръкне в устата на говорещия.

– Гледай, гледай! – вика.

– Какво?

– Тоя е без зъркели!... Копеле, тоя мисли САМ!

И наистина, мъжът е без очила.

– Да няма импланти в ретината? – усъмнява се Сидорчук.

– Те са още в експериментална фаза. Изпробват ги върху имигранти. Освен това струват майка си и баща си. Макар че... тия са в нашата

зала, значи мобилниците минават през нашата точка... сега ще видим...

На екрана Макилрой ръкомаха, че Програмата и Комитетът се борят рамо до рамо на световния ценностен фронт, че търкания помежду им няма, тоест че търканията са измислица на безотговорни коментатори. На растера в полукаската бяга червен текст за Асанович, но той не се обажда. Балабан хваща клавиатурата и реди команда след команда в една управляваща конзола. Акуратни таблици се плисват на екрана.

– Няма. Приоритетни дуплексни канали навън излизат само четири. На тия трите булки и на другия човек. Шефът и Макилрой са вътрешни. За тоя не остава нищо... Чист е. Автокефален тип.

– Какъв? – Сидорчук сваля зъркелите.

– Автокефален. Значи – на своя глава. Има ли списък на акредитираните? Има, дори със снимки... Ето го. Блум. Лорънс Блум. Професия – журналист. Месторабота – няма данни. Ето такъв представител на охлоса. Охлос-бохлос, покажи си рогата...

– Този Блум да не са го подковали от Програмата? – усъмнява се Сидорчук.

– Защо?

– За да ни играят мръсно. Казват, че Харис им е съсипал отчетите за две операции и още една акция им е провалил направо на полето. Мразят го като куче. То не че при нас го обичат...

– Не-е-е. Ако беше от Програмата, щеше да е вързан към техен филтър, да го подковават в реално време. Там също не обичат такива... автокефални. А този Лорънс Блум ние ще го запомним... ще го проверим...

Сидорчук гледа таймера на мобилника. Време е да тръгва.

– Балабане, ще идваш ли към комитета? Да те закарам.

– Ще дойда по-късно. Тук имам още една работа.

– До скоро тогава – Сидорчук маха с ръка и напуска покоите на колелата си.

По стълбите на блока тичат мърляви дечурлига – платнените им кецове изшляпват по цимента надолу. Силно се хлопва металната врата на входа. Сидорчук се смъква до долу и със свито сърце поглежда навън – да не са му откраднали колата. Но СААБът си стои на мястото. Само де-то... откъм лявата страна върху лъскавочерната ламарина цъфти неприлична рисунка с жълт спрей. Спрямо оригинала рисунката е в мащаб горе-долу шест към едно увеличение.

2. Полет над верблюдско гнездо

В подножието на хълма до изхода за околоръстната магистрала, върху гранитна канара се чернее метален надпис: „Знанието е сила“. Порано той се е червенеел, тъй като буквите са медни, но сега са потъмнели от времето. Всеки божи ден, когато Сидорчук пътува към Комитета, те му напомнят, че Армадильо Сити е рожба на знанието и силата. Тоест на военно-промишления комплекс. Зелените твърдят, че рожбата е уродче. Всъщност истински уродлива е старата част, заварена още отпреди съюза на знанието със силата и обитавана от потомци на мексикански ратаи. Според Балабан имало и такова понятие – град от селски тип. Около стария град, на нужната санитарна дистанция, са нацвъкани новите квартали на корпорациите. Оградени с мрежи и охранявани не ползе от самите корпорации. Навсякъде – бариери, униформи, е-карти за пропуск. Всичко е строго, чисто и подстригано като офицер за връзка с обществеността. За всяко избуяване на тревата пред къщата ти пишат черни точки в психопрофила: за неакуратност, небрежност, невписване в изискванията на социума и прочие „не“-та. И после ще гледаш повишението през крив макарон. Сидорчук е решил този въпрос радикално: сложил е изкуствена ливада. Впрочем повечето негови колеги също...

Но все пак военнопромишленият период в армадилската история е отминат. Бронзовото изваяние на мобилен ракетен комплекс „Справедливост“ вече не стърчи над надписа „Знанието е сила“, алегорично изобразявайки прехода на първото във второто. Левите активисти успяха да се преборят с армадилската градска управа и го махнаха. За да не създава у хората грешни представи. Защото тук вече се разработват не високоточни изделия с различна поразяваща способност, а най-нови хуманитарни технологии. Впрочем Балабан твърди, че това е горе-долу едно и също. Дава пример, че в хуманитарния департамент две трети от кадрите били взети от военните. А най-високостоящият от тези кадри бил казал: „Човешкото съзнание е театър на военните действия номер едно“. Сидорчук опита да намери това изказване, но търсачката не откри нищо. Явно са подредактирирали материала. Или са му сложили филтър... Балабан твърди още, че повечето хуманитарни технолози в Армадильо са същите тези инженери и физици, дето преди са се занимавали с умните ракети. Само че са преквалифицирани на информатици и изчисленци⁶. Впрочем това си е чиста истина. Хуманитарните науки днес са производни

6. изчисленец – специалист по компютърни алгоритми.

от компютърните. Човекът е устройство за обработка на информация. И обект за управление посредством същата тази информация. Флагманите на хуманитарната индустрия са кръгло два: „Дженерал Лингвистикс“ и „Оракул“. Те стърчат, или по-точно главните им квартири стърчат над същия този град Армадильо. Ако човек погледне на запад, ще види черно-блестящи, огледално остъклени грамади...

Но Сидорчук няма кога да се озърта, кулите се мяркат само в огледалото за обратно виждане, хвърляйки отблясъци от ниското февруарско слънце. Гумите вече газят червеникавия чакъл на алеята. Сидорчук спира, спуска стъклото, пъха е-картата си в процепа. „Кой?“ – пита четецът. „Свой!“ – отговаря е-картата. Зъбатата порта се вдига, алеята описва два стилни гърча около езерото с рибки. Паркингът е широк и полуразен, разчертан като плац за строева подготовка. Строева подготовка за двигатели с вътрешно горене. Зданието на Комитета прилича на кръстоска между военен бункер и лятна резиденция на петролен шейх. Много бетон, бяла мазилка, нелепо-груби арки и колони. Сидорчук хлътва в тъмната паст на входа.

Отново е-картата преговаря с четеца. Тук трябва да се лепне и палец за сверка на отпечатъка. Охранителят гледа строго. Отсреща камерата гледа още по-строго дали охранителят гледа строго. Има и такива девайси – разпознават мимики, интонации, изобщо външни прояви на състоянието на така наречената душа. Отнякъде в ума изплува рекламен слоган: „«Оракул корпорейшън» – книгата на вашата душа“. С един такъв девайс охлосът опита да извади душата на Макилрой: с какви по чистота помисли е казал онова за човешкия материал? Девайсът изгълта краткия видеозапис и отсече категорично – презрение в комбинация с гнусливост и следи от нещо друго. Макилрой се измъкна елегантно като носорог през фасул на пръти: презрението не било към човешкия материал, а към нещо друго. Иди проверявай.

Сидорчук нагазва в масленозеления килим. Той е толкова дебел и рошав, че чак лъска обувките. „Да влезем в хуманитарната епоха с лъснати обувки!“ – обаждат се, без да са ги викали, тъмните дялове на съзнанието. Напоследък те са станали у Сидорчук нещо много нагли и гласовити. Май трябва да отиде на психолог? Може и да трябва, но психолозите дерат по три кожи. Най-вече заради медицинската тайна. Иначе той може да се обърне и към Барбара Уест. Тя е психолог на отдела. Но тогава – пак черни точки в профила и сбогом на повишенията...

Отново електронна бариера – този път пред вратата от стъкло и решетки, заграждаща секцията „Четвърти-пети функционален тип“.

Всички отдели на комитета имат вътрешни пропуски – да не щъкат служителите безразборно през организационните прегради. Изобщо интериорът на сградата е подчертано функционален. Без архитектурни излишества и мебели в псевдостаринен стил. С едно изключение: навсякъде висят картини, фотоколажи, графики. Психоложката твърди, че е за стимулиране на творческото мислене. Балабан опонира, че е с цел култивиране на вяност сред персонала: щом комитетът ни е обкръжил с такова скъпо обкръжение, значи трябва да го уважаваме...

Ето и Сидорчук, щом набере кода и отключи кабинета си, първото, на което се спира погледът му, е колажът на стената. Автор – неизвестен. Стил – пасторален абстракционизъм. Наименование – „Верблюдът мъти“. Плевня, стълба, опряна до сеното; в нещо като полог лежат портативен телевизор, бирена кутия, мобилник „Оно Сендай“, картечен пистолет със заглушител и издълбан върху дъска йероглиф. Когато Балабан, повикан да инсталира някакъв софт, видя за пръв път картината, веднага попита: „А къде е верблюдът?“ Сидорчук не знаеше. Решиха, че се е отлъчил за малко да пие вода. Но един от детайлите просто поразил Балабан. В полога, зад картечния пистолет, срамежливо лежи невзрачно сивкаво устройство с форма на сапунерка, с широк женски куплунг и няколко светодиода отгоре. Балабан беше категоричен: това е „Идеос III“, агоричен⁷ процесор последно поколение, военен и абсолютно секретен! „Откъде го е взел фотографът?“ – чудеше се той. „А откъде го знаеш ти тоя процесор, щом е такъв секретен?“ – възрази тогава Сидорчук. Балабан отвърна, че са наставили няколко такива към векторната машина на Комитета. Каза още, че тези авангардисти работят по серийния принцип и от теоретични съображения предположи съществуването на фотографии, на които верблюдът снася, люпи се, сменя си пуха с перушина, токува и тъй нататък. Сидорчук реши, че това са глупости. Но по-късно полевият интелгент Сингх каза, че абсолютно същата композиция висяла в кабинета на някой си Прибрам – лингвист в щаба на Програмата, отговарящ за тяхната територия, тоест кадрови двойник на Сидорчук. Сингх бил мярнал веднъж композицията, когато говорел с Прибрам по видеоканала, само дето там тя се казвала другояче: „Козелът мъти“. За секретния агоричен процесор Сингх не бил обърнал

7. агорични системи – изчислителни системи, построени върху принципа на свободния пазар. Тъй като пазарът (според ред теории) изпълнява универсални оптимизационни функции, то върху неговия принцип могат да се построят изчислителни устройства, алтернативни на цифровите компютри, невронните мрежи и пр. Самият термин „агорични системи“ е предложен от Ерик Дрекслер от MIT в края на 80-те.

внимание...

Сидорчук усеща, че вместо да го настройва творчески или да му внушава вярност, авангардната картинка просто го отвлича от работата: колко време вече седи зад бюрото и мисли за шуротии. Той пуска компютъра и проверява списъка с демоните⁸. После – този с асоциираните демони... Ужас! Ботът за персонално общуване се е изключил. Още преди месец, но няма кой да види. „Какво ли си мисли майка ми в Чикаго – огорчава се Сидорчук, – тя е свикнала ботът да ѝ се обажда през два-три дни. Тоест тя си мисли, че се обаждам аз. Макар че не знам, може и тя да си е сложила бот?...“ Сега е модерно да си говорят ботове, понеже хората нямат време. А трябва да показват внимание към близките си. „«Дженерал Лингвистикс» общува за вас“ – имаше такава реклама. Човек за човека е бот. А бот за бота е човек. Но що за човек е ботът? И що за бот е човекът?... Сидорчук проверява списъка със събеседници на бота си. Цял куп субекти, които просто не помни – освен майка си и Марая. Интересно, какво ли си приказва ботът му с този на бившата му съпруга?... Сидорчук се чуди дали да поиска архивния файл, но решава да не си губи времето.

Контент-анализаторите⁹ работят според очакванията. Сканирали са грамадно количество архиви. Нормата за трафика е превишена отвсякъде. Пак ще има скандали със сисадмина¹⁰ кой дръсти каналите... Анализът върви. Балабан е дал да се черпи машинно време с пълни черпаци. От векторния компютър, оня с наставените агорични процесори. Конструктът обрасва с асоциации, разслоява се по време и източници. На графиките с интегрални параметри са се пръкнали нови точки и пак там, където не трябва. Където не ги чака теорията...

Сидорчук е лингвист-изчисленец. И честно казано, въобще не е в профила на Комитета. Или по-точно комитетът не му е в профила. Тук работят почти само приложения. Всички инструменти, всички методики се правят в „Дженерал Лингвистикс“ и „Оракул“. С техните машини и софтуер Комитетът следи хуманитарното състояние. Светът е разделен на сектори, за всеки сектор отговаря отдел. Понякога се случва състоянието да не е такова, каквото е предписано. Тогава пращат сигнал във ведомството-близък – Програмата „Лукач“. Нейното седалище е

8. демон (софтуерен) – резидентен програмен модул в системите от типа на UNIX.

9. контент-анализатор – (понастоящем) специалист, който следи съдържанието (англ. content) на медиите с цел откриване и проследяване на пропагандни кампании. В текста – компютърна програма с аналогични функции.

10. сисадмин – системен администратор на компютърна мрежа.

съвсем наблизно, на няма две мили. От зданието на Комитета го отделя само едно гористо възвишение. Ако някой вземе да среже възвишението с булдозер, сградата на Програмата ще се вижда направо от прозореца на Сидорчук...

Самият Сидорчук, виждайки, че изчисленията вървят по график, пуска брауъра и се закача за един от порталите на подопечната му територия. Нали трябва да убие времето с нещо. Гледа валутния курс. Новините (нагло преписани от армадилските сайтове). Вицовете (преписани също оттам). Гледа и списъка с новите сайтове. Набива му се на очи някакво странно ведомство – Комитет за използване на баламатомната енергия за мирни цели. Сайтът се оказва изненадващо стилин. На дизайн безспорно са го докарали. В уводната страница педантично са изброени предимствата на мирния баламатом пред немирния. Езикът, макар и туземен, е гладък, експертен, ведомствен. Само дето думата „баламатом“ я няма в речника. Сидорчук се мъчи да я разбере от контекста, но нещо му пречи. Някаква трудно изразима, макар напълно осезаема ексцентричност на текста. Ексцентричен е и рекламният банер. Той не рекламира нищо и дори не е банер, а по-скоро сложно графично демо. Цветни кълбета се мятат в тясното поле в екзотичен ритъм. Преди месец Балабан показва на Сидорчук една колекция от подобни програмки, писани на асемблер и побиращи се в нищожен брой байтове. Безспорно шарени и зрелищни, но... Пак се е сринал, мисли си Сидорчук, рекламният пазар на територията. За пореден път. Щом вместо банери пускат такива...

Компютърът мелодично пищи – съобщение от служебната поща. Офицерът за вътрешна свръзка е насочил към Сидорчук доклад на полевия интелегент. При това докладът е двойно кодиран – веднъж от вътрешната свръзка и втори път с личен ключ на самия интелегент. Интересно. Вече година и нещо до Сидорчук въобще не са идвали двойно криптирани материали. Вътрешната свръзка обича да си играе на секретност, но резидентът Сингх въобще не страда от излишен педантизъм. Пък и тяхната, на Сидорчук и Сингх, територия е съвсем скучна и безобидна. От четвърти-пети функционален тип...

Сидорчук набира дълга поредица от цифри и букви. Това не е самият ключ, а само код за разгъване на ключа. Останалото върши крипточипът на картата, пъхната в тънкия слот на компютъра. Секунди – и докладът на Сингх се разстила на екрана.

Погледът на Сидорчук веднага съзира нередното. Дори почти немислимото. Материалът не е категоризиран. Въобще. Нито по сфера на компетентност, нито по стандартния каталог, нито със семантичен

индекс. В полето се мъдри само непонятна забележка от самия Сингх: „За особено разглеждане“. И още: „С особена потенциална важност“. Какво ли му е толкова особеното, чуди се Сидорчук. И хвърля целия текст към индексатора. В ъгъла на екрана светва до дупка индикаторът за натоварване. Процесорът явно се бръчка. 5, 10, 15 процента индексирани... Бавен процес е това. Докато свърши, Сидорчук успява да се нервира. Най-накрая ЛС-индексът е готов и пратен към конструкт-базата на Комитета. Секунди в очакване на резултата. И – нула! Индексът не се категоризира! Впрочем нищо чудно, Сингх навярно също е пускал индексатора, и явно със същия резултат... Сидорчук праща заявка към универсалния конструкт на „Дженерал Лингвистикс“. Тук вече резултат не може да няма, но трябва да се почака по-дълго.

СОМ¹¹ в противни цветове изскача на екрана. Най-близките възли са... ето ги. „Психични болести“ – изписва се под курсора на мишката. Да, доста далечко от интересите на Комитета... Другият възел: „Системи със спонтанни изчислителни свойства“. Това пък е въобще дълбока теория. И едното, и другото просто са извън комитетската конструкт-база... С далеч по-малка корелация са асоциирани темите „хуманитарни технологии“ и „радикална пропаганда“. Доста под прага за класификация. Кръстосаният анализ дава идиотски предположения. „Психични болести по спонтанните компютри“, „Хуманитарни технологии за радикална пропаганда на психични болести“, „Спонтанни изчислителни свойства на психично болните“... Странни неща. Значи докладът наистина е особен. И усъвършенстваният преброител на думи, научнообразно наречен „латентен семантичен индексатор“, няма да помогне. Но защо все пак Сингх му е натресъл такъв извънтемен материал?...

Сидорчук въздъхва и се вторачва в текста на екрана.

3. Болни мозъци

„Този материал – пише Сингх – е събран в по-голямата си част от журналист-следователя Р.Й., а хипотезите върху него е направил някой си Д.Л., физик по образование и с неопределена професия (сам той причислява себе си към т.нар. «техническа лумпенинтелигенция»). Публикуван е в местната преса (оригиналът е даден в приложение А). Натъкнах се на него при рутинно сканиране на мрежата. Отнася се за

11. СОМ (SOM – self-organizing map) – самоорганизиращо изображение на Кохонен. Метод за анализ и визуализиране на сложни данни, разработен през 80-те години.

прилагане, вероятно тайно, на нова, неизвестна за мен хуманитарна технология със сериозни негативни ефекти. Доколко са негативни говори фактът, че разследването се базира върху случаи на психични заболявания...“

Сидорчук се чеше по тила. От психиатрия той не разбира абсолютно нищо. Добре, интелигентът е надушил нещо, но защо са го пренасочили точно към него, специалиста в съвсем друга област?...

„Случай първи. Е.К., 41 г., финансист. През месец април предната година започва да го мъчи натрапчив сън: върху дълги стелажи, в правилни редици стоят яйца, или нещо подобно на яйца, които... продават и купуват. Те имат ръчички, с които си разменят различни жестове – също като брокерите на борсата, – но нямат лица. «Стоките» са всичко на всичко пет – зелен триъгълник, син квадрат, яркооранжева пентаграма, раиран като мишена кръг и еврейска звезда. Насън Е.К. знае това, но никога не вижда тези «стоки», а само обозначенията в ценовите листи. Не знае нито откъде се взимат, нито кой ги консумира в крайна сметка. Е.К. може да се концентрира върху всяко от яйцата-брокери, да види какво и с кого търгува в момента. Но не може да разговаря с тях. Те са мъртви абстракции, зъбни колелца, безсмислено въртящи се в борсовата машина. Никаква жива душа, въобще нищо не нарушава хода на търговията... След такива сънища Е.К. се мъчи с остро главоболие и отпадналост, като след особено силен махмурлук. Обръща се към терапевт около месец след началото на сънищата. Терапевтът предписва успокоителни, които не помагат. Една сутрин Е.К. не успява да се събуди от съня. Любовницата му вика бърза помощ, свестяват го с електрошок. Лежи в болница, лекуват го медикаментозно. След болницата не се е връщал на работа, отива в планински санаториум. Сънищата продължават по-рядко, навярно заради успокоителните.

Друг случай. П.О., 36 г., инженер. Сънува натрапчив сън от пролетта на предишната година. В него той вижда само повърхността на огромна вафла, в чиято квадратна мрежа са вдлъбнати тъмни петна. По мрежата се носят шарени бликове; те потъват във вдлъбнатите петна, променят големината им и продължават, но в друга посока и с изменен цвят. Насън П.О. сякаш знае правилата, по които тече тази странна игра, но найвече не може да ги формулира. Не може да направи никакви предположения за размера на «вафлата», но може, сякаш прелитайки над нея, съзнателно да мести гледната си точка. След съня го тормози силна

мигрена. П.О. опитва сам да премахне съня с успокоителни, после се запива. Веднъж не успява да се събуди. Свестява го лекарят, извикан от жена му. По негов съвет отива на психиатър. Психиатърът не успява да направи нищо, здравето на П.О. се влошава все повече заради съня и успокоителните.

Още един случай. Д.Б., дизайнер-художник, 51 г. жена. Натрапчив сън от месец юни. В съня вижда повърхност на вода или някаква друга течност, в която са потопени множество конусовидни тела. Конусите спорадично присветнат, това поражда вълни по повърхността на водата, но не кръгови, а със сложни къдриви фронтове, при това оцветени. Цялата повърхност се гърчи от причудливите вълни. И нищо друго. Д.Б. първо решава, че вижда послания от космоса. Неприятните усещания (главоболие, гадене) приема спокойно, като естествена умора от «предаването». На психоаналитик я завежда нейната дъщеря, която се страхува, че е «мръднала». Психоаналитикът е фройдист, не вижда смисъл в съня и решава, че Д.Б. е здрава. Повлияна от съня, жената рисува няколко серии картини (прилагат се снимки)...

„Така, така – язвително отбелязва Сидорчук. – Ето какви неща сънуват сега жените. И хората. А не като по Фройдово време – здрав, прав, корав и толкоз. Психоаналитиците ряпа да ядат...“ После прехвърля на екрана передното досие.

„С.С., студент, 22 г. Натрапчиво сънува огромен площад, покрит с квадратни плочки. По тях пълзят същества, подобни на черни амеби, но много странно: движенията стават на тактове, полетата се заемат и освобождават изведнъж. Амебите са различни по размер, най-често заемат няколко плочи, а формата им се мени при движение. Повечето пълзят по диагонал; като се сблъскат, излитат различни по-малки амеби-“осколки,, а на мястото на удара закипява хаотична активност – полетата сменят цвета си, от хаоса понякога излизат нови амеби и тръгват по пътя си. Сънят се натрапва на С.С. по време на летните изпити. Студентът мисли, че е от напрежение, макар да е държал само два изпита. Страничен симптом – главоболие и умора. На лекар отива, тъй като сънят продължава и през ваканцията. Лекуван е с медикаменти, с частичен успех: сега сънят го навестява по-рядко. На няколко пъти има проблеми със събуждането, но съквартирантът му успешно го свестява с шамари.

М.П., програмист, 30 г. Натрапчиви сънища. Картината: черупки, подобни на костенурски, отделни плочки от които се издигат като

цветни стълбчета. С такива черупки, свързани помежду си с нещо като кабели, е осеяно цялото полезрение на сънуващия. Стълбчетата постоянно се вдигат и падат, по «кабелите» като по черва се местят розови удебеления. М.П. твърди, че този сън идвал от пренапрягане в работата: преди да го сънува за пръв път, бил правил някаква система за визуализация, чиито елементи наподобявали черупката със стълбчетата. Сънят обаче не престава. М.П. известно време гълта хапчета за нерви, отива на психиатър, по негов съвет зарязва програмирането и се връща на село да гледа с баща си телета (или поне така твърди). Оттогава не е посещавал психиатъра и изобщо не се е появявал сред бившите си колеги и съседи.“

Според Сидорчук с преумора може да се обясни всичко. Но какъв смисъл намира Сингх в цялата тая работа?...

„Р.Й., 27 г., журналист, ляв радикал и наркоман, вижда подобен сън само веднъж при твърде любопитни обстоятелства...“

Аха! Това е онзи разследващият! Значи и той е пипнал тая болест, душевната...

...разказва, че седял една вечер на пейка зад паметника на бойната слава и пушел трева. Затворил очи и се озовал сред множество виолетови бутилковидни тела с разклоняващи се нишки, излизаци от гърлото и стигащи до дъното на някоя друга бутилка. Всичко това светело и пулсирало необичайно красиво. Р.Й. така се унесъл, че не усетил кога го спипали двама полицаи. От протокола в участъка се знае и точната дата на произшествието – 29 юни. Р.Й. излежал няколко часа в ареста, платил глоба и го пуснали. Но след няколко дни разказал случая и видението на свой познат – Д.Л., 31 г. (вероятно също наркоман). Разказът буквално покъртил Д.Л., защото той – по чисто съвпадение – бил вече сънувал нещо подобно и имал определена хипотеза по въпроса. Той успял да убеди Р.Й. да направи разследване по темата. Своя сън и обяснението си за него Д.Л. описва във файл, който дава на журналиста, за да подготви той публикация...“

„Да видим – казва си Сидорчук – как ще се разplete чорапът.“

„Нееднократно – това вече беше файлът на Д.Л. – тази пролет

сънувах следното нещо: футболен стадион, върху него наредени хора с червени и бели флагове. Строени по твърде сложна система, те вдигат и свалят флаговете в зависимост от сигналите, които получават. Сигналите са или от съседите им, или от куриери, които търчат между хората с табели в ръце. Всичко това ме озадачаваше, но от друга страна ми се струваше познато отнякъде. И веднъж се сетих откъде: от един фантастичен разказ. Там по същия начин бяха строили за експеримент няколко хиляди човека, като всеки от тях изпълняваше функцията на отделен логически елемент в компютърен процесор. И живият компютър, състоящ се от хора с флагчета, успя да реши някаква задача... (*Не са посочени нито разказът, нито писателят.* – бел. М. Сингх.) Реших, че в мозъка ми се проиграва нещо подобно. Че умът ми е впрегнат да решава някаква задача в подсъзнателен режим и процесът само понякога нахлува в съня. От друга страна този режим на подсъзнанието е абсолютно неестествен. Отначало мислех, че съм се побъркал от четене на фантастика. Чудех се колко още време ми остава да се мъча на тоя свят. Но когато Р... (*името на журналиста изтрих от съображения за сигурност* – бел. М. Сингх) ми разказа своя трип, в бутилките и нишките между тях веднага познах модел на невронна мрежа. А невронната мрежа също е изчислително устройство, макар на друг принцип. Значи мозъкът на Р. също е реорганизиран да решава някаква задача. Оптимизационна задача, каквито най-общо решават невронните мрежи.

Но дали ние двамата сме някакво невероятно изключение? От самото начало бях убеден в обратното. Затова накарах Р. да направи разследване сред практикуващите психиатри. Реших, че ако други хора сънуват такива неща, би трябвало да са потърсили помощ от лекари. Въпросът беше да обясним на психиатрите какви пациенти търсим. Аз го формулирах така: натрапчиви сънища, в които човек вижда множество повтарящи се елементи, свързани като сложно функционираща система. Защото спонтанни изчислителни свойства се наблюдават в най-различни системи. И действително психиатрите ни съобщиха за няколко случая... (*Имената на психиатрите съм изтрил от съображения за сигурност* – бел. М. Сингх.) Те могат да се интерпретират като клетъчни автомати (С.С., П.О.), агорична система (Е.К.), мрежа от сложни неврони (М.П.) и дори химичен компютър (Д.Б.).

Голямата загадка е как мозъкът е вкаран в това състояние. Изглежда сякаш чрез хипноза (или нещо друго – тук не съм сигурен) в подсъзнанието са «сглобени» отделните елементи и са свързани в система. Самите психиатри не са склонни да приемат моята хипотеза – или пък Р.

не им я е обяснил достатъчно добре (аз не съм говорил лично с тях). Явно я смятат за фантазмагория. Затова нямам никаква идея за причините на тези сънища – освен една. Преди време се бях натъкнал в мрежата на материал за някакъв «Проект 96», правен по поръчка на военните от Пакта и касаещ нови методи за управление на подсъзнанието (за интензивно обучение и др.). Това предложих на Р. като основна хипотеза за материала, който публикува.“

Заинтригуван, Сидорчук вади на екрана приложението, тоест самата публикация. Основно място заемат показанията на психиатрите (твърде разкрасени стилистично) и усукваниците относно този „Проект 96“, разредени с яростни филипики по адрес на военните от Пакта. Да, Сингх е отбелязал, че журналистът е някакъв радикален... или май беше киселинен? Материалът е подписан с псевдоним „А. Казандзакис-Шапиро“, а вестникът се казва „Психофеномен“. Сидорчук се закача към сайта му в мрежата и прехвърля съдържанието. Булеварден окултизъм, булевардна екстрасензорика и също булевардна уфология. Да-а-а... Мнението му за Сингх и неговия доклад рязко се разваля. Но от друга страна кое нормално списание ще пусне такива работи? Хем психарски, хем срещу Пакта... Сидорчук цъка с мишката и изкарва последната част от доклада.

„Не съм разговарял лично с Д.Л. – написал е интелгентът. – Малко след публикацията, на 19 септември, той загива – блъснат от камион, докато карал велосипед някъде около столицата. Данните на психиатрите са потвърдени от мой агент, който повторно ги е интервюирал. Сканирах медиите в метрополията за подобни материали, но паякът не откри нищо. (Заб.: Може просто да съм избрал неподходящ ключ или филтър. Използвал съм ЛСИ-конструкт на «Оракул». Затова е полезно да се направи повторно сканиране с друг конструкт или с по-сложен филтър.) Контент-анализът на местните източници също не откри сходни публикации.

С голяма вероятност т.нар. «проект 96» е дезинформация. Споменаването му в глобалните източници точно съвпада по време с една кампания, водена от имиджкълъри¹² на фонда «Духовно и друго наследство» срещу бившия шеф на Пакта Ваалтерс. (Справка – анализаторите на

12. имиджкълъри – специалист, обратен на имиджмейкъра, т.е. занимаващ се с унищожаване на противниковите имиджи.

отдел «Демократични състояния от първи и втори функционален тип».)
Затова хипотезата на Д.Л. трябва да се признае за несъстоятелна.

Ако приемем, че си имаме работа с опасна хуманитарна технология, то с много голяма вероятност тя не е местна разработка. Тукашните военни са подчинени на Пакта, а граждански хумтех-сектор отсъства напълно. Също така няма хумтехска традиция в местния университет – поради липса на кадри, а и поради общото изостанало състояние на територията. Възможно е в дъното да стои някоя тоталитарна секта или радикална групировка. Но чисто местни подобни организации тук в момента няма. Технологичните корени на станалите инциденти според мен трябва да се търсят в развития свят.

По мое мнение инцидентът е сериозен и изисква най-основно разследване. Във връзка с това предлагам:

- да се открие нова полева разработка (предполагам код – «Морфей») със статут на особено важна за хуманитарната сигурност;
- да се изиска от ФБР лиценз, задължаващ туземните власти доброволно да сътрудничат в рамките на операцията;
- други мерки (по съображения на планиращия отдел).

30.02.т.г.

Интелигент Майкъл Сингх.“

Финалът изглежда на Сидорчук абсолютно необедителен. Практически без никакви изводи – нещо необичайно за Сингх, славещ се като доста приличен аналитик. Твърди се само, че това е външна работа. И дори не се обосновава важността на инцидента – а защо Сингх смята, че тук в комитета разсъждават като него там на полето?... И изведнъж – искане за ново дело, на всичкото отгоре особено важно. Може би му се иска на резидента да стане началник на разработка „Морфей“? Морфеист номер едно?... Сидорчук смътно усеща, че в доклада има нещо недоизказано. Някакво съображение, което е невъзможно да набутаеш в колосаните понятия на бюрократичния език... Той гледа таймера. Тук е следобед, а колко е часът на територията? Късно е. Но трябва да се опита. Сидорчук набира във викачката кода на Сингх.

Интелигентът се оказва на линия – комдемоните¹³ се здрависват и отсреща предлагат дори визуална връзка. Сидорчук включва камерата

13. комдемон (комуникационен демон) – програмен модул, осигуряващ връзката между отдалечени компютри.

си. На екрана изскача месесто мургаво лице. Ризата е снежнобяла, вратовръзката – строга, защитена със стилно крокодилче. Сингх се върти със стола си на фона на умопомрачителна панорама от блестящи небостъргачи. В долния десен край на зрителното поле в панорамата е забит пирон, на който виси бързоварче. Сингх се усмихва, горд с блясъка около себе си.

– Здравей, колега – казва той. – Какво ново там в централата?

– Здравей. Тук днес дойде от теб един доклад...

– Аха. Криптирай обаче връзката.

– С личния или със служебния ключ?

– Давай със служебния.

Екранът за кратко избухва в хаотични снежинки, след което отново се връща старата картина.

– Значи на теб са прехвърлили доклада? – пита Сингх. – Аз го бях насочил към Асанович.

Сидорчук изкарва челото на доклада в страничен прозорец. Наистина, шефът е вмъкнал свой маркер. „Да се даде становище до понеделник!“ – нарежда маркерът. Или Асанович също не е разбрал нищо, или просто не е отварял материала. По-вероятно е второто.

– Имам някои въпроси тук – казва Сидорчук. – Случаят е интересен. Как попадна на него? Тук пише – при рутинно сканиране...

– Спуснаха циркулярна задача наскоро – да следим пропагандата на разни радикални групировки. Явно е обща задача, за всички територии. При мен опасните материали бяха малко, но този и няколко други излизаха от стандартните схеми на конструкта. Затова седнах да ги чета. Изобщо – чиста случайност...

– Да, май днес интересните работи се откриват само по случайност. Търсиш ли ги нарочно – никакъв шанс.

– Точно така. Тия ЛСИ-конструкти само броят думите. И нищо друго. А ако оня използва други думи, или ако някой там е кръстил нещо не така, както ти си мислиш...

– Значи това не е технология на Пакта, така ли? – Сидорчук връща разговора към темата.

– Не ми се вярва. Когато Пактът се захване с нова технология, спуска дезинформационна завеса. Тя може много лесно да се открие с контент-анализ. Следиш една определена категория медии и щом почнат да говорят много глупости около дадения въпрос, значи по него наистина се работи нещо. Това е информационна стратегия на Пакта. Традиция от бог знае коя световна война. Но никакви завеси не са спускани

за хуманитарни технологии, работещи с подсъзнанието. Ако искаш резултатите от сканирането, ще ти ги пратя. Затова смятам, че не е Пакътът. Според мен това е операция на Програмата.

„Ха така – мисли си Сидорчук. – Рече и отсече. Без никакво усукване. Ето каква била работата...“

– Но Програмата не развива свои технологии – напомня той. – Те ползват продукти на хумтех-монополите.

– Това може да са тестове – възразява Сингх. – Хумтеците използват някой път операции на Програмата, за да настроят нещо в технологията.

– Не ми се вижда убедително...

В този момент нещо при Сингх бипва обратно. Той скача от стола си; в полето на камерата се намърдва рус женски тил, шампован – в естествен размер – върху чаталната област на отровнозелените бермуди на интелегента. Краката на Сингх под бермудите са неприлично космати. Позната картинка: онези, които работят вкъщи и искат да изглеждат делови по видеото, седят изтупани и колосани по офисному – но само докъдето ги хваща камерата. А от кръста надолу се разпасват колкото си искат. Вярно, трябва да внимават – да не стават от стола, докато са във видеовръзка... Впрочем Сидорчук мисли, че Сингх просто се мъчи да изглежда циничен и изпразнен от предразсъдьци.

– Та за какво говорехме? – пита Сингх, като се връща на мястото си.

– Говорехме, че това за Програмата не е убедително. Аз не мога да добавя към доклада такъв извод, ако ти не си го направил. Защото имам само твоите данни и нищо друго. Просто няма никаква логика. Освен че искаме да изкараме виновни програмниците, за да ги омекотяваме по-късно при нужда...

Сингх се замисля за кратко, рови с пръсти в черния си перчем.

– В края на краищата ние сме хуманитарен комитет – казва. – И имаме проблеми с тази територия – нашият отдел и персонално ти. Какво беше там... ЛСИ-конструктите излизаха от рамките, нали?

– Да. Или по-точно – рамките не са там, където трябва да бъдат.

– Така. Значи може да свържем това с нерегламентирана дейност на Програмата в нашия ареал. И да прехвърлим проблема на тяхната глава.

– Но тук трябва квалифицирана експертиза. А ние в отдела нямаме психиатри. Всички са хумтеци-приложници. Знаят да работят с по някой пакет на „GL“ и... – Сидорчук замълчава. Самият той не е приложник, но не бива да натяква на другите колко са ограничени. На Сингх –

също.

– Аз виждам два изхода – казва интелигентът. – Единият е да разсекретим моя доклад и да го пратим на някой психологически отдел, ако има такъв в Комитета. Макар че ако и там са тесни приложници, няма никакъв смисъл... Вторият начин е да намерим формално някоя голяма нередност на територията и да искаме експертиза на дейността на Програмата при нас.

– Експертиза от Хуманитарния департамент?

– Да. Ако я назначат, трябва да получим достъп до материалите на Програмата. Макар че и те до нашите също... Значи така: опитай да свържеш проблемите на твоите конструкции с тези инциденти. Кога по график докладваш за работата си?

– На 12-и. Но шефът иска становище по твоя доклад до понеделник.

– Така ли? Тогава вкарай въпроса за конструктите в становището. Трябва да заинтересуваме шефа. Той може да пробута въпроса нагоре...

Сидорчук усеща как изведнъж го заболява главата. Гледа таймера. Работното време е към края си.

– Нещо друго за мен имаш ли? – пита.

– Като че ли не.

– Е, тогава до чуване.

– До скоро. – Сингх прекъсва връзката. Мургавата физиономия и фототапетът с небостъргачите се стопяват сред сивия фон.

Сидорчук се протяга на стола. Обясненията на резидента само са доразбъркали кашата в ума му. Абсолютно неясна работа. Защо Програмата да е виновна? Вярно, тя им е ведомствен противник. Антагонист. Но все пак... Неприятно.

4. Всеобща коктейлна повинност

Одеколонът шипе бузите на Сидорчук като февруарски мраз. Впрочем в Армадильо мразове няма. Нито през февруари, нито въобще. Зимно време се леят дъждове – като този, с който сега се борят чистачките на колата. През лятото пък без климатик не се живее. Сидорчук знае как шипе мразът, тъй като е израснал на север.

СААБ-ът тихо шества през шпалир от фенери, забити ниско в тревата. Алеята е задънена от ярко осветен вход с широка козирка. Сидорчук спира под козирката. Ключовете оставя на червено костюмирания лакей, да закара колата на паркинга. Лакеят му е познат, стажант е в

един от съседните отдели, казва се Йосип Ковач. Не му стигат парите и понякога се чани да дежури вечер пред клуба. Клубът е свой, комитетски, и се нарича „Елен и тюлен“. Нордическо, както казва Балабан, название.

Сидорчук крачи по мозайката на вестибюла, съпровождан от дузина отражения в огледалата. Старае се да върви уверено, триумфално. Но нервите му играят като пред изпит. Или като пред интервю за работа. Впрочем кой е казал, че коктейлът не е изпит? Или интервю?

Част от колегите вече са се събрали и лениво разговарят на групички из залата. Въртят в ръце разнокалибрени чаши с шарени питиета. Поздравяват се със Сидорчук, обменят по някоя нищо незначеща фраза. „Виж ти – мисли си той – колко много хора работели в нашия отдел!“ Някои са му съвсем непознати. В Комитета е така. Едни предпочитат да работят вкъщи, други с месеци се губят било на териториите, било на курсове за преквалификация. И се виждат само по банкетите. Ето например до бара мениджърът Мюлер говори с някаква жена. С тъмна рокля и конюнктурно блондинеста прическа. Каква ли е тя при нас?... Сидорчук се приближава до бара; лакеят – друг, а не Ковач – му налива чаша вино от тумбеста бутилка с хералдичен етикет. Поздравяват се с Мюлер. Блестят прецизно отмерени усмивки. Мюлер му представя дамата. Тя е по професия ксеноюрист – изучава правните системи на териториите от четвърти-пети функционален тип. Казва се Еврика. Еврика Гомес. „А, значи след вас е търчал Архимед гол около ваната?“ Не, Сидорчук не казва това на глас, но вредните дялове от мозъка му почти успяват да добутат мисълта до речевия център. В последния момент обаче я спират здравите сили на автоцензурата. В последния момент. Той поема хладната ръка на Еврика. За миг се колебае дали да я целуне. Решава да не експериментира. Коктейлът днес не е място за поведенчески експерименти. Коктейлът е изследователско поле, коктейлът е изпит. Тук тече отбор, макар неестествен. Оцеляват най-приспособените. Приспособени към какво? Към изискванията на софта. От ъглите зяпат камери, слухтят микрофони, поведенчески конструкти анализират всеки човек, всяка постъпка. Хумтех-програмите строят сложни модели. Мерят жестове, походка, мимики, интонации и ги свързват с разни базови параметри на личността. Човешкият материал трябва да бъде категоризиран. Как му викат японците?... Да, тотално управление на качеството. Качеството на материала. После мениджърът по кадрите решава кой за какво става и кого да издигат нагоре. По-точно решава не мениджърът, а главният психолог, Барбара Уест. А най-точно – решава отново хумтех-

софтуерът...

Сидорчук бавно разнася из залата чашата си с вино. Поздравява се с колегите. Бьом, Франдсен, Мартинес-Идалго, Кондеман... Отново греят калибрирани усмивки. Балабан твърди, че имало някакъв черен девайс, с БОВ¹⁴; той обучавал лицевата мускулатура да се усмихва точно по критериите за дружелюбност, заложен в мимик-софта на „Оракул“. Може и така да е... Групичките хора из залата се движат като в забавен танц в странна спирала. Това е траекторията на Паркинсън. На всеки коктейл, установил е великият учен, хората се придвижват по посока на часовниковата стрелка. Поведенските ботове следят и това: кой е в талвега на потока, кой е в периферията, кой се бута в ъглите. И съответно прибавят и отнемат точки в досиетата на персонала. Рекламен слоган: „«Оракул» – кадрите нямат тайни за нас“... Впрочем и установките на оракулските ботове не са тайна за кадрите. Всички се натискат да попаднат в центъра на човешкия поток. Да ги маркира софът като важни клечки. Добре поне че не използват лакти – това го санкционира друг софт. Потокът се гърчи в причудливи меандри. Отстрани изглежда смешно, но всяко заставане отстрани носи черни точки в профила...

Сидорчук се включва в групичката на социолозите. Те не говорят за работа. На коктейл изобщо човек е прието да се забавлява. И да се отпусне. Всички трескаво се правят на отпуснати. Нали поведенските характеристики трябва да се снемат в отпуснатото състояние. „Коктейлът като изпитателен полигон за личния състав“, бестселър от Дан Смит. Сидорчук неволно си спомни как го поучаваше вторият му баща – бивш шлосер, преквалифициран в унтерпсихолог¹⁵: „Човешкият материал, си не, трябва да се подгонва“... Колегите говорят за разни неутрални неща. Най-вече за мобилници, компютри и друга маркова електроника. Балабан нарича този жанр „свободен преразказ на специализирана реклама“. Обсъждат падането на цените на невроинтерфейсите. И вдигането на хонорарите на хирурзите, които ги инсталират. И цените на самолетните билети в страни от четвърти-пети функционален тип. Постепенно разговорът се зацикля около отпуските. Изреждат се курорти от различни краища на света и с различен брой нули в цените. Всички се съгласяват, че е добре да се ходи на почивка. Дори, казва някой, е нужно да се ходи на почивка. Задължително е, казва трети, да се ходи на почивка... В главата на Сидорчук незнайно откъде се пръква странен израз: „всеобща

14. БОВ – биологична обратна връзка.

15. унтерпсихолог – специалист по психология на унтерсъзнанието (т.е. подсъзнанието).

курортна повинност“. И друг, по-дълъг: „...отбива курортния си дълг във ваканционно селище номер не се чете...“ С известно усилие на волята успява да озапти вредните мисли.

Психоложката Барбара Уест привлича погледа на Сидорчук с ярко-червено костюмче. Възщност не само неговия, а и на повечето мъже в залата. И не толкова костюмчето, а по-скоро неговото съдържание. Преди няколко месеца Сидорчук активно се домогваше до това съдържание. Безнадеждна работа е тая обаче – да сваляш психоложка... Захваща той разговор, подкован по всички правила, и още не стигнал до средата, а тя го гледа и мълви: „НЛП- рефрейминг¹⁶ от второ поколение, «Как да съгласим партньора», страница сто и осма, пример пети.“ Завеса, край на действието. Както каза Балабан – на краставичарка краставици продаваш, гражданино Сидорчук... Повторни опити за спечелване на сърцето/душата не беше правил. В Армадильо Сити юридическите нрави са такива, че могат да ти лепнат обвинение в посегателство за едното посягане, да не говорим за подбарване... А Барбара сериозно му действа на хипоталамусите. Не че е някаква красавица, но има нещо в движенията, в мимиката... Психотехника от трето поколение може би? Сидорчук е решил, че сексапилът ѝ е специално трениран. Може би дори с БОВ-девайс. Щом има за усмивката, може да се направи и за сексапила, ако се вярва на Балабан...

Времето тече, купонът също. Сидорчук се усмихва и подмята кухи реплики чисто рефлекторно, следвайки вътрешния си поведенски автоцензор. Вече почти целият отдел е налице. Ето го и Макилрой, дълъг, посивял и елегантен, заедно с другия заместник-шеф – Харис, офицера за вътрешна свръзка, шишкав и също елегантен. Приемат поздравления с широки театрални жестове. Няма го само... кой? Шефът. И Балабан. Интересно. Балабан е един от малкото хора в отдела, на чиито особености всички гледат през пръсти. Дори шефът, дори мениджърът по кадрите и дори психоложката Барбара Уест. А значи – дори поведенският софт на „Оракул“. Ако въобще досега са изпитвали Балабан в коктейлно-полигонни условия... Може би тази вечер се скатава от софта? Не, за невявяване без уважителна причина софтът ще му начисли черни точки чак до сливиците... Но Балабан е от неподгонения човешки материал, съвсем определено. Други такива като него Комитетът държи само в креативния отдел. Но там поне е ясно защо. Творческите

16. рефрейминг (англ. reframing) – психотехника от арсенала на невролингвистичното програмиране (НЛП); служи за манипулиране на рамките на мислене и възприятие.

личности, казва науката психология, са ярко изразени индивидуалности. Затова и там ги подбират едни такива... индивидуалности. Балабан казва, че в древна Гърция това понятие са го означавали с думата „идиот“. Ярко изразени идиоти, точно такива са криейтърите. Изисква го характерът на дейността им. Но самият Балабан не е чак такъв. Пък и той е всичко на всичко програмист. Е ли това неговото творческа професия?... Зависи. Някои задачи са съвсем рутинни, но други са абсолютно, да извиняват дамите, евристични...

А иначе Балабан е добър човек. Без съмнение. Сидорчук отново си спомня оня кошмарен следобед, когато му натресоха проверка от копирайтския интерпол. „Ревизия на верблюда май, а?“ – подхвърли тогава, въпросително вдигнал вежди, случайно минаващият покрай запечатания му кабинет Балабан. И още преди Сидорчук да му отговори, разбра всичко. Попита включен ли е вътре компютърът – през обедната почивка повечето сътрудници не си спираха машините, – заведе Сидорчук в своята стая и оттам, през някакъв нелеп архивен терминал, зачисти всички нелицензирани филми и програми от диска му. Без дори да го попита за парола. Спокойно, делнично. Сякаш махаше косъм от ревера на самото му, а не го спасяваше от уволнение и глоба в особено големи размери...

...А! Балабан се е появил. Едрата му фигура настъпва откъм вестибула. Паркетът скърца под тежките армейски обувки. С коженото си яке Балабан прилича на червен комисар от исторически филм на ужасите. Погледите се обръщат към него. Той отвърща с гръмогласни поздрави: „А-а-а, Майер! А-а-а, Франсен! А-а-а, Ибн Сидор!“ Здрависва се с две ръце.

– Защо чак сега, колега? – питат го.

– Методът на стандартното закъснение – обяснява охотно Балабан. – Установено е, че големите началници пристигат на приема средно 45 минути след началото. Значи, ако и аз закъснея, оракулските софтове ще ме вземат за началник...

А в този момент отзад се появява истинският началник. Альоша Асанович. Голям, зачервен и подпухнал, сякаш излиза от баня. Явно е пийнал още преди да дойде. Балабан е с гръб и не го вижда. Чак след секунда съобразява накъде обръщат погледи колегите. Обръща се и той. Двамата с Асанович се гледат, викат едновременно: „Е-е-е-е!“, разперват приветствено ръце, лицата им грейват.

– Е-е-е, Балабане! – вика Асанович.

– Е-е-е, началник! – вика Балабан и двамата се вкопчват в мъртва

братска прегръдка.

– Нещо много време не сме се виждали, Балабане! – хили се Асанович. – Ще вземем да се забравим!

– Нищо, началник, ще си пишем по-често, ако не се виждаме! – хили се Балабан. Двамата се откопчват от прегръдката и сега само приятелски се млатят по раменете. От якето на Балабан се вдига прах. От лъскавия костюм на началника – почти не. Някой отстрани киха.

Асанович хваща Балабан и го влачи подръка към бара, поздравявайки пътем изпречилите му се подчинени. Двамата енергично разпиляват стройната траектория на Паркинсън. „Зор сега ще види поведенският софт! – злорадства Сидорчук. – Ще калибрира социалните траектории на куково лято!“ Двамата големи си избират чаши. Пълнят ги с нещо от типа на текила, доколкото се вижда от мястото на Сидорчук. Балабан вади от джоба си малко шишенце и капкомер.

– Ща йе то, Балабане? – шефът минава на туземски език.

– Сливова есенция, началник! – отговаря Балабан също на туземски.

– Йех!!!

Балабан капва по малко в двете чаши. Двамата с Асанович са земляци – родните им градове са на двайсетина мили един от друг. Макар всъщност да не са родни градове, а родни села. И освен това недалновидни исторически дейци са прокарали между тях държавна граница... Балабан предлага да капне от есенцията на околните. Околните отказват вежливо, решително и панически.

– Ха наздраве, Балабане! – отново на туземски.

– Наздраве, началник!

Чашите се засилват за удар. Фрас!!! Тази на Асанович не издържа и се троши. Съдържанието се пролива на паркета. Замирисва на нещо – може би не чак гнусно, но непривично за тънкото корпоративно обоняние. Околните гледат вежливо, нерешително и панически. Дотърчава лакей с парцал.

– И-и-иии, бияч! – Балабан гледа гордо чашата си.

– Давай пак! – вика Асанович и избира друга чаша.

– Стига, началник, ще изпотрошим амбалажа, после от легена ли ще лочи персоналът?

Шефът обаче настоява за реванш. Отново фрас!!! Този път се троши чашата на Балабан. Отново се проливат течности. Стъкларийският турнир е завършил наравно. Балабан пълни нова чаша, двамата мирно пият, викат „Йех!“ и бършат усти с опакото на ръцете.

Околните гледат вежливо, но май недоумяват. Във всеки случай недоумява Сидорчук. Вътрешният му поведенчески софт звънко начислява черни точки на началника. „Неуважение към колектива (говори на туземски). Силно изявен егоцентризъм. Държи се фамилиарно с отделно взети подчинени. Етнически пристрастия в отношенията с персонала. Слабо управляеми емоции. Пристрастен към алкохола...“ А вътрешният софт на Сидорчук е съвместим с външния оракулски такъв. Значи подобна характеристика за шефа ще разпечата утре принтерът в кабинета на мениджъра по кадрите. С копия до психолога Барбара Уест и до борда на директорите на Комитета... Вярно, Асанович е на поста не по заслуги, а по квота. Като представител от четвърти-пети функционален тип. Но чак такъв непукизъм да проявява не е хубаво. Могат да го сменят просто с някой друг като него, от четвърти-пети функционален. Ще намерят отнякъде...

Междувременно Асанович и Балабан пълнят чашите за трети път. С вик „Еврика!“ шефът се втурва към едноименната сътрудничка. Също като Архимед покрай ваната, само че не гол. Галантно се дуе, целува ръка на дамата. Вика Балабан, за да ги запознае. Балабан също се дуе, макар недотам галантно. Асанович вече има проблеми с равновесието. Балабан разказва истории. За плужеците, които изяли на плажа три германки. После за гълъбите, дето лежали по гръб. За смока, който говорел влашки. За глиганите-диверсанти, които изплували от морето с шнорхели и плавници. За коня, който качили в самосвал и му ударили на подковите по една точкова заварка за ламарината на легена... Разказва ги на туземски – за Асанович, но превежда и на човешки. За колегите. Които се смеят учтиво и неразбиращо. Барбара Уест наблюдава заинтересовано двете бройки неподгонен човешки материал. Професионално ги зяпа, психично. Само дето не си записва диагнози в тефтера. Асанович пък зяпа поред ту Барбара Уест, ту Еврика. Непрофесионално и непсихично, но също не записва нищо никъде. Изразително си гледа часовника – явно му доскучава тук. Бута Балабан и му вика: „Балабане, хайде да те вода по курви!“ „Къде ги видя?“ – озърта се Балабан по следите на шефския поглед. „Не бе, не тук, във веселия квартал ще те вода!“ „Чакай, началник, да те отчете софътът. А и реч още не си произнесъл...“ Асанович се плесва по челото, вади от джоба лист, върти го пред себе си в различни посоки, докато ориентира буквите. Но защо не си пусне речта на зъркелите?... А, да, на коктейл е прието да не се слагат зъркели. Противоречи на паркетните нрави и добрия тон... Асанович вдига ръка, изкашля се и в настъпилата тишина почва словото си с нелепото обръщение

„Съратници!“ . Нататък благодари на всички за усърдната работа и вярната служба. Напомня за предизвикателствата на новата епоха в контекста на текущото обръщение към нацията на финансиста- филантроп Дьорд Лукач. И накрая съобщава благата вест. Отделът-близък, тоест „Четвърти-пети функционален тип“ към Програмата „Лукач“, е бил попилян от критика на заседанието на борда на фондацията. И подлото му ръководство най-накрая щяло да бъде сменено. Тази вест предизвиква у сътрудниците взрив от неподправено ликуване. Асанович използва това, за да завърши със също нелепия призив „Ура, другари!“ . След което енергично маха за довиждане към персонала и заедно с Балабан напуска коктейла.

Сидорчук също ликува и се чуди кога да си тръгне. Може веднага, но това ще го отчете софтьт. Най-добре да попадне в средния пласт напускащи. Последни идват най-големите началници и те първи си тръгват. После по- малките и така нататък. А защо той да не вземе да се направи на по-малък началник? Сидорчук така и постъпва – изчаква да си заминат заместниците Макилрой и Харис, след което си взема довиждане с близкостоящите колеги и се изнизва с твърда походка към изхода. Чак като излиза пред козирката и нарежда на лакея да докара колата му, въздъхва облекчено. Всеобщата коктейлна повинност е отбита.

5. Казан за домашно варене на мироглед

– Историята на интелигентните машини е започнала с цял куп идиотски заблуди – обяснява Балабан, докато се катери нагоре по стръмната пътека. Сидорчук го следва на крачка-две отзад. – Мислели са, че трябва да се стигне до човекоподобен интелект. Но за чий дявол? Нима някоя от другите машини копира физически човешкото тяло?...

Балабан говори почти без да се задъхва, независимо от стоте си кило и от раницата на гърба. Сидорчук е само шейсет и пет кило и уж би трябвало да му е по-леко, но вече се е задъхал, макар че почти не говори. Приказва основно Балабан.

– В дъното на всичко е разделението на информационния труд. Човек ужим е универсално устройство, но неговите машини са тясно специализирани. Тракторът не може да шие и шевната машина не може да оре. Същото е и с интелигентния софтьт. За чий му е на чат-ботът да знае медицина и на експертната система да знае махленски жаргон? За ничий... И изобщо какво означава, че софтьт „знае“ нещо, при положение

че той няма жизнен опит? А?...

– Жизненият опит се моделира...

– Точно така. Моделира се. Но как се моделира? Първият експеримент е бил такъв: взели са не знам колко хиляди страници текст от Джордж Вашингтон – писма, статии, дневници, мемоари – и ги вкарали в машината да преброи думите. Направили сложен модел – коя дума с каква вероятност в близост до какви други думи се среща. Идеята им била, че ако накарат машината да генерира текст със същите вероятностни параметри, той ще изглежда като писан от Джордж Вашингтон. А това би значило, че успешно са моделирали личността на Вашингтон. И жизненият опит се свежда до ред от вероятностни матрици, описващи употребата на думите. Е, така и се оказало...

– За латентното семантично индексирание ли говориш? – сеща се Сидорчук. – Но реалните приложения са по-сложни. Включват се и бази знания, и други неща...

– Включват се. Но основното си остава броенето на думите. И ако си дойдем на приказката – жизненият опит реално се моделира по части. Една компания прави модул за медицински знания. Друга – модул за махленски жаргон. А клиентският компютър въобще не мисли, той само се връзва. Към нужния интелигентен модул. Интелигентността е свойство на отдалечения сървър. Но същото е и с хората! Ето, някой ти говори нещо, дето уж той си го мисли, а всъщност му го шушне в реално време някой бот през зъркелите. Въпрос с неповишена трудност: с кого говориш тогава? С човека или с бота?...

– Не виждам какво е виновен конструктът тук – възразява Сидорчук и бърше потно чело с opakото на дланта. – И преди е било същото: ти приказваш уж с някой, а той ти отговаря каквото са казали по телевизора. Или каквото е прочел в наръчника. Хората винаги са повтаряли чужди мисли. Още от пещерите и шаманите. И ако си мислиш, че този нашия разговор вече не са го водили на няколко хиляди други места няколко хиляди други хора...

– Така! Да видим обаче еволюцията. Историческата тенденция. Коefициентът на интелигентност на човека се увеличава, но бавно. Примерно се удвоява за хиляда и нещо години. А количеството знания се удвоява за колко? Горещо-долу за петнайсет. Още по-бързо се усилват комуникациите. От шамана хората са чували по няколко лафа седмично на корпоративното събрание... или както там се е казвало. А на нас ежеминутно ни надуват главата телевизори, вестници, книги и какво ли още не. Сега ни я надуват и през зъркелите. И става като при компютрите.

Преди във всяка машина са стоели и операционна система, и бази знания, и програми, и всичко. Сега какво е? В клиентската машина има само комуникационни протоколи. И нещо, което може да се нарече операционна система само защото заема много памет и иска много процесорен ресурс, а иначе нищо не върши. Целият машинен интелект е на отдалечени сървъри. Същото става с хората. Едно време човек е държал масата свои знания в главата си. Сега човекът със зъркелки е отдалечен терминал, който се връзва към едни или други конструкции...

– Пак нищо ново няма тук. Знанията са излезли извън човека още откакто са измислили писмеността.

– И да не е ново, тенденцията е отявлена. Колкото повече се усилят комуникациите, толкова повече задачи прехвърля единицата върху системата. Сега знаеш ли какво разработват? Мнемоинтерфейс. Целта е директна мисловна комуникация на мозъка с машината. А не, както при неврокуплунга, да се минава през периферната нервна система... Представи си сега един мозък с мнемоинтерфейс, вързан към мрежата. Той си помисля нещо, мисълта се предава към някой конструкт или към търсачка, мрежата отговаря – и отговорът идва във вид на мисъл в главата. Без никакви зъркелки! И представи си човек, който от съвсем млад е свикнал с мнемоинтерфейса до такава степен, че вече не прави разлика между своите и мрежовите мисли... Но това вече няма да бъде личност, поне според днешните представи. Какво ще се получи като цяло, сещаш ли се?

– Знаем, глобален мозък ще се получи. Или метамозък, както го наричат други. Всички съзнания свързани заедно. Вече съм я чел някъде тая теория...

– Правилно, метамозък. Но знанията в него ще се държат от машини, мислите ще се пораждат също от машини... меметичните¹⁷ и агоричните процесори нали затова служат? Тия с теориите си мислят, че човекът ще бъде основна градивна единица в метамозъка. Но той всъщност ще остане само периферно устройство, терминал, пращач заявки към машинните интелекти...

Балабан млъкна. До хребета остават само двајсетина крачки и всяка клетка от тялото на Сидорчук предчувства приближаващата почивка. Най-накрая обувките на Балабан стъпват на билото, широко само няколко метра. Сидорчук вижда един широк плосък камък, сваля раницата и

17. меметика (англ. memetics) – наука, разглеждаща културните и езикови шаблони подобно на гени, а тяхната еволюция – подобно на генетичната еволюция.

сяда отгоре му. Балабан също сяда и си развързва обувките. Явно нещо го убива.

От върха се открива забележителна гледка. Сидорчук включва камерата и я завърта надолу към червеникавата пустиня с пръснати самотни скали и гигантски уродливи кактуси. После – към редките дървета и храсти, растящи по стръмните склонове. После я насочва нагоре – към небето с извънредно наситен син цвят, в което неподвижно висят редки облаци със странни форми. Завърта я и към седналия потен Балабан, изтръскващ обувката си, и към стъпките, оставени от подметките им в червената пръст. Целият пейзаж трябва да се запише на диска.

– Къде казваш, че са снимали „Марсиански десант“? – пита той.

– Под другия склон някъде... – Балабан се рови в раницата си, вади картата – няколко небрежно сгънати принтирани листа. Вади и храна – две хлебчета, буркан с нещо мазно и бекон, загънат във вестник „Армадилски информатор“. На вестника стискат ръце президентът и финансистът-филантроп Дъорд Лукач. Някой от двамата е нанесъл на другия... какво? Визита е нанесъл, казва заглавието от другата гънка. Без да уточнява кой на кого.

Сидорчук също вади ядене – две колибарски пици¹⁸ и бутилка с минерална вода. Бутилката вече е почти празна. Добре че Балабан носи цяла полутуба. Двамата се нахвърлят върху манджата. Изгладнели са сериозно – вече шест часа вървят. Дискретен пукот от изправно работещи челюсти се разнася наоколо.

И хребетът, и околната пустиня са частна собственост. На компанията „Лисица на XXI век“¹⁹. Тук се снимат филми. Сидорчук и Балабан сутринта минаха покрай две бивши филмови площадки. Площадките ясно си личаха отдалеч – изровен пясък, стърчащи колове, отстрани варели с боклук. Компанията нещо я мързи да си рециклира природата.

През цялата екскурзия Сидорчук е като на тръни. Всеки момент очаква да долетят с хеликоптер охранителите на компанията. И да ги закарат закопчани при армадилския шериф – за минаване през частна собственост. На Балабан обаче не му е за пръв път да си прави разходки из филмовите владения. Тук той е, така да се каже, рецидивист. И още не са го хващали. Казва, че в нормалните паркове е прекалено голяма навалица, за да се ходи там. И е прав...

– ...и така, за какво служи човекът в една корпорация? – Балабан

18. (прев.) „Pizza Hut“.

19. (прев.) „XXI Century Fox“ (филмова компания)

умее да говори и с пълна уста. И го прави. При това периодично сменя туземския език с нормален, особено при по-засуканите термини. – Тъй наречените знания са вкарани в експертни системи и конструкти. Навсякъде подсказват машини, докладите се пишат от машини, изказванията пак машини ги транслират в зъркелите...

– Е, чак пък така не е! – възразява Сидорчук. – Повечето експертни системи са човеко-машинни. Значи без човек не може да се мине...

– Добре де, но какви са изискванията към човека в тези системи? В нашия Комитет на какво държат най-много? Правилно, на съвместимост с психостандартите. Човекът трябва да бъде контактен, да предразполага другите, да владее ролевите социални игри. Който ги владее най-добре, става началник. За знания не става дума, нали подсказват конструктите. Но ето, сега излязоха девайси с биологична обратна връзка, които тренират хората да се държат перфектно. Да се усмихват, да контролират гласа, да калибрират жестовете и прочие. БОВ-тренинг на поведението. Станиславски ряпа да яде...

– Кой е тоя Станиславски?

– Някакъв там имиджмейкър. И така, какво имаме? Едни девайси проверяват как други девайси са научили човека да се държи. Самият човек седи там заради едната щатна бройка. Защото конструктът не е материално отговорно лице. Трябва да има някой, който да опира пешкира при издънка. Тогава какво представлява човекът в корпоративната йерархия? Кое го катери нагоре? Едната гола воля за власт...

– Ти малко като Ницше почна. „Also sprach Balaban“²⁰...

– Точно така. Корпоративно ницшеанство. Помисли: защо автоматизирането на умствения труд започва от ниските нива в йерархията, а не от високите? Логически би трябвало да е обратното – нали мисловният труд на началника се автоматизира много по-лесно от този на подчинения! Нали работата на началника е не да мисли, а да юрка. Да юрка онези надолу да мислят. Но тук става много смешно, понеже той не може да разбере дали онова, което му докладват долните, е информация или лъжа, дали е мисъл или идиотщина... Затова и тази страст към вкарване на подчинения интелект в машини: софътът, дори да подведе шефа понякога, няма зла умисъл, няма корисни мотиви. За разлика от човека. Но в крайна сметка началникът е отново придатък към интелигентния софт...

– А, значи клониш към това, че не техниката служи на човека, а

20. (нем.) „Тъй рече Балабан“.

човекът на техниката – сега се Сидорчук.

– Вярно си забелязал.

– И сега ще обясниш, че трябва да се борим срещу техниката може би? Назад към природата? Това го искат зелените. Но ти, Балабане, ми приличаш на всичко друго, но не и на зелен...

– А защо трябва да се борим? И изобщо какво ненормално виждаш в това – че човек служи на техниката? – Балабан се оживява, почва да жестикулира и с двете ръце. – Всъщност никога не е било другояче и никога няма да бъде. От гледна точка на човека, разбира се, е по-добре на него да му служат. И ако иска, лесно може да си намери аргументи, че наистина техниката му служи. Но ако погледнем системно... Човечеството, в края на краищата, е информационна система, нали? С елементи на меметична, агорична и символична еволюция. Човекът е елементарна изчислителна единица. А от гледна точка на еволюцията е важен не индивидът, а кодът, който се предава. Независимо дали генетичен, културен или технологичен. И щом човечеството е спонтанна изчислителна система, значи то решава, както всички други системи от подобен клас, някаква сложна оптимизационна задача...

– Каква задача? Какво оптимизира?

– Конкретно няма значение. Представи си, че решаваш с генетичен алгоритъм задачата за търговския пътник. Натъкваш индивидите със случайни правила и ги пускаш да еволюират. А те как преживяват това? Те си мислят с кого да се кръстосат, ядосват се, когато съседът им изяде ресурсите, някои загиват, други оцеляват. Цяла трагедия древногръцка. А не разбират, че смисълът на техния така наречен живот е да решат – при това не поотделно, а колективно, цялата популация – задачата за търговския пътник. И нищо друго. Но в мисленето си те са ограничени в ядене, размножаване и толкова. Това е за тях смисълът. А ти ги гледаш отгоре като дядо господ как се суетят...

– Май нещо като системна теология се получава – чеше се по главата Сидорчук. – Някой ни е програмирал, на седмия ден е задал гранични условия и ни е пуснал да му решаваме задачата. За търговски пътник или за обхождане на N-мерна шахматна дъска с ход на коня, слона и верблюда. И сега ние смятаме нещо, а Програмистът ни зяпа отгоре и се чуди кога ще свършваме. А ние преживяваме, конкурираме се за пари и жени, водим войни – обикновени, валутни и хуманитарни... Така ли?

– Горедолу – съгласява се Балабан. – Само че без чичкото програмист отгоре. Задача решаваме, да. Но за оня, който я е поставил, не бива да говорим, ако не сме излезли отвъд рамките, в които ни е вкарал, и не

сме го сгасили как ни натиска клавишите. Засега разсъждаваме, че системата се саморазвива. От нежива към жива материя, от немислеща към мислеща, от некултурна към културна, от ниски към високи технологии... Системата си търси оптимум, но още е далеч от него. И освен това полето на възможните решения се променя заедно с технологиите...

Балабан млъква, прибира остатъците от яденето в раницата и с пъшкане почва да се обува.

– Накъде сега? – пита Сидорчук.

– Надолу и на запад. Ще минем покрай снимачната площадка на „Марсианските атаки“, тя сега е празна. После по онзи каньон и излиза до мотела.

– Ще ни стигне ли времето? – Сидорчук гледа снишаващото се слънце.

– Ще стигне. От каньона трябва да излезем въобще по тъмно, за да не ни види от пътя някое случайно ченге.

Балабан вдига раницата и тръгва по билото. Сидорчук го следва. Всичко наоколо е осяяно с коварни камъни и трябва да се стъпва внимателно.

– Значи – Сидорчук се връща на разговора – човечеството е компютър, решаващ оптимизационна задача, а Бог е неговият програмист...

– Чакай. Стига с тоя бог. Да не изпадаме в култ към личността. Спонтанно изчислителните системи могат въобще да нямат програмист. Те не са като онези, фон Ноймановите. Макар че и при тях може да има отделни части, програмиращи другите. Да, човек може да стане нещо като програмист. Или бог, както ти му викаш.

– И как може?

– Различно. Взemi нашия комитет. С какво се занимава той? Горедолу точно с това: мониторинг на човечеството като спонтанен компютър. Макар че никой не го е формулирал така, а говорят само за ценности и хуманитарни работи. Комитетът е нещо като супервайзър на света. Анализират се медиите, културата, езикът. И се подгонват според текущите стандарти, значи се програмират...

– Чакай! Не ги подгонваме ние, а Програмата. Тя се занимава с полевите операции. Как беше... Стандартите ги спускат от Хумдепа, Програмата ги насажда по места, Комитетът проверява как са ги насадили и усъвършенства стандартите.

– Правилно. Има обратна връзка. Но ведомствата са различни. Конкурират се. Непрозрачни едно за друго. За да не се сговорят и да не пращат във фондацията кухи доклади. Както са казали мъдрите чичковци,

дясната невидима ръка не трябва да знае какво върши лявата...

– Но и двете ръце работят със софтуер и методи на хумтешките компании! – вика Сидорчук. – Излиза...

– Излиза какво?

– Че всъщност всичкото го вършат конструктите на „GL“ и „Оракул“. Стандарти, контент-анализ, текст, шаблони, езиково инженерство – всичко вече е машинно. Значи не Комитетът проверява какво е свършила Програмата, а едни софтове проверяват какво са свършили други!

– Хм-м-м... Поумняваш – мълви замислен Балабан. – Но въпросът е друг. Да оставим хумтеха, да говорим за хората. Да опишем породата, как се справя с негодата... – Балабан се хили. – Значи има едни такива, пъплят по света като мравки и не знаят за хумтеха. Тоест знаят, но не се замислят, че са всъщност терминали към неговите сървъри и конструкции. Че мислите им са рожби на „GL“ и „Оракул“. Значи това е простолюдието. Охлос-бохлосът. Но има и други. Фондацията „Лукач“, хумтех-компаниите... Те са нещо като програмисти.

– Аха. Значи все пак бащицата Лукач е бог?

– Е, чак пък бог. Временно изпълняващ длъжността херувим – може. Но нещо повече – едва ли. Ти сам го каза: в Комитета умственият труд е машинен. Лукач е само юридическо лице. Собственик. И прибира добавената, така да се каже, стойност. Аз бих казал така: хумтех-компаниите програмират хумтех-софтуера, а той програмира надолу всички. Или по-точно – не всички.

– Защо не всички?

– Така. Сега ще ти кажа най-важното. Кое прави охлоса охлос? Простият човек е елементарна единица в спонтанния компютър, но кое го прави такъв елементарен? Първо – това, че не вижда по-далеч от носа си. И второ – това, че не може да изменя правилата за комуникация с другите. Системата се състои от елементи и интерфейси за комуникация. Тоест от непрозрачности. Елементът вижда входовете и изходите, но нищо зад тях. И се съвместява с интерфейсите, понеже друго не може да си представи. Така е при всички спонтанни компютри. Неврона да вземем: той само предава импулси, бори се за калиеви и натриеви йони, търси къде да си набува аксона, ей такива неща. А мозъкът като цяло играе например шах. Дори още по-страшно: ако единиците почнат да разбират как върви системата, системата може да спре да работи! Защото единиците ще се изхитрят да я манипулират по недокументирани начини, с инсайдерски²¹ трикове...

– Получава се нещо като обектно програмиране. Там е казано: всеки обект да работи с другите само през техните интерфейси. Структурирете трябва да бъдат капсулирани. А не всеки обект безразборно да бърка всички данни.

– Горедолу така е. Единицата в спонтанния компютър трябва да следва правилата без да мисли нито за тях, нито за компютъра като цяло... Обаче! Човек е твърде сложна единица. И може да проникне отвъд интерфейсите на системата. Ето ти пример. Психобота на „Оракул“ нали го знаеш? Дето мери степента на дружелюбност на усмивките и разни други такива? Е, охлосът тренира усмивки за пред софта. Съвместява се с интерфейса. Защото не знае какво става вътре, зад капака на оракулския девайс. Ако знаеше, просто можеше да го хакне. Например да инсталира демон, който да коригира данните за психофила, когато девайсът ги праща към базовата машина...

– Ти да не си го... таковал? – Сидорчук веднага изпада в подозрения. При това далеч не безпочвени.

– Ех, елементе... – въздъхва Балабан като доктор пред безнадежден пациент. Но се хили. Значи пациентът не е съвсем безнадежден. – Това само за пример го дадох. Да ти покажа, че светът се състои от капаци, които хората си поставят едни на други. Едни слагат капака, за да не могат други да надзъртат зад него. Или по-точно го слагат уж с блага цел, да улесняват живота на другите. Нали капакът, интерфейсът, опростява работата, достъпа до това зад него. Вместо да разбира как работи девайсът, юзерът²² се учи да натиска копчетата. И си остава ограничен дотам... Програмистите са тези, които създават девайса и слагат капака. И правят всичко възможно юзерът да не надзърта под капака! Включително забранявайки със закон разглобяването на девайса, има и такива случаи, особено в хумтеха... На програмистите това им е занаятът, от това печелят. Впрочем те също са ограничени по своему – от разделението на труда. Всеки е разбирател само на своя участък. И корпоративната служба за сигурност го бие по главата, ако проявява нездрав интерес към чуждите участъци... Но има и още едни хора, които са си поставили цел да станат разбиратели за неща, дето въобще не са им работа. Кито бърникат навсякъде и се учат на всичко. Тях обикновено ги наричат хакери...

– Аха! – Сидорчук се сеща каква е работата. За хакер явно се мисли

21. инсайдер (insider) – „вътрешен човек“ в дадена фирма или организация.

22. юзер (user) – потребител.

Балабан. Но ей сега ще му бъде натрит носа. – Ако обществото е спонтанен компютър и неговият програмист е Бог, за хакера остава да е... дявол! Така ли излиза?

– Е, чак пък дявол. По-скоро свръхчовек. Стоящ отвъд интерфейсите, предписани от който там ги предписва.

– Ти пак до Ницше стигна.

– И какво от това? Разделение между разработчици и простолудие е имало винаги. В църквата имаме пастири и паство, стадо. След това – партиен апарат и също стадо. Сега имаме хуманитарни технолози и охлос, тоест пак стадо. Но винаги има и хора, които преодоляват това разделение! Независимо дали им викат еретици, дисиденти или хакери... В обществото съществува аналог на капака, под който охлосът уж не бива да бърника. Но хакерите бърникат!

– А защо не бива?

– Защото културата е софтуер от особен род. Тя реално работи само ако механизмите ѝ са скрити от охлоса. Само ако хората не я поставят под съмнение. Нали когато поставяш нещо под съмнение, ти се освобождаваш от него. А ако много хора изведнъж се освободят от интерфейсите на обществото, могат да го докарат почти до катастрофа. Аз това впрочем съм го виждал на едно място...

Силен поривист вятър се появява изневиделица. Разкопчаното яке на Балабан се издува като платно. Червен пясък се набива в лицата, скрипти между зъбите. Сидорчук свива очи, пази ги с ръка. На Балабан му е по-лесно, понеже е с очила. Обикновени, слънчеви, а не зъркели с растер.

Каньонът вече е близо и двамата се насочват към него. Балабан твърди, че там растат диви фикуси. Сидорчук специално си е взел голяма консервна кутия, за да пресади някой.

– ...Хакерът – надвиква вятъра Балабан – подлага всичко на съмнение. Той нахитрява, той е циничен. Той е асоциалният елемент. Камъчето, дето обръща каруцата на хуманитарните работи...

Още няколко десетки метра – и двамата хлътват в каньона. Свирещият вятър остава някъде горе. Стръмна пътека се спуска между скалите към мътния поток на дъното. Там долу наистина се зеленят някакви растения. Но отдалеч не им личи да са диви фикуси.

– Балабане! – сменя темата Сидорчук. – Измисли ли нещо по оня доклад?

– Кой, за болните мозъци?

– Да.

– Как да ти кажа. Онзи юнак спокойно може да е прав. Теоретично в мозъка може да се програмира друго изчислително устройство – агоричен процесор или каквото е там. Но има два мно-о-ого неясни въпроса. Първо – как са програмирани пациентите? Те не са подлагани на явна хипноза. Иначе щяха да кажат на психиатрите. Остава да са обалъчвани... тоест облъчвани, без да знаят, по случаен начин или масово. С нещо от типа на двайсет и петия кадър на телевизора може би... Тук има много неизвестни. Но има друг, още по-сложен момент. Ако наистина някой ги е програмирал, без те да знаят, как програмистът ще си получи резултатите от изчисленията? Той ги е пуснал да смятат нещо смислено. Нещо, което му е нужно. Или би трябвало да е така. Но той не е свързан с тях. И да предположим, че някой от програмираните си реши задачата. Как ще съобщи това на програмиста?

– Може би има програмиран и някакъв начин за връзка. Например – да се прати резултата на еди-кой си е-адрес. Дори... знаеш ли? Може да се свързват в неосъзнат режим! Сомнамбулично. Стават нощем, сядат на компютъра и докладват. Или, ако имат невроинтерфейс, може директно през него да се свързват!

– Ако е за въпрос... Ако е за въпрос, през невроинтерфейса може и да са били програмирани. Да! Обаче Сингх не споменава пациентите да са имали присадени куплунзи. Освен това мисля, че ако имаха, някой от психиатрите щеше да заподозре. Или във всеки случай оня, как беше, физик ли, интелigent ли... да, той трябваше да заподозре, че ония са хакнати през неврокуплунга.

– Нищо подобно няма казано в доклада.

– Затова мисля, че са нямали невроинтерфейси. Но по-добре питай допълнително вашия резидент.

– Направо сега ще го потърся – Сидорчук посяга към джоба на раницата, където държи мобилника.

– Чакай! – спира го Балабан. – Не отгук. Охраната може да ни засече по сигнала на мобилника. Те имат разни подслушвачки.

Сидорчук оставя апарата.

– Добре. Значи какво остава за крайна хипотеза?

– Тия мозъци някой ги е програмирал. Но как ще си издърпа резултатите от тях – не знам и това е. Ако трябва да им се следят всички разговори и е-пощи, става много сложно.

– Защо, по принцип може. Туземната администрация ще съдейства.

– Добре, може. С две думи – трябва да се продължи разследването.

– А на Асанович какво да докладвам?

– Официално засега недей нищо. Макар че ми се въртят в главата едни предложения...

6. Делфийски експертен оракул

Масата е зелена и продълговата. С форма на силно ексцентрична кометна орбита. Във фокуса, на мястото на слънцето, е забит изящен организаторски пулт. На най-близкия до фокуса стол, значи в перихелия, седи ясно кой. Началникът на отдела седи, Асанович. На една ръка разстояние от пулта. Всички други са на повече от ръка разстояние. Дизайнерът ненатрапчиво напомня кой къде е в йерархията. От двете страни на Асанович са заместниците му – Макилрой и Харис. Нататък – Бярнесен и Де Йонг, и двамата русоляви и с добре поддържани брадички. Като правени от един и същи генен инженер. Макар че Бярнесен е наблюдаващ офицер на „Дженерал Лингвистикс“, а Де Йонг – на противника, тоест на „Оракул“. Още по-нататък е Барбара Уест. Защо ли присъства пък тя, чуди се Сидорчук. Може би следи дискусиата да не премине границата на психичното?... Самият Сидорчук е почти в афелия на масата. Как казваха там туземците, коя дупка на кавала? Ако Балабан е прав и последната дупка е наистина адски важна за акустиката, значи Сидорчук е предпоследна дупка на кавала.

– ...Успях да построя ЛСИ-конструкт върху съвкупен материал от медиите на територията – говори той с убедителна интонация. – Резултатите, честно да призная, са силно подозрителни. Дори само интегралните параметри. Асоциираната размерност в пространството на Кохонен е средно пет цяло и девет. Припомням, че прагът на устойчивост се оценява на четири и три...

...На стената срещу Асанович светят два огромни екрана. На единия е застинал в очакване очилат азиатец на име Шимомура. Експерт от източния отдел на Комитета. От втория екран гледа непознато лице, кръгло, гладко, лъскаво и неизразително. Типичен федерален бюрократ, някакъв инспектиращ от Хуманитарния департамент. Хумдепът обича да инспектира – откритите доклади, кой знае защо. Макар че всички знаят – отживелица са тези доклади. Ритуал, останал още от безмашинния интелект. Само ядат работното време. Но за лош късмет на Сидорчук баш на неговия доклад се натресе инспектиращ. Така и не му запомни името, макар че онзи го каза няколко пъти... Другите два екрана пустеят. Макар че Сидорчук специално настоя във видеоконференцията да

се включи Сингх от полето. Интелигентът обеща, че непременно ще е на линия. Но го няма никакъв...

– ...ключовият момент е – Сидорчук продължава механично да повтаря течащия в зъркелите текст, – че контентът е прекаран през автоматичен преводач до стандартен английски. След което конструктът се сравнява със стандартна английска база. Това по принцип не се препоръчва от никоя теория. И въобще е в разрез със СТЛО²³. Но за този език няма разработени машинни семантични бази. Такива са обстоятелствата. И изобщо ако имаше туземна база, нямаше да съществува проблемът, който решавам...

„...и нямаше да съм нужен в качеството на теоретик.“ Това, естествено, Сидорчук не го казва на глас. Но все пак си го помисля. Строго погледнато, това са камъни в градината на хумтех-компаниите – нали те правят лингвистичен софтуер. Но за малките езици това е икономически неизгодно. Семантичните бази се изграждат бавно, трябва маса специалисти. И ако обхващат е прекалено малък, а брутният продукт на калпак – още по-малък...

– ...очевидно има проблем с преводимостта. Софтуерът, който съм използвал, на територията се счита уж за най-добър. Но има явна културна пропаст, несъвместимост, която се вижда дори от макропараметрите...

– Защо пропаст? Сидорчук, тази твоята... територия не е ли все пак културно европейска? – пита Харис, без въобще да е искал думата.

– Европейска е. – Текстът в зъркелите на Сидорчук мигом се сменя. Нектопът²⁴ престроява изложението съобразно зададените въпроси. – Но е от четвърти-пети функционален тип. Има си цял куп особености...

На стената отсреща на Сидорчук виси графика. Стил – класически. Гол старец с дълга брада стои пред черна дъска с показалка в ръка. Обяснява нещо на групата изкопаеми рептилии пред него. Рептилията го зяпат хипнотизиращо. Такъв значи доклад. Само дето отдалеч не се вижда названието...

– ...аномално високата размерност на модела донякъде може да се обясни с несвършения превод. Облаците от смисъл на понятията не съвпадат. Нещо, което за тях е езиков шаблон, на нас ни изглежда като

23. СТЛО – специална теория на лингвистичната относителност. Може да съществува и ОТЛО (обща ТЛО). Принципът на лингвистичната относителност се нарича още хипотеза на Сепир-Уорф (Sapir-Whorf).

24. нектоп (neck-top) – малък компютър, който се закача отстрани за яката и се връзва към очилата.

счупване на шаблона...

– Но речникът би трябвало да се справя с това – възразява хумтешкият офицер Бярнесен, също без да е искал думата. – Чия разработка е той?

– На някаква местна фирма. „Исирма“. И реално не се справя със сложни облаци от смисъл, макар че уж би трябвало. Синонимната база е остаряла. Може би затова компютърът отчита такава висока концентрация на оксиморони – три и половина пъти над нормалната. В никоя стабилна култура няма такова нещо, освен може би в зен-будизма, но той пък се отличава по други параметри... Но най-важният резултат от изследването въобще не може да се обясни с превода. Какъв е този резултат? Ако се направи разслояване на ЛСИ-данните във времето, ще се види, че до един момент асоциираната размерност е една, а после отчетливо тръгва да расте. Пак тогава почва да расте и концентрацията на оксиморони. Изглежда сякаш в този момент езикът започва бързо да се променя, шаблоните се разпадат...

...Непроницаеми са лицата на колегите, скрити зад зъркелите. Всички явно са вързани към базата знания за хуманитарни теории. И точно сега базата данни яростно им заговаря нещо, ако се съди по рязкото раздвижване. Асанович увлечено търкаля топчесто псевдомишле. Останалите просто шават с пръсти. Да, стандартният невроинтерфейс се слага на дясната китка. И през него можеш да си командваш машината направо с мърдане на пръсти...

– ...погледнете на графиката – Сидорчук дава команда и третият екран светва. – До юни месец параметрите са постоянни, кривите са хоризонтални. Асоциирана размерност – пет и едно. Концентрация на оксиморони – едно цяло и седем от нормалното. И това е много, но не чак толкова. А от юни нататък параметрите тръгват нагоре. Първо плавно, после рязко, после пак отново плавно...

...но присаждането на невроинтерфейс струва много скъпо. Хирургите са алчни. Фондацията „Лукач“ уж е заделила пари за служебни невроинтерфейси, но засега са ощастливени само началствата. И заместник-началствата. Макар че Асанович, да речем, не ще да си туря такова нещо. Не бил паднал, казва, толкова ниско, че да го бърникат разни доктори. И си кара по старому. Със Сидорчук е обратното. Той е голям мераклия за неврокуплунг, но отделът го е предвидил чак за след три години, и то само ако го повишат. Макар че ако го повишат, той ще може да си плати сам операцията. Трикът е да плати Комитетът, и то сега... Ето, офицерите от хумтеха нямат такива проблеми. Техните

корпорации не се стискат, богати са. То не че бащицата Лукач е беден...

– ...При целия контент ли е така или само за някои медии? – пита Бярнесен. Хумтеците явно са заинтригувани.

– Ето данните от конструкта, разслоени по източници. При две медийни групировки параметрите тръгват да растат още в края на май. При другите – по-късно, но в рамките на следващите два месеца.

– И как обяснявате този скок? – това е Де Йонг, другият хумтек.

– Обяснявам го с местно въвеждане на нова хуманитарна технология – изплюва камъчето Сидорчук. – Нищо естествено според мен не може да бъде причина. Вие знаете ли технология за генериране на текст с такъв антишаблонен уклон?

Офицерите от хумтеха размърдват пръсти още по-яростно. Явно преравят базата знания.

– Може би стимулирано подгрятото изображение на Кохонен – казва Де Йонг. – Или креативен алгоритъм, но пуснат с антикорелационни параметри. Обратно на нормалното.

– Точно така – великодушно се съгласява Сидорчук. Нали е преровил базата предварително. – Технологии има. Въпросът е кой ги продава и най-вече – кой ги е разрешил за употреба. Защото сами разбирате, това ниво на оксиморони е федерална норма. Пределно допустима норма. И международна също...

– А защо на тия не са им наложени санкции? – обажда се неочаквано гнусен глас от високоговорителя в ъгъла. Намесил се е хумдепският бюрократ. – За систематично разрушаване на шаблоните трябва да отнемат медийния лиценз...

– Там още нямат такъв закон – уточнява Сидорчук. – За да приемат закон, им трябва точна методика за измерване. А още нямат лицензирана семантична база. Моите резултати, казах вече, са по много спорна методика.

– Но тогава... ако нямат машинна база, как генерират текст? – чуди се бюрократът.

„Ех, федерален плъх – мисли си Сидорчук, – ти май си забравил, че текст може да се пише и ръчно... тоест измислен от човек, а не от софт...“ Но това само си го мисли, а на глас повтаря думите, течаци в зъркелите.

– В страни от четвърти и пети функционален тип – фризира изреченията нектопът – хуманитарните технологии са в зачатъчно състояние, а машинни текст-генератори се използват рядко.

– И отскоро – вметва Асанович.

– Но тук има една въпросителна – продължава да диктува нектопът. – Ако използват примитивни технологии, не може параметрите да скочат така рязко. Физически не могат да накарат всичките, как бяха там... журналисти да си сменят стила на писане. Значи все пак има нещо модерно, нещо машинно. Но първо трябва да попитам нещо представителите на компаниите-производители. Наистина ли не сте продавали никакви езикови технологии на тази територия? Може ли да декларирате официално?

Хумтеците отново шават с пръсти.

– Официално – казва накрая Бярнесен. – Да, никакви продажби на езикови технологии нямаме там.

– И при нас е същото – повтаря Де Йонг. – Проверих базата данни на отдела за продажби.

– Така. Това е много важно. Защото излиза, че на територията ползват не ваши технологии, а някакви чужди. Или може би дори свои...

– Изключено! – вика Де Йонг. – Там е пълен примитивизъм. Не могат да направят пълноценен ЛСИ-конструкт. Няма специалисти. А и много пари са нужни, откъде да ги съберат?

– Как оценявате, че не могат да съберат парите? – пита Асанович. Той се е излегнал назад в шефското кресло и следи дискусиата с незаинтересован вид. Сякаш не вярва на нищо от казаното, но няма желание да спори, понеже смята темата за безсмислена.

– По рекламния пазар – отговаря Де Йонг. – Нали той формира бюджета на медийните групировки. Много е мизерен обаче той в тази дупка. Разработката на пълноценна семантична база струва колкото целия годишен рекламен оборот.

Асанович недоверчиво хъмка, но не казва нищо. Този довод май не му се вижда убедителен. Но пак не проявява волевия си характер и не удря по масата, а маха с ръка да продължават.

– Ако това е езикова технология – идва си на мисълта нектопът, – трябва да се търси кой я е въвел. Технологии от този тип се използват при управление на общественото мнение. Но се използват много внимателно, тъй като са опасни. Кой на територията се занимава с общественото мнение? Първо – местните власти и групировки. Тях отхвърляме, тъй като са им малко ресурсите и нямат технологии. После – глобални организации и радикални секти от списъка на ценностните врагове. Но засега на територията не е засичана тяхна дейност. Остава това да е страничен ефект от някоя операция на Програмата...

– Коя, нашата? – учудва се физиономията на инспектиращия.

– Нашата, коя друга! – намесва се Харис. – Нещо са прекултивирали общественото мнение. Поредната издънка...

...А Харис доста мрази Програмата. Повече от целия останал отдел, взет заедно. В борда на директорите на Програмата има някакъв негов роднина, който навремето му е съсипал кариерата. Харис има много роднини и всичките влиятелни. Предците му са дошли на континента още с кораба „Майска роза“ и впоследствие процъфтели. Заседават все в директорски бордове, с кратки командировки във висшия федерален апарат. Родата е разклонена, могъща и от типа на благородна. Само Харис, отлъчен от нея заради някаква кавга, се е утаил чак на ниво низш управленец...

– ...това не е достатъчен аргумент – твърди инспектиращият.

„Откъде се е взел такъв защитник на Програмата? – чуди се Сидорчук. – Обикновено инспектиращите само слушат, без да се намесват...“

– И освен това – допълва Де Йонг – Програмата работи с наши технологии. А ние не сме разработвали за този език никакъв софтуер.

– И ние – казва печално Бярнесен.

– Но може – настоява Харис – да са взели софт от друга фирма. Или да са финансирали собствена разработка.

– Изключено! – вика Бярнесен. – Имаме с тях подписан партньорски договор. Също като с вас. Ние сме ексклузивен доставчик на езиков софт. И на Програмата е забранено да развива нашите алгоритми. Те са интелектуална собственост...

– А ако Програмата е платила на съвсем друга фирма, за да развие съвсем други алгоритми?

Бярнесен маха с пръсти във въздуха.

– Не. Нашите наблюдаващи офицери там не са докладвали такова нещо.

– „Оракул“ също ли не са информирани?

– Не – казва Де Йонг. Настъпва кратка тишина.

– Но все пак – взема си обратно думата Сидорчук – нова технология е развита. За това имаме и второ доказателство, много по-сериозно. Преди седмица постъпи материал от полевия ни интелегент. Тъй като е секретен, не мога да го обявя на открит доклад.

– Как е категоризиран този... полевият материал? – пита де Йонг. – И вкаран ли е в секретната база?

„Да бе, чакай да ти кажат!“ – негодува мислено Сидорчук. Той знае: ако е даден категоризиращият профил, същността на материала може да бъде измъкната от секретния конструктор. С десетина итерации

на сложно търсене и диференциален синтез. Защото материалите от секретната база са недостъпни като пълен текст, но са индексирани заради служебните ЛСИ-търсачки на Комитета. Поне така твърди Балабан, той бил пробвал някога нещо...

– В секретната база е вкаран – завърта се със стола Асанович. – Но не е профилиран. За експертиза на доклада на Сингх привлякох господин Шимомура от източния отдел.

Японецът скланя глава на широкия екран.

– И фактите в доклада – казва, – и изводите на интелигента са правдоподобни и извънредно интересни за теорията. Впрочем и за практиката също.

И млъква.

– Това ли беше експертизата? – вси се Де Йонг.

– Материалът е секретен – казва Шимомура. – Разширеният текст на експертизата е с ограничен достъп.

– А защо интелигентът не е на линия?

– Трябваше да бъде – казва Сидорчук. – Но го няма.

– Но при това положение какво становище можем да вземем? – недоумява Макилрой. – Всичко е скрито, всичко е секретно. А младият колега Сидорчук иска... какво? Отваряне на нова полева тема, така ли?

– Искам го не аз, а Сингх – уточнява Сидорчук.

– А аз – извисява мощен глас Асанович – искам междуведомствена експертиза. На дейността на Програмата в целия този сектор! Молбата вече съм я написал, сега само ви уведомявам. Ще я пратя във Фондацията още днес следобед. Докладът на Сингх е сериозен. Там става нещо нередно. А аз отговарям за територията. И за целия как беше... функционален тип. Мръсни странични ефекти от Програмата – дал бог по целия свят. Още един такъв на моя територия не възнамерявам да допусна...

– Ако поискаме експертиза обаче, от Фондацията ще се ровят и в нашите разработки – напомня Макилрой. – Там правят ревизиите винаги двойни – едновременно и при тях, и при нас.

– Нека. Да се рови комисия от Хумдепа е пак по-добре, отколкото да се рови контраинтелигенцията на Програмата...

– И този доклад на Сингх ще го разсекретят – напомня Де Йонг.

– Ами тяхна си работа. Впрочем... ще ви кажа за какво става дума. По същото време, когато са тръгнали да скачат езиковите параметри, на територията е отбелязана странна серия от непознати психични заболявания. Непознати дори за теорията, нали, Шимомура?

Шимомура кима съгласно. Всички останали мълчат. Никой не се решава да доразпитва. И правилно. Асанович ще ги отрече. Макар че явно са заинтригувани...

– Сидорчук, имаш ли още нещо? Нямаш, добре. Приключваме. Докладът на Сингх ще се проучва. От Шимомура като консултант и още от някой. Плюс един полеви агент да дублира Сингх... Ще уточня хората до седмица. Това е.

Офицерите се надигат от столовете. Оправят ръбовете на панталоните. Де Йонг нещо мърмори на Макилрой. Недоволни са явно. Екраниите на стената гаснат.

– А, Сидорчук! – вика шефът тъкмо когато излиза от залата. – Ела за малко в кабинета ми.

Бърлогата на Асанович е съвсем близко – отсрещната врата. Сидорчук търпеливо изчаква началника да си доприказва с Барбара Уест. Накрая токчетата на психоложката изчаткват към стълбите, а Асанович отключва кабинета. Вътре е полутъмно, завесите са спуснати и лъха на цигарен дим. Шефът обича да си трови дробовете напук на медицинската комисия. На Сидорчук е предложен диванът – кожен и широк като креват тип „полов тепих“. Той присяда на края. Гледа как шефът се суети гърбом към него.

– Ще пиеш ли едно? – Асанович е извадил от шкафа звездна бутилка коняк и чаши. Сидорчук се колебае като Буридановото магаре.

– Хайде, какво се чудиш?

– Чудя се – набира смелост Сидорчук – дали да откажа от учтивост или да приема от учтивост.

Асанович се смее добродушно.

– От учтивост трябва да се приема – казва. Налива две чашки. – Но да не се злоупотребява. Да се пази черния дроб.

Двамата отпиват. Звездната течност дразни несвикналото небце на Сидорчук.

– Знаеш ли – говори шефът, – май не трябваше да те набърквам в тая история. Докладът на Сингх не беше за тебе. Въобще той е от компетенцията само на контраинтелигентския отдел. Но трябваше експертиза от нас. Като уж най-добре запознати с обстановката. А при нас няма теоретици. Освен тебе. Ти си ни единствен... И сега трябва да летиш.

– Къде да летя? – стряска се Сидорчук.

– На територията. Експерт по темата „Морфей“. Макар че заглавието не ми харесва. Как ги наричаше ти онези психиясалите?

– Болни мозъци.

– Да. Темата „Болни мозъци“ е по-друго. Съгласен ли си?... Макар че какво те питам? Нямам други хора, Сидорчук. Шимомура е вързан в тамошния отдел, не искат да го пускат, имал някаква много важна програма. Той ще ни консултира онлайн. Иначе е голям експерт по подсъзнанието... Но трябва и човек на полето.

– Аз също имам програма – възразява Сидорчук. – Сега тъкмо смятам разни поправки към ЛСИ-конструктите. Уточнявам модела.

– Къде го уточняваш? – прекъсва го Асанович. – На голямата машина ли? Нея можеш и по мрежата да я командваш. От територията.

Шефът допива чашата си. Последната останала капка милостиво изсипва в саксията до стената. Растението в саксията е криво, хилаво и позавехнало. Балабан казва, че било див фикус. По-скоро е пропил се фикус, решава Сидорчук.

– Ще получиш после удължен отпуск – обещава шефът. – На Канарските, Хавайските, Курилските... Където решиш. Усещам аз, Сидорчук, че има нещо гнило в тая територия. И честно казано, не вярвам да е виновна Програмата. Тук Сингх малко се е изхвърлил. На всички ни се ще да им натрием носовете на програмаджиите. Но трябва да гледаме и реалността. А реалността е, че подценяваме туземците. Страшно ги подценяваме. А аз ги знам! Като кътните си зъби ги знам! Там са страшни дяволи. Оправят се с всякаква техника. Ти не им гледай брутния продукт, че бил малък уж. Това компютърът го казва, че щом им е малък брутният, значи нищо не разбират. Но компютърът не е ходил, не е видял. А аз съм видял и патил. Ония хитреци, Сидорчук, могат не хуманитарна, ами и трансхуманитарна технология да скалъпят! Да...

– Ако ще ме прашате на територията, ми се полага и невроинтерфейс – сеща се Сидорчук. – На всички полеви работници се полага.

– Не знам дали ще има време да ти го присадят. След операцията трябва време за тренировка на новите рефлексии. Ако Сингх поиска да те прашам веднага...

Меко бипва шефският мобилник. Асанович лепва слушалка до ухото. Нещо му говорят. Той кима: „Да, да...“ После изведнъж лицето му се вкаменява. Погледът посърва. „Кога? Ужас... Да, непременно инспекция...“ Прибира слушалката. Ръката потреперва.

– От Хумдепа се обадиха – казва. – Сингх е загинал. Катастрофа. Преди няколко часа.

7. Подмандатна територия на злото

„Неотдавнашните изследвания показаха, че в света съществуват две противоположни етически системи. Първата (във водещите хуманитарни страни) се придържа към принципа «компромисът между добро и зло е зло» (добрият резултат не оправдава лошите средства). Втората (в изостаналите територии и страните-врагове на ценностите) се основава на принципа «компромисът между добро и зло е добро» (добрият резултат оправдава лошите средства). Днес светът е разделен на две според принадлежността на културите към едната или другата система.

Да се изясни коя етическа система доминира в дадена страна може много просто: ако моралното възпитание е основано върху забрана на злото (не убивай, не лъжи), страната принадлежи към първата система, а ако за основа служи апологията на доброто (бъди честен, бъди храбър), си имаме работа с втората.

Смятаме, че трябва да се формулира ясен принцип за различаване на етическите системи. Това ще позволи на международната общност да стане по-ефективна и морално балансирана, тъй като ще се опира на унифицирани стандарти, независещи от многобройните оттенъци във външната и вътрешната политика на страните, както и от формалните названия на политическите режими.“

Владимир Владимирович Льофевр

„Алгебра, геометрия, топология и комбинаторика на съвестта“
издателство „Лукач прес“, Армадильо сити

„Тази страна номинално принадлежи към християнската цивилизация, но културният ѝ тип всъщност е непоправимо еретически. Достатъчни са били само няколко години след покръстването, за да се роди там една от най-опасните европейски ереси. Става дума за учението на теофилите (наречени по името на основателя – поп Теофил). В същността си то твърди, че «доброто и злото се борят за званието добро» [апокр. Теоф. 11:3]. Или в по-популярно тълкуване: доброто не побеждава, защото е добро, а е добро, защото е победило. От теофилите се отцепва екстремистко крило, настояващо, че добро и зло въобще няма, а има само борба за званието. Отцепва се и ултраманихейска секта, според чиято доктрина доброто било зло от втори порядък – в смисъл че било зло за злото и по закона за отрицание на отрицанието ставало добро.

Ултраманихейците виждат нещо като хранителна пирамида: отдолу е простият народ, злото се «храни» с него (плячкосва го), а пък доброто на свой ред плячкосва злото. Срещу тази ерес са снаряжавани четири кръстоносни похода, макар че междуременно страната е била завладяна от съседната империя и ереста е била обявена официално за несъществуваща.“

Джон Р.Р. Никлот

„Илюстрирана история на християнската борба“
издателство „Лукач прес“, Армадильо сити

„Централният булевард в столицата носи името «Граф освободител». Това е в памет на събития отпреди няколко века, когато империята, владееща страната, се е разпадала, а територията е била заета от влашки войвода Влад III Цепеш, международно известен с прозвището си Дракула. Той владее страната само за кратко, след което тя е завзета от следващата империя.

Международната общност днес е доста разтревожена от почитта, на която се радва сред местния народ този символ на злото. Хвърлени бяха много сили да се внуши на туземците, че всъщност граф Дракула не ги е освободил, а ги е завоювал. Но туземците казват, че това е горе-долу едно и също, така че не виждат причина за притеснение. Разликата била само в гледната точка. На искането на международната общност – да си сменят все пак гледната точка и да наричат графа завоевател – туземците отговарят, че щяло да бъде много сложно. Трябвало да се преправя целият фолклор, книги, учебници, филми и какво ли още не. Казват и цената на тази операция: девет милиарда долара. Тъй като международната общност отказва дори да обсъжда тая сума, графът си остава освободител. Макар че наскоро, с цел затопляне на отношенията с международната общност, централният булевард беше преименуван на булевард «Влашки».

Срещу сградата на парламента туристите могат да се полюбуват на конна статуя на графа-вампир. С нея е свързана любопитна история. Поради демоничната слава на героя римският папа забранява – под заплаха с отлъчване от църквата – на християнските скулптори да се наемат да ваят статуята. На конкурса се отзовава единствен Карло Чекарели – анархист и безбожник, считан за предтеча на сюрреализма. Столичните власти, знаейки скандалните вкусове на Чекарели, вкарват специални

клаузи в договора, задължаващи го да работи в класически канон и забраняващи всякакви авангардни експерименти. Но Чекарели все пак успява да излъже управата. В лявата си ръка бронзовият Влад държи... изкуствена челюст със зъби от известния на всички размер. Днес местните хулигани редовно боядисват вампирските «накладки» с фосфоресцираща боя.“

Щефан Кьониг

„Пътеводител в зоната на здрача“
издателство „Лукач прес“, Армадильо сити

„Това е единственото в Европа място, където е приета обратна сигнална система на жестовете: въртенето на глава значи «да», а кимането – «не». Заради това в конфузни ситуации често попадат не само поведенските софтове, но и хората от цивилизования свят.

Още едно характерно отклонение, и пак единствено в Европа: в тамошния език думата «дявол» има отчетливо положително значение, макар и не без отгънци. Дявол (там се произнася като «гявол») – значи човек хитър, лукав, но знаещ и умеещ, човек, с когото може да се върши работа, макар че трябва да внимаваш да не те «изпързая».

Езикът там има една уникална граматична форма – двойно положително отрицание. В английския двойното отрицание е потвърждение. В туземския, обратно, двойното потвърждение е отрицание: «да-да» значи най-твърдо «не». Има още ред подобни конструкции, обръщащи смисъла на потвърждението наопаки. Несвикналият чужденец лесно може да се обърка в такъв разговор.“

Виржиния Спатир

„Локална калировка на психопрофили. Особени случаи“
издателство „Лукач прес“, Армадильо сити

„Тази страна винаги е била нечий много верен съюзник – и винаги от конюнктурни съображения. Очевидно просто не могат без «голям брат». В избора си на такъв се спират просто на моментно най-силния. Отстрани изглежда, че си избират голям брат по същите критерии, по които дребните еснафи си избират рекетър (или както го наричат туземците, застраховател).

Но туземните политолози обичат да напомнят, че всяка велика

сила, с която са се съюзявали, непременно е рухвала. И всички империи, които са ги владели – също. (Там дори казват, че не са ги владели, а са «присъствали».) Наистина, три велики съюзника на тази страна са рухнали само през последния век. Местните хора дори се гордеят с тази си геополитическа фаталност. Понякога казват на международната общност: «Вие сте следващите!».

Невъзмутимостта, с която туземното съзнание вещае провал на своите големи братя, е поразителна.“

Карл Хаусхолдер

„Геополитика на европейския заден двор“
издателство „Лукач прес“, Армадильо сити

„Към хуманитарните ценности в тази страна се отнасят като към каприз на висшите инстанции, които трябва да следват, за да не се набиват на очи. Доброто и злото за туземното мислене са нещо като номенклатурни позиции, на които трябва да бъде назначен някой. Общо взето спокойно приема факта, че назначенията за добро и зло се правят не от тях, а от международната общност. Но абсолютно не могат да проумеят защо трябва да взимат тези понятия насериозно.

Принадлежността на тази страна към втората етическа система не буди никакво съмнение.“

Жан-Пиер Бурдияр

„За един случай на ценностно неуправляемо общество“
Годишник на фондацията „Лукач“, бр. 8, т. 2, стр. 433–439
издателство „Лукач прес“, Армадильо сити

...Такива текстове хвърля комитетската търсачка към зъркелите на Сидорчук. Той не е доволен, трябва му съвсем друго. Но явно това смята конструктът за най-важни „особености на националната колективна психика“, както е формулирана заявката. Отделът за външни отношения пък бомбардира Сидорчук с инструкции. От типа как да се държи с местните пътни полицаи, къде не е безопасно да ходи, какво трябва да прави при тревога и евакуация... Той ги зарежда в паметта на нектопа. Ще ги чете после в самолета.

Стандартен летищен хаос, допълнително подгрят от човекоохранителните органи. Униформените са доста повече от цивилните. Пак

някаква акция провеждат, озъртат се за нещо от типа на терористи. Или акцията е само учебна... Сидорчук влачи куфара си към гишетата. Куфарът е сив, твърд и толкова обтекаем, сякаш се кани да преодолява стихия. Обзет е – Сидорчук, а не куфарът – от безпокойство. Основателно безпокойство. Като пред бърджи-скок в културна пропаст. Така се изрази миналата седмица Балабан. Кратко и ясно...

Част II.

ХАКЕРИ НА ЧОВЕШКИТЕ ДУШИ

1. Взломна пролет

Самолетът кацна не в столицата, а на някакво друго летище – заради лоши метеорологични условия, или поне така съобщи стюардесата, миловидно азиатско момиче в униформа, близка по дизайн до есесовската. Стюардесата още обеща, че до столицата щели да ги извозят с автобуси. Двигателите заглъхнаха, задрямалият салон се разшава, запротяга, заразтъпква, накрая се юрна стадно към изхода.

Поривист вятър, свиреп, примесен с редки едри капки, но изненадващо топъл, може би двайсетина от тукашните градуси, напук на сезона и на ранния утринен, направо казано нощен час – такъв вятър блъсна в лицето Джон Дж.Дж. Сидорчук още на първата му крачка навън. Пътниците, приведени, придържачи полите на дрехите си, се клатушкаха в индианска нишка от стълбата към дългия автобус на пистата. Ярката светлина от салона разгонваше мрака и осветяваше настилката наоколо: бетон, разжалван в чакъл, или може би чакъл, по недоразумение назначен за бетон... Джон Дж.Дж. се вмъкна в автобуса. От оранжевата ламарина на вратата го информираше мазен надпис с черен маркер: „Говедовоз“.

Летището явно беше от ония, които на туземен бюрократичен жаргон наричаха „със затихващи функции“. Сградата приличаше на гарова чакалня от исторически филм на ужасите: олющена боя, мръсни стъкла, издълбани с нож в ламперията надписи, по пода течението разнасяше хартийки, фасове и, кой знае защо, шума и козина. Неколцина униформени, на вид нещо средно между полицаи и горски надзиратели, гледаха мрачно и сънено изсипалата се на главата им тълпа. Червен вехт електрокар стовари багажа направо в чакалнята – две палета, покрити с брезент; електрокарият дръпна брезентите и хората се стълпиха да си търсят куфарите и саковете.

Джон Дж.Дж. изчака тълпата, взе си аеродинамичния куфар и се насочи подир останалите, търещи се към гишетата на митничарите. Митничари не се виждаха никакви, проходите бяха запрещени с груби дъски. Отстраня се отвори врата с табела „Правоимащи“; появи се

човек – но не митничар или офицер, а цивилен, пълен, с рядка руса коса, румено бузесто лице и светъл шлифер; на ревера му се белееше огромна визитка на туземски, с едри букви „МУЦИ“. Човекът внимателно заоглежда тълпата. Джон Дж.Дж. се отправи към него – това явно беше посрещачът му.

– Мистър Джон, ъ-ъ-ъ... Сидорчук? – попита посрещачът, усмихвайки се виновно. Джон Дж.Дж. кимна, двамата си стиснаха ръцете.

Посрещачът се представи на развален английски – Антон, член на борда на същото това МУЦИ (отблизо се видя и по-ситният надпис на визитката – „Междувременно управление за ценностно инженерство“); без да губи време, той хвана Джон Дж.Дж. за лакътя и го измъкна встрани през същата врата „Правоимащи“, откъдето бе дошъл. Минаха през полутъмен, но изискан салон, Антон каза нещо на полицаия-горски, опънал се в едно кресло, полицаят кимна към вратата отпред и двамата се озоваха на свобода, под протекла бетонна козирка, където ги чакаше бежова лимузина с тонирани стъкла.

Докато шофьорът набутваше куфара в багажника, Антон надвикваше вятъра на развален английски: „Съжалявам, че се наложи да кацнете тук, Джон, но в столицата е направо ураган, отнесе на аерогарата половината покрив...“ Джон мина на туземски и успокои събеседника си: „Не се притеснявайте, няма нищо. А вятърът и тук е много див, да му се чуди човек.“ „О, Джон, няма нищо за чудене, тук всяка година е така – отвърна Антон. – При нас пролетта идва с взлом...“ Макар явно респектиран от отвъдокеанския гост, Антон се обръщаше към него по малко име, и Джон си спомни, че тук фамилните имена са кажи-речи новост, преди половин век местният диктатор, когото тук наричаха баща на народа, заповядал на хората да си измислят фамилии и така станало, но още не бяха свикнали с тях, дори първия министър наричаха по малко име, а съвсем важните персони, от типа на футболисти, олигарси и други особени икономически субекти, наричаха по прякори...

Лимузината меко набра скорост и полетя в полумрака по пустото шосе, през шпалира от голи дървета, гънещи се под напора на бурята. Хоризонтът отдясно постепенно просветляваше, ниските облаци се носеха зловещо червени над тъмните планински зъбери. Джон извади мобилника си, искаше да се свърже с Балабан, но апаратът не хващаше сигнал. „Тук – намеси се да обясни Антон – предпоследното поколение мобилна връзка е още в процес на изграждане.“ „Защо предпоследно?“ – попита Джон. „Ами то сега всяко поколение техника е предпоследно. Сменят ги като луди. И докато дойде до нас тук, поколението вече е

станало предпоследно...“ „А аз какво да правя с мобилника?“ – попита Джон. „Ще ви дадем един от предпоследното поколение – обеща Антон, – а този вашия не го зарязвайте, в столицата той ще работи. В столицата и в родните градове на олигарсите предпоследното поколение има покритие.“ Джон се поинтересува колко са тук олигарсите. Антон запрегва пръсти: малкия, безименния, средния... „Шест бройки – каза накрая, – бяха пет, на един резнаха маркучите преди Коледа, но се пръкнаха още двама...“ „Малко са! – отсече Джон, смятайки наум площта на страната и покритието на мобилните клетки. – С такива темпове ще видите пълно покритие, когато... когато върбата роди... какво беше?“ „Круши!“ – радостно уточни шофьорът, мургав млад мъж с черен лъскав перчем.

На Антон явно му се спеше, постоянно се прозяваше, търкаше очи, и при всяка прозявка, кой знае защо, лъхаше на нещо от типа на одеколон. Джон се мъчеше да го разпита за Междуфондационното, каква програма са му изготвили оттам, но Антон отговаряше с видимо усилие: „Днес... е понеделник... значи почивка след уикенда... утре... подготовка за работа... на обед е общото заседание. Срещата с вътрешния министър не знам за кога е сложена... ние... много съжаляваме за случилото се с мистър Сингх... такъв нелеп инцидент... най-строго ще накажем виновните... за вашата безопасност ще гарантираме...“ Джон го слуша известно време, после се смили и му предложи да си дремне. Антон само това чакаше – облегна глава назад и след минута вече похъркваше. За да заглуши хъркането, шофьорът пусна радиото. „Сму-у-у-кача, опъни, опъни смукача, сму-у-у-кача, не подкача, не подкача...“ – виеше женски глас. Шофьорът тихичко припяваше, после се разговори с Джон, заразпитва какви коли карат там зад океана, колко струва газта и събират ли пътните полицаи рекет. По едно време, като се изчерпаха темите за разговор, Нестор – така се представи шофьорът – подаде на Джон вестник „Файненшъл таймс“ и го попита може ли да събере една двойна страница в юмрук с една ръка, без да си помага с другата. Джон хвана страницата, замачка я и я събра малко по малко в юмука. „Може-ло значи!“ – каза Нестор, взе от ръката му смачкания вестник, отби колата встрани, слезе, каза на спътника си да чака и изчезна в крайпътните храсти. Джон остана да зяпа през стъклото бягащите по небето облаци, парцалите синьо небе между тях и ниското, надуто, червенеещо, сякаш се намира на японското знаме, слънце. Малко след като Нестор се върна облекчен и подкара колата нататък, Джон неусетно задряма.

Сепна се от вой на сирена – сякаш ги гонеха полицаи. Отвори очи:

бяха вече навлезли в мътния градски трафик, колите се движеха в три реда, а воят продължаваше на пресекулки, макар че наоколо не се виждаше нищо полицейско. Чак след минута Джон се усети, че сирената е всъщност на тяхната кола – и наистина, воя го включваше Нестор с един бутон отдясно на таблото. Откъм шофьора стъклото беше леко спуснато и защипваше къдравия кабел, водещ към буркана на покрива.

Разгонвайки колите отпред, лимузината се вряза в града, отби встрани от магистралата и закриволичи по някакви алеи, покрай дълга ламаринена ограда, на която лъщеше прясночервен надпис: „Смърт за вашизма, свобода за нашизма!“. След минута се мернаха плющящи знамена и неонов надпис „Интерглобал“ над козирката на висока, синкаво остъклена сграда; колата меко забави ход и спря. Докато Джон съобразяваше така ли се казваше хотелът, се пробуди Антон. „Какво, стигнахме ли?“ – измуча. „Му-у-у!“ – отвърна му Нестор. Стреснат, Антон слезе от колата, шофьорът прибра буркана под седалката и извади куфара от багажника.

Всички формалности на рецепцията бяха уредени от Антон за минута – и в ръката на Джон вече лежеше е-ключ с трицифрен номер. „Какви са плановете ви за днес?“ – попита Антон. – „Ако нашият брат по разум желае да се запознае с града, съм изцяло на неговите услуги“. И разгъна широка келнерска усмивка в стил „Винаги готов“. Джон каза, че първо ще бори часовата разлика, значи ще спи, а чак после ще мисли. Антон мушна в ръката му визитка – да се обади по мобилника, след като отпочине, – а Джон се отправи към асансьора.

Стаята беше стандартна, дори прекалено стандартна – също като в хотелите на Армадильо, или на които щещ други места по света. Без видими, така да се каже, национални особености. „И слава богу, защото ги знам тези особености“ – помисли Джон миг преди да заспи отново.

2. Изстрел в поквариума

– Инцидентът е много неясен. Катастрофа плюс убийство... дори може би по-предумишлено, отколкото смятаме сега...

Следователят от Особения федерален отдел Хечмур гледаше спокойно и умиротворено като погребален агент. Жълтеникавото му лице, люшкащо се на плоския екран, не изразяваше абсолютно нищо.

– Нови подробности не сте ли открили? – попита Джон.

– Какви подробности? Основното вече го знаете. Освен това

следствената тайна...

Джон наистина знаеше основното, но то беше обидно малко. Сингх беше излетял с джипа си в стръмно дере отстрани на пътя. Със счупен крак и още рани по тялото, той все пак бе успял да изпъзли на няколко метра от колата. Там и бе намерен – но с разцепен от тежък удар череп. Съдебните лекари твърдяха, че е удряно с брадва.

– Основната хипотеза е грабеж – говореше вяло Хечмур, откривайки едри конски зъби. – Трупът е пребъркван. Освен това от джипа са свалени цял куп части. Всъщност свалили са всичко, което са могли и което е било здраво след катастрофата... Туземното следствие мисли, че това е работа на местни селяни. Правят обиски по къщите, но засега няма нищо.

– Свидетели намерихте ли?

– Абе какви свидетели! – взриви се изведнъж Хечмур. – Тия туземци са уникален случай. Нищо не знаят, нищо не са чули, нищо не са видели. Колата е лежала в дерето почти денонощие, преди да я открият. При това я забелязали не местните, а някакви немци, случайно пътуващи оттук. Те, значи, половин час опитвали да обяснят на кръчмаря в селото, че там лежи умрял човек, но оня не разбрал какво му приказват...

– А може да се е правил на неразбрал – вметна Джон.

– Точно така! Тия тукашните, разбрахме после, са минавали и по пътя, щъкали са и по отсрещния хълм – овчари, дървари... И нищо не видели! Немците отиват чак в околийския град, та да донесат за катастрофата – а тия мълчат като загинали терористи! И да знаете, Сидорчук, човекоохранителните органи тук са същата стока. Аз им нареждам – загиналият е особено важен кадър, трябва да се разследва решително, а ония дори не блокираха района! Сега ми просят пари за металотърсачи, че да търсят по плевните и сеновалите укрити части от джипа. А оня ден получих сигнал от отдела, че тук било обичайно и за пътните полицаи да устройват грабежи, така че да съм ги имал предвид... Кошмар, пълен кошмар.

– Разбра ли се къде е отивал Сингх?

– Още не. Районът е страшно забутан, най-близкото интересно нещо по този път е един клуб-ресторант на брега на язовира. Само че в ресторанта никой не си спомня някога там да е влизал Сингх. Кадрите от онова МЕЦИ...

– МУЦИ – поправи го Джон.

– Да, същото... там казват, че Сингх не им е споменавал да ходи в този ресторант. Не стига останалото, но тук дори не записват трафика

на мобилниците, та да разбере с кого е говорил през последния си ден...

– И кога ще получа достъп до компютъра на Сингх? – дойде си на думата Джон. Хечмур мигом охладня.

– Вижте – каза той и пусна официално-скептична усмивка. – Следствието още е много далеч от завършек. При това грабежът след катастрофа е само една от хипотезите. Макар и най-вероятната. Но нали има и други! И заради тези, другите хипотези, материалите на Сингх са ни жизнено нужни. А всяко изтичане на информация от компютъра на убийтия може да навреди на следствието...

– Аха. Затова и сте засекретили личната му банка данни на комитетския сървър – констатира ядно Джон. – И кога ще свърши това следствие?

– Лично аз искам да свърши възможно по-бързо – каза Хечмур. – Но защо са ви толкова нужни личните дискове на убийтия? Нали имате неговите доклади?

– Може да има неща, които е пропуснал да впише. Например недостатъчно проверени факти, които е рано да се докладват.

– Какви факти? – невинно попита Хечмур.

– Служебна тайна – натърти Джон. – Фондация „Лукач“, сами разбирате. Всяко изтичане може да навреди на интересите...

– Аха. Вижте, засега не мога да направя нищо за вас. Но ще ви държа в течение на разследването. Нещо друго има ли?

– Не, благодаря. Приятна работа – Джон изключи мобилника. Беше ядосан. „Как ли не – мислеше, – искал да свършва по-бързо! Тъкмо наопаки, ще влачат делото, докато могат, знам ги аз...“ Помисли малко и набра номера на Асанович. Шефският мобилник отговори с вежлив женски глас: „Мистър Асанович в момента е на служебно съвещание. Моля, оставете съобщение“. Джон погледна таймера, пресметна наум часовата разлика. Никакво съвещание, изчисли, шефът сега обядва. Все пак му написа: „Пристигнах благополучно. Инквизиторът не ме пуска до материала. Сидорчук“. Помисли още малко и набра номера на Балабан. Балабановият мобилник обаче не отговаряше. И домашният му телефон, и служебният даваха свободно.

На вратата се почука – прислугата накрая беше благоволила да донесе закуската. До подноса с виенски кифлички и каничка кафе лежах новите вестници – „Файненшъл таймс“ и „Безсмислен труд“. Джон отдели „Файненшъл таймс“ настрана, а „Труда“ прегледа, докато отпива от горещото кафе.

Заглавието от първа страница витийстваше: „Прибират салфетката,

уж“. Ставаше дума за някой си банкстер (и бивш сервитьор) Едуард, наричан още Еди Салфетката, на когото прокурорът се бил закарал, че щял да го арестува за привързаност към частнособственическите идеали в особено големи размери. Рубриката за политика детайлно нищеше крушението на нацистите от вашистите на частичните избори. Коментаторът предричаше падане на глави в нацисткия лагер, ругаше имиджмейкърския екип на загубилите и плашеше с повторение на някакъв непонятен „бунт на мръвките“. Обсъждаха се още отношенията между финансово-информационните групировки „Агнешки главички“, „Говежди езици“ и „Свински опашчици“. Джон се зачуди дали това не са бунтуващите се мръвки, но после погледът му се залута в дълга, несмилаема и нравоучителна статия, бичуваша растящите в обществото анихилистични настроения и ценностния жвакуум. Някакъв професор анализираше пътищата за излизане от цхазъма и накрая мъдро заключаваше: „Учението на Лукач е всесилно, защото е вярно“. Валутният коментар бе закичен с многозначително заглавие „Змеят отново е горянин“. Коментираха се мачовете от футболното дървенство, в ексклузивно интервю някакъв треньор наричаше шефа на футболния съюз византроп и алкохолик... Средната двойна страница представяше победителите в наградната игра на основния рекламодадел, спечелили безплатни застраховки „Задгробен живот“.

Изпищя мобилникът. Джон помисли, че го търси Асанович, но се обади Антон: каза, че пристигнал и го чакал във фойето на хотела. Джон си сложи новата вратовръзка на фрактали, облече сакото, запаса мобилника и се отправи към асансьора.

Антон наистина го чакаше, изтегнат в черно кресло в ъгъла на фойето – изглеждаше доста по-свеж от сутринта, жизнерадостно скочи и приветства Джон. „Изготвихме ви културна програма за вечерта – обяви, – ще ви вода на мюзикхол.“ В негово произношение това прозвуча по-скоро като „мюзикгхол“. Джон понечи да откаже културната програма, но Антон го увери, че щели да дойдат и останалите членове на борда на Междуфондационното, и той склони. „Преди това ще ви покажа града – продължи Антон, – взехте ли си камера?“ „Какво да снимам, паметника на оня... графа-освободител?“ – попита Джон. Антон обясни, че графът е в реставрация, но обеща други интересни обекти.

Двамата излязоха от хотела и се насочиха към пешеходния мост, пресичащ булеварда и водещ към широк мраморен площад с грамадно и нелепо, също мраморно здание по средата. Джон с интерес се озърташе, но всичко му бе непознато. Глупаво беше да се надява да си спомни

нещо. Предишния път – при единственото му досега посещение тук – беше мрачна утрин, валеше гнусен дъжд, облаци и мъгла захлупваха всичко, през мокрите стъкла на автобуса се мяркаха локви и асфалт, асфалт и локви, и шлифери и чадъри, и тъкмо влязоха в хола на пансиона, влачейки тежките си сакове, когато долетя с вой и сирени джип с човекоохранители от посолството, натовариха ги обратно – цялата група студенти на езикова практика – на автобуса и ги изстреляха назад към летището: в източните провинции бяха избухнали безредици, същите, които по-късно нарекоха „нощ на дългите арматурни жезла“, и на летището огромни военни самолети евакуираха чужденците от първи и втори функционален тип... Сега всичко беше съвсем другоаче – ведро и приятно, бурята бе отминала, вятърът само рошеше косите на минавачите, следобедното слънце висеше ниско над грамадата на близката планина. Джон си сложи тъмните очила.

Впрочем взломни следи от нощната буря изобщо не липсваха: отчекнати дървета, покрай които сега се суетяха работници с оранжеви ватенки, и многобройни боклуци – хартии, пликове, пластмасови кофички, люшкащи се заедно с вятъра напред-назад по площада и по тревата на съседния парк. Антон, сякаш четейки мислите на Джон, тутакси възкликна: „Пролет е, ето, и боклукът се върна от юг“ – и след недоумяващия поглед на спътника си поясни, че тук всяка есен, като духне северният вятър, боклуците се отвяват да зимуват в съседния град, и всяка пролет, като духне южният, се прибират обратно. „Проверено е – каза, – опръстеняваха ги“...

Това, което изненадваше приятно, бяха туземките. Не че всички без изключение бяха красавици, но всяко сравнение с материала, да речем, от главната улица на Армадильо беше без съмнение в тукашна полза. Мраморният площад беше доста многолюден, минаваха и съвсем млади момичета, и по-зрели жени, в компании и сами, с кавалери и без, погледът на Джон се плъзгаше от фигура на фигура, от лице на лице. Не можа да се удържи и похвали Антон за красотата на сънародничките му.

– А – махна сконфузено с ръка Антон, – това е... наблюдателна илюзия. Да, да! Тоест не че нашите жени са грозни, а че у вас красивите не се виждат... кажи го де... с просто око. И ако щете се смейте, но причината е, че вие сте... как беше... развита страна, а ние сме недоразвита. Помислете – коя красива жена у вас ходи из града пеша? Всички бръмчат с лимузини, с джипове. И освен това се движат само в затворени среди, клубове, квартали. В избраното общество. И неизбраното няма как да ги види, освен по телевизора... ако щете се смейте, но един ваш

колега преди години го каза баш така: толкова хубави жени накуп, каза, съм виждал само по телевизора... А у нас, ако щете се смейте, но избраното общество още е измешано с онова, как беше... охлоса. И красивите жени също. Това е признак за неразвити... така де... капиталистически отношения. Ако бяха развити, качественият генетичен материал – последната дума Антон произнесе натъртено, както я произнасяше Балабан: „мат'рял“ – щеше да бъде целият... кажи го де... изкупен... или най-общо вкаран в избраното общество...

Под мътните обяснения на Антон двамата прекосиха площада и поеха по прословутия булевард „Влашки“, бивш „Граф освободител“. Джон не видя в него нищо интересно: и витрините, и стоките в тях бяха същите като тези в Армадильо, афишите рекламираха пак същите армадилски филми и звезди, дори надписите по фланелките на тийнейджърите бяха като на техните задокоеански връстници. Разликите бяха малко. Например мазилката на фасадите беше на много места изпопадала, а червеникавите павета и плочите на тротоара се клатеха като зъби на болен от скорбут. Или циганинът-акордеонист, изнасящ пламенна серенада на валутното бюро с неонов триглав змей над таблото с курсовете...

Някъде в дъното на съзнанието на Джон пробяга усещането за нещо нередно. Нередното беше не във вечерната булевардна суетня, а по-скоро в отсъствието на някакви мисли, инсталирани по подразбиране към външното възприятие, но упорито отказващи да се обаждат. Ето, при вида на излющените фасади вътрешният софт трябваше веднага да подсказе за съмнителния морален облик на живеещите зад фасадите. Но мисълта за моралния облик я нямаше. Вместо нея се луташе някаква мисъл за мисълта за моралния облик, нещо като указател към указателя към вътрешния софт, който на всичкото отгоре се беше изключил... Не се обади нужният модул на съзнанието и при вида на орфаните продавачи на семки и еротични издания, озъртащи се мрачно, като рапъри на подсъдима скамейка, иззад разпънатите току до витрината на бижутерския магазин маси. За такава враждебна външност всеки оценъчен софт – и този на „Оракул“, и другият, вътрешният, настроен съгласно оракулския – трябваше да вдигне червен картон. Незабавно. Още повече ставаше дума за търговски работници, които по дефиниция трябва да са усмихнати по комерсиалному. Но вместо вътрешният оценител да вдигне картоната, някакъв друг дял от мозъка безстрастно отчиташе, че оценителят не си стои на поста... Тук сякаш нещо в Джон се превключи, той забеляза, че и другите минавачи по булеварда изглеждат твърде недружелюбно по армадилските комуникационни стандарти: нямаше усмивки

по лицата, нямаше любезност и емоции в гласа. Не е подгонен тук човешкият материал, досети се той, неразвити са им отношенията, унтерпсихологията не се е настанила на всяко работно място...

Неусетно булевардът стигна до площада с прочутия паметник: както беше предупредил Антон, вампирът-освободител бе скрит под синя полиетиленова шапка – реставрираха го. Вляво се издигаше бялото псевдобароково здание на парламента, а на стената на отсрещната сграда – също така псевдобарокова, но неохраняема – се зеленееха надраскани със спрей огромни букви: ОБОР. И отдолу, но по-дробно и с черно: „Колектива се боричка“.

Като компенсация за затворения паметник Антон предложи да заведе Джон на екскурзия през уикенда. „На юг имаме един манастир – обясни, – «Свети Влад». Да, на името на войводата... Не се учудвайте, у нас го обичат, нашата етническа църква го е канонизирала за светец още навремето. Там се пазят реликви на войводата, освен това правят много хубаво вино...“ „А към коя църква спадате вие?“ – попита Джон. „Аз ли?“ – повтори Антон, после замръзна на секунда, сякаш се чудеше какъв отговор ще сметне спътникът му за правилен. „Аз съм римокатолически атеист!“ – увери накрая.

Вече бе почнало да се здрачава, когато Антон сви в една странична улица, после в тесен вътрешен двор с декоративни кипариси. „Мюзикгьолът!“ – поясни той на спрелия в нерешителност Джон. Джон хвърли подозрителен поглед към стълбите, водещи някъде надолу, сякаш към долната земя, но все пак последва Антон. Мюзикгьолът се оказа най-обикновен етнически ресторант, с етническа кухня и също етнически оркестър – петима мургави, костюмирани в червено мъже и поодъртяла конюнктурно-брунетеста певица, влачеща тъжно: „За мъже бога-ати, с коли и пала-ати, никога не пла-ача, сърцето ми не ска-ача, да, за мъже богати, със коли и със палати, никога не пла-ача, сърцето ми не ска-а-ача...“ Ако се съдеше по афиша на входа, оркестърът, изпълняващ тази пещерно-антикапиталистическа песничка, се наричаше „Поквариум“.

Антон енергично се насочи към вътрешността на полупустата зала, лавирайки между изискано-грубоватите маси, колони и келнери. Джон го следваше. Антон сви и се шмугна в нещо като сепаре, със стени, изрисувани със сцени от живота на организираната престъпност от периода на национално-освободителните борби. Около масата в сепарето седяха трима костюмирани мъже и отпиваха червено вино. „А! Мистър Джон... Сидорчук?“ – скочиха да се кланят тримата, след като видяха влизашите. Последваха ръкостискания и представяния. „Матей, старши

социолог в Междуфондационното.“ „Андрей, старши политолог в Междуфондационното.“ Джон се досети, че така звучат тук думите „социолог“ и „политолог“. Третият също не закъсня да се представи: „Вартоломей, шеф на отдела за особена информация в Междуфондационното“. „Чакаме ли още някой?“ – попита Антон, след като всички се разсядаха около масата. „Само Първия“ – каза застаналият гърбом към залата Андрей. „Ха! – възкликна Антон. – Говорим за вълка, а той в кошарата!“ – и посочи към залата, където си пробиваше път представителен чичко с благородно посивяла глава и очила с метални рамки. „Кой каза, че началникът закъснява?“ – жизнерадостно викна, потривайки ръце, чичкото, още щом прекрачи входа на сепарето. „Ей, персоналът! Обслужващият!“ – и щракна с пръсти към келнерите. „Да се пристъпи към изпълнение желанията на нашия отвъдморски брат по разум...“

3. Втори живот за курвите от Несла

Джон бавно отвори очи – и веднага ги затвори обратно. Главата болеше зверски. Казано по туземному, цепеше го кофата. Усещането беше, сякаш вътре в кофата се труди ледоразбивач. Атомен. От четвъртапета степен по скалата на кой беше там... Джон изстена, примига. Отново светлината взриви болката. С голям труд разпозна хотелската си стая. Опитва се да си спомни какво беше правил снощи – и не можа. Тоест ясно, пил беше, с ония, междуфондационните, но подробностите нещо се губеха... В главата му се завъртяха откъслечни възприятия. Тостове. Много на брой. За здравето на отвъдморските братя по разум. За отдел „Четвърти-пети функционален тип“, специално. За неговия шеф Альоша Асанович – в особено големи размери. Андрей, хълцайки, разгорещено уверява: „Нашият слон тъ-ъ! е по-малък брат тъ-ъ! на общочовешкия тъ-ъ! слон! Благодарим на тъ-ъ! Дьорд Лукач за тъ-ъ! нашето щастливо тъ-ъ! детство!“ После дойде още някой, доведе някакви... какви? Услужливо изплуваха определения – дадени, ако се съдеше по всичко, от сътрапезниците: „мастии“ и „отличнички в хуманитарната подготовка“. Явно тия неща тук ги имаха за синоними... В мозъка на Джон изведнъж пролясна кодово име: Изаура. Някакви досега анестезирани дялове от разума почнаха да отговарят. Да, тая Изаура той снощи я беше... Моторната памет съвсем отчетливо му припомни характерните възвратно-постъпателни движения. И също характерните усещания на органите, въвлечени в тези движения... Джон трепна, понечи да се надигне от леглото.

Никаква Изаура не се виждаше. В хотела ли я беше довел или някъде другаде я беше... как казаха туземците... опънал? В кашата в ума му се връза като айсберг друга кодова дума: „женовал“. Джон се сепна, скочи от леглото. Отново кофата затреця от болка. Съдържанието ѝ се размъти напълно. Джон отчаяно се мъчеше да си спомни поне как изглежда тая Изаура. Но паметта се съпротивляваше храбро и героично. Като незнаен воин от исторически филм на ужасите. А зрителните дялове сякаш въобще ги бяха форматирали. Хардуерно. Поне в секторите за снощни спомени... Джон се отказа да напъва мозък и огледа стаята наоколо. Никакви следи от женско присъствие не се виждаха. Във фотьойла мирно лежаха захвърлени дрехите му.

„Само да не съм лепнал нещо венерическо!“ – мислеше мрачно той, докато ровеше из куфара за хапчета, както казаха туземците, против глава. „Или... ако туземците са ме напили нарочно... ако са ми сипали нещо... няма начин да не са ми сипали нещо! Така да се самозабравя... та сега да ме шантажират пред мениджъра по кадрите с някое видеозаписче... ако пратя нагоре неудобен отчет... да ме използват за съвкупни... за изкупителна жертва... само това оставаше!“ Накрая намери хаповете и глътна два наведнъж.

Извън телефонът. Джон помисли, че се обаждат от Армадильо, но се оказа шофьорът Нестор; обади се, че го чака пред хотела, за да го откара в главния офис. Тонът му бе учтив и, както се стори на Джон, леко насмешлив. Той му каза да изчака и повлече крака към банята. От огледалото го посрещна подпухнала мутра със синкави кръгове около очите, толкова мрачна и вражески настроена, че чак го уплаши. Впрочем той също уплаши мутрата... Джон се поосвежи под душа, обръсна се надвнатри, облече чиста риза, пъкна шия в оглавника на вратовръзката. Още веднъж се погледна в огледалото. Да-а-а, с тая физиономия не вървеше да се покаже не само на заседание, но и просто на улицата... Да си сложи тъмните очила? Или направо зъркелите? Да, на заседание отива все пак. Все някаква полза ще има от тях, нищо че няма софтуер за местния език. Джон си сложи зъркелите, взе и мобилника. Подвоуми се да не потърси ли първо шефа и Балабан, но се отказа: таймерът показваше дванайсет без десет тукашно време, в Армадильо още спяха.

Шофьорът Нестор го чакаше на паркинга пред хотела – подпрял задник върху калника на бежовата лимузина, подпяваше си нещо туземно: „Дръжката, дръжката, на т'слата дръжката, как влезе мъжката на т'слата дръжката...“ Без да отговори на поздрава му, Джон се тръшна на седалката отзад.

До централата на Междуфондационното стигнаха съвсем бързо – само след минути Нестор спря пред неколкоетажна сграда с черни огледални стъкла на фасадата, приклепена като в сандвич между два посивели от годините жилищни блока. Шофьорът упъти Джон: на втория етаж, каза, широката врата срещу стълбищата.

На етажа Джон се озова в просторно, макар с доста нисък таван, фоайе; неколцина мъже и две жени се бяха събрали пред обшитата с изкуствена кожа врата, говореха си приятелски и димяха с цигари точно до табелата „Пушенето забранено“, тръскайки пепел направо на пода. В центъра на компанията бяха социолъзите Андрей и Матей; Матей, размахвайки дългите си ръце, разказваше нещо – навярно анекдот, тъй като останалите издевателски се смееха. Андрей пръв съзря идващия Джон, здрависа се с него и го представи: „Това е мистър Сидорчук, временен наблюдател на Комитета. А това са членовете на борда.“ Членовете се запредставяха на английски, но Джон им каза да си говорят на туземски, тъй като го разбира. „Каква е вашата специалност, Джон?“ – попита една от жените. „Лингвист-изчисленец“ – каза той. „А-а, от информътиката!“ – заклатиха глави останалите. Джон се досети, че така тук звучи думата „информатика“. В този момент откъм стълбите се появи и Първият – Джон така и не му запомни името, макар че той се бе представил вчера, – съпровождан от шефа на особения отдел Вартоломей. „Какво чакате – ухили се Първият, – мене ли? Хайде влизайте да почваме!“ Членовете се стълпиха към кожената врата, гасейки фасовете направо в стената и хвърляйки ги в близката саксия. „А, Джон – поздрави Първият със свойско потупване по рамото, – как сме, как сме?“ И намигна съучастнически. „Добре сме“ – излъга Джон, изчервявайки се наум заради снощните – неизвестни за него, но навярно прекрасно известни на Първия – свои подвизи. Главата вече не го цепеше, но още се чувстваше леко неадекватен. А Първият беше свеж, румен и жизнерадостен, без никакви следи от препиване. Свежи и румени бяха и Андрей, и Матей, и Вартоломей... Джон хвърли още един поглед към фоайето – към мозаечното пано на стената отсреща, изобразяващо алегорично, под формата на две атлетични фигури, туземната нация и Дьорд Лукач в състояние на единство – и хлътна след останалите в заседателната зала.

В залата членовете на борда се разположиха около дълга Т-образна маса, като на шефското място се настани Първият, а около него – триото снощни сътрапезници. Андрей посочи на Джон също да седне на шефския дял на масата. Той още не бе заел мястото си, когато се появи и Антон, в компания с още един човек – риж, фин, с добре поддържана

брадичка и изключително елегантен тъмносин костюм. Антон потърси с поглед някого в залата, видя Джон и го поздрави с ръка. Рижият се отпрати към него. „Вие сте Джон Сидорчук, нали?“ – каза тихо той на английски и подаде ръка. „Приятно ми е, Дик Пейн, интелigent на Програмата.“ Джон мълчаливо стисна ръка на кадровия си двойник. Комитетът и Програмата може и да враждуваха, но за пред туземците се държаха коректно. Фондацията „Лукач“ държеше нейните дъщерни организации да изглеждат за публиката единни и нерушимо дружни... „Как ви се струва тук животът?“ – продължи с приятелски тон Дик. „Още не съм го усетил“ – излъга, без да му мигне окото, Джон. „След заседанието ми се обадете, ще поговорим“ – каза Дик и седна на мястото си от другата страна на шефския дял. Джон също седна и огледа залата. Погледът му се спря на графичното платно на стената – абсолютно същото като онова, което висеше в залата на техния отдел в Армадилйо: гол старец с дълга брада, застанал пред черна дъска и сочещ нещо с показалка на групата изкопаеми рептилии срещу него. Същото беше и заглавието: „Ной дава последни указания на животните преди потопа“.

Първият извади от чантата си нещо, наподобяващо дръжка от брава, и удари с него по масата, за да стихнат разговорите. „Всички ли се събраха?“ – попита. „Политолъгът Евген го няма“ – отговори една от жените. „Евген е в провинцията – каза Матей, – да не го чакаме.“ „Ти вчера звъня ли му? – попита Първият. – Нали ти казах да събереш всички без изключение?“ „В онова селище неговото няма телефони. И мобилниците не хващат, мястото е много забутано...“ „А какво прави той там?“ „Бие плоча. Още в събота си замина, каза, че за днес ще се върне, ама... ако са подпукали винското...“ „Аз ще го подпукам него! Ще му забия такава плоча, че... Другите тук ли са?“ „Тук са.“ „Тогава да започваме. Точка първа – разбор на частичните избори, точка втора – други...“ Джон включи мобилника към зъркелите и се върза към един речник: искаше да види какво значи идиомът „бие плоча“. Речникът обаче не намери такъв израз. Джон реши, че това е нещо от местния политолъжки жаргон и си го записа в мобилника – да попита после Антон какво значи.

Междувременно социолъгът Матей се зае да хули човешкия материал – че бил изостанал, примитивен, невеж, мързелив, престъпен и какъв ли още не, и затова докарал на власт ония гадове вашистите, само и само да направи мръсно на светлия и прогресивен нашизъм. Джон не беше запознат с тукашната борба за власт, не беше сигурен и на коя групировка се опира Програмата, но без да проверява в базата знания

съобрази, че позицията на МУЦИ не може да не е съгласувана със спонсора. „Не дават пет пари за ценностите!“ – гневеше се Матей. „Нашите разясняват по всички канали, ония казват «Да, да» – а гласуват наобратно! Не за добрите, а за лошите! Магарешки инат, ей!“ „Оставете“ – прекъсна го една от жените, която се беше представила на Джон като Мирела. „Не е само човешкият материал виновен. При такава партизанска информационна война, която водят вашистите...“ Тук Джон се заинтересува. „Как казахте... партизанска информационна? Какво имате предвид?“ „Андрей – каза Мирела, – къде бяха онези плакати? С кучето и ония другите?“ „Ето ги“ – Андрей бръкна в едно чекмедже и извади няколко плаката. „Вижте с какви вредители се борим!“ – възкликна Мирела. Джон придърпа към себе си плакатите. Те бяха два вида, на единия беше снимано улично псе, държащо в зъбите си избирателна бюлетина, с тлъст лозунг отдолу: „На кучето – кучешки живот“. Ако се съдеше по мнението на Мирела, че плакатът е вредителски, бюлетината в зъбите на псето беше нацистка. На другия плакат беше сниман някакъв костюмиран чичко, с лице, размазано на квадратчета също като в криминалната хроника на телевизията. В ъгъла беше лепната същата нацистка бюлетина, а лозунгът отдолу гласеше: „СМЪРТ НА КУРВИТЕ ОТ НЕСЛА!“.

Джон повъртя плакатите. Нищо не разбираше.

– Защо „от Несла“? – попита. – Какво е това Несла?

Останалите около масата се оживиха. Двама-трима дори се подхилиха.

– Същото казваха и когато се появиха плакатите – каза Андрей. – Всички реагират така. Вижте, Джон, у нас сме го докарали дотам, че думите „смърт“ и „курви“ в политически лозунг не учудват никого. Но... Първия ден, като налепиха тези гадости, народът пощуря. Звънят по горещите линии, питат – кои са тези курви от Несла? На горещите линии естествено не знаят нищо и отговарят – обадете се по-късно. Ужас. Журналистите и те се чудят какво да пишат. Някакъв умник от „Безсмислен труд“ взел справочника с населените места и видял, че има едно такова село – Несла. Натам се юрва репортерски екип. Пристигат, селото – пълна мизерия, влизат в кръчмата, вадят плаката и питат учтиво – така и така, като местни хора бихте ли ни обяснили кои са тези курви от Несла. Ония селяни в кръчмата само като виждат надписа, се вдигат, помилат ги от бой – те били двама, журналист и фотограф, – чупят им в главите три стола, излизат навън, хващат тояги и потрошават колата им. Но после идва друга кола, този път от първия канал на телевизията. Спира пак пред кръчмата, излиза репортерката и вади същия плакат: разяснете,

така и така, какво се има предвид. Нея не я бият, проявяват кавалерство, но подпукват колата, шофьорът се спасява с газ през една ливада, където ритат футбол, но се удря в някакво бетонно парче и чупи полуоска, след което бяга пеш през баирите. Идва и трета кола, на друг ТВ канал, но нея я причакват още на входа на селото, мъжете от кръчмата плюс ловната дружинка с двуцевки. „Вие какви сте? – питат. – Ако пак за курвите, кръгом марш и обратно в столицата.“ Бунт направо! Журналистите отиват при областния шеф на човекоохранителните органи, обясняват му – бият ни. Оня обаче се оказва, че е от същото село Несла! Пита ги какво са търсили там, а ония му показват плаката. И оня като закрещял: „Изроди! Търтеи! Да се махате оттук с тая гадост!“ – и ги изгонил. Скандал от национален мащаб! Медиите три дни само с тия курви от Несла се занимаваха...

Андрей продължаваше да говори, но Джон не го слушаше. Всичко вече му беше ясно. Учудваше го само колко е невеж туземният борд. „То бива, то може – мислеше си, – но тяхното е вече в особено големи размери... Аз, дето съм изкарал само един спецкурс преди шест години, веднага загрях каква е работата, а те гледат като телета...“ Главоболието на Джон бе изчезнало, в мозъка му цареше непривична яснота с примеси от хладна пресметлива злоба – вероятно ефект от двете хапчета. Впрочем злобата май беше повече заради снощния питейно-химически експеримент. „Да ги скастрия тия бездарници – повтаряше наум, – да усетят какво е това наблюдаващ от Комитета...“

– Момент! – издебна той една пауза в речта на Андрей. – Ясно как са ви прекарали. Кой е тук вашият езиков инженер?

Членовете на борда се заспоглеждаха неразбиращо.

– Кой? – повтори Джон. – Има ли някой тук да разбира от езиково инженерство?

Членовете се заспоглеждаха още по-недоумяващо. Първият шепнеше на Антон: „Вярно, имаме ли при нас такъв... как го каза...“

– Значи няма, така ли? А при вашистите вероятно има! Защото са ви приложили елементарен езиково-инженерен трик. Как казахте, Андрей? Думите „смърт“ и „курви“ върху политически плакат не правят впечатление на никого. Ако човек види само „Смърт на курвите“, ще го забрави за секунди. Но! Това „от Несла“ му обърква представите. Кара го да се чуди: защо точно оттам, а не от другаде? Мозъкът почва да работи! И затова не успява да забрави първата част, смъртта на курвите! Асоциирана, естествено, с нашистите... Несла служи за закотвяне на курвите в паметта. И освен това пренасочва към тях вниманието на

медиите. Имате ли в Междуфондационното спин-доктор²⁵?

Членовете около масата отново се заспоглеждаха недоумяващо.

– Значи нямате? А какво е това спин-доктор знаете ли поне?... Господа, вие ме изненадвате. При това твърде неприятно... – Джон с изненада усети, че гласът му сякаш сам стана леден и строг. – Не владеете най-елементарни хуманитарни технологии. Оплаквате се, че човешкият матръл – той нарочно произнесе „материал“ с тукашен акцент – бил прост и невеж. Но ако е такъв, защо не можете да го управлявате, господа? Не значи ли това, че сте по-невежи и от него? Затова ли получавате заплати – да се оправдавате с матрля и с тежкото хуманитарно наследство от граф Дракула?... Спомнете си къде работите, господа! В Междуфондационно управление за ценностно, подчертавам, инженерство. Назначили са ви за инженери на човешките, така да се каже, души. Но защо изведнъж се оказва, че вместо вие да обработвате матрля, матрълът е обработвал вас, господа?...

Членовете на борда сконфузено мълчаха. Дори Първият бе загубил господарския си вид и се озърташе някъде към ъгъла на залата. Само Пейн, интелигентът на Програмата, се люлееше на задните крака на стола с разсеяна усмивка на лицето. „Тоя пък какво се хили?“ – помисли си Джон. „Как въобще успява да работи с тия аматьори? Та те една операция не могат да проведат като хората...“

– И защо – продължи той да назидава туземния борд – журналистите не питат първо вас за тия курви от Несла, ами се ровят в разни справочници и се шурат по селата? Охлосът трябва да е така дресиран, че за всичко да се допитва. До авторитетите. Изобщо, авторитет е този, до когото се допитват. А до вас допитаха ли се, господа ексклузивни представители на фондация „Лукач“? Сте ли вие авторитети или напротив?... И най-важното: защо ония вашисти си имат и езикови инженери, и спинтехнолози... а може би и други ще се открият, ако се разрови цялата кампания... та защо вие нямате, а те имат? Честно казано, отначало си мислех, че някои от вас работят скрито за противника...

Членовете мълчаха все по-мрачно. Социолът Матей се беше зачервил като догат. Трябва да го проуча този, реши Джон. Първият извади голяма бяла кърпа и обърса потта от челото си.

– Задача номер едно – нареди Джон – за вас сега ще бъде да проучите противника. Кои политтехнолози работят за него. Имена,

25. спин-доктор (spin-doctor) – специалист по управление на общественото мнение, който променя т. нар. информационен дневен ред на медиите.

специалности, къде са учили, къде са практикували, кой ги е привлякъл при вашистите... След седмица искам първи сведения. Ще докладвате на мен и на мистър... Пейн. Ясно ли е? Отговорник ще бъде... кой ще бъде? – Джон заобхожда с поглед шефския дял на масата.

– Аз ще се заема – изпъшка решително Матей, извади от елегантно то си сако лъщящ тефтер и записа нещо.

– Добре, Матей – смекчи тона Джон. – Изобщо, ако трябва да съм честен, аз съм тук не заради тия избори. Аз, казах вече, съм изчисленец, а не политически мениджър. Но вие, колеги, не си вършите работата. Това е истината. При вас има маса нередни неща в цялото информационно поле. Изследванията при мен в Комитета показаха куп аномалии, излизащи далеч извън международните стандарти за безопасност на информационното обкръжение...

– А, Джон, това е заради цхазъма – намеси се Матей. – Ние това го знаем и с него се борим...

– Какъв цхазъм? – не разбра Джон.

– Термин от нашата социолъгия. Въведе го... него го няма тук, колегата Евген го въведе. Всъщност думата е ваша, английска. – Матей се обърна и написа на черната дъска зад себе си с разкривен тебеширен почерк: CHASM²⁶. – Под цхазъм ние разбираме обществено-икономическа формация, характеризираща се с определен тип нарушения в системната организация. В момента подготвяме сборници „Теория и практика на цхазъма“ и „Основни етапи на цхазъма“...

„А защо не сте докладвали в Комитета за тези ваши социолъгически построения?“ – понечи да попита Джон, но в десния му зъркел светна червен сигнал от мобилника. Търсеше го Асанович: номерът, изписан в зъркела под червения тлъст знак, беше неговият домашен. Джон скочи, направи знак да го изчакаат и се запъти към вратата, натискайки пътем копчетата на мобилника и оглеждайки залата. Чак сега му направи впечатление, че всички са без зъркели – с изключение на него и на рижия Дик Пейн. „Към какъв ли конструкт е вързан?“ – помисли си. „Ако беше тук Балабан с неговите черни девайси, щеше да го прослуша за миг...“ Джон излезе в коридора и затвори акуратно вратата зад себе си.

– Сидорчук, здравей! – проехтя в слушалката. – Как е? Бориш ли се?

– Здравейте, шефе – отговори Джон. Мъчеше се да приказва тихо, понеже в коридора всеки звук ехтеше. – Боря се. Но следователят е

26. chasm (англ.) – бездна, пропаст.

някакъв много вреден...

– Остави следователя. Обаждам ти се ето защо. Не трябва да споменаваш пред туземците от Междифондационното нито за повишената концентрация на оксиморони, нито за онова, как беше... асоциираната размерност. Разбираш ли? Дори далечни намеци недей да правиш. И за болните мозъци също недей им говори. Въобще онези не трябва да знаят какво търсим.

– А защо? – изпъшка Джон и изтри чело с ръка. От споменаването на тези неща пред членовете го бе отвлякло тъкмо позвъняването на Асанович. – Досега нямаше такава инструкция. Установката беше – да ги проверя и да ги накарам доброволно да съдействат...

– Извънредният интелигент докопа нещо. Преди малко се свърза с мен. Каза, че има съмнения в лоялността на ония от МУЦИ. Най-вече на шефовете. В тях още Сингх се съмняваше, но сега са излезли още работи...

– Какви работи?

– Доста. Но засега не ти е време да ги знаеш. Като станеш нужен, извънредният сам ще излезе на връзка. Ти движи твоите неща.

– Какво да движа? Моите неща бяха „болните мозъци“ и замърсяването с оксиморони. Вие сега ме спряхте за оксимороните. Хечмур ме спря за базата данни на Сингх. А координатите за връзка с журналиста и пациентите са в нея. Сега трябва сам да ги издирвам наново. Всъщност... – поколеба се Джон. – Не може ли да накарате Балабан да... такова... да кракне блокировката на резервните записи?

– Какво?... Не, не може! Абсурд! – отсече Асанович. – Тук при мен не е като там при туземците! Служебният ред си е служебен ред. Ще издириш редакцията на оня вестник, където бяха публикували материала, и оттам ще се добереш до журналиста. А от него – до пациентите... А, щях да забравя! Свържи се с нашия замразен информатор. Искай от него всякакви данни за нелоялност на туземния персонал. Извънредният интелигент работи с други източници, искам да засека информацията от две места. Разпитай замразения нямат ли връзки шефовете на МУЦИ с оргпрестъпността...

– Шефе – изпъшка Джон, – аз съм лингвист, а не интелигент. Тесен специалист. Не умея да се оправям с вашите информатори...

– Трябва, Сидорчук, длъжен си да се справиш! Пращам ти координати за връзка с информатора. Кодирани. Хоп...

След няколко секунди мобилникът на Джон изписка кратко.

– В пакета има още инструкции – каза шефът. – Още въпроси?

Джон понечи да попита за нашистите и вашистите, но в този момент вратата на залата се отвори и отвътре излезе рижият програмник Дик Пейн.

– Не, засега нямам – каза Джон. – Като се запозная с материала, ще се свържа пак с вас.

– Добре тогава. До чуване. – Асанович прекъсна връзката.

Джон прибра мобилника. Срещу него Пейн извади цигара, щракна с екзотична хромирана запалка, дръпна от цигарата и пусна разсеяна струя дим.

– Колега – заговори той с мек и тих глас, – не трябваше така да ругаете туземците. Те не са виновни. И освен това има инструкция. От Хуманитарния департамент. Не са ли ви я чели?

– Коя инструкция? Те са дявол знае колко.

– За пределите на компетентност на асоциирания персонал във външните територии.

– Н-н-н... не помня такова нещо.

– Не помнете? А тя е много важна. В частност казва, че в страни от четвърти и пети функционален тип предаването на ред хуманитарни технологии в ръцете на местния персонал е абсолютно забранено. В забранения списък езиковото инженерство е на второ място... Затова не говорете повече, отколкото е нужно.

Джон се замисли. Май с неговото, както казваха туземците, конско евангелие беше прекалил. Беше погазил инструкциите. Още от първия ден с черни точки – това не е хубаво...

– Но ония... вашистите защо владеят ембаргови технологии? – попита. – Ще настоявам за подробно разследване.

– Да, това е нужно – разсъди Дик. – А какво имахте предвид, като споменахте за нередности в информационното поле?

Джон се замисли отново. Асанович изрично бе наредил да не обсъжда това с туземците, но за човека на Програмата нищо не беше споменал.

– Наскоро у нас съставиха един доклад – каза накрая Джон. – Трябва да са го пратили и до вас, понеже там ви критикуваха нещо. Потърсете го във вашата база. Индексът беше нещо от типа на „Хуманитарно-технологично замърсяване“...

Дик се втрени някъде към стената и замърда с пръсти. Явно беше с невроинтерфейс и се ровеше в базата на Програмата.

– Да, наистина – промълви. – Има един такъв, дошъл миналата седмица. Но има нещо с правото на достъп... със секретността...

- Това вашите шефове са го измъдрили. Оправете се с тях.
– Ще се оправя.
Двамата помълчаха няколко секунди.
– Дик, какъв сте по тясна специалност? – попита Джон.
– Мениджър по политически кадри – отговори онзи и загаси фаса си. – Ще се връщаме ли в залата?
– Налага се – въздъхна Джон. – Какво говореха ония, докато ме нямаше?
– А, нищо интересно. Дискутираха трите източника и трите съставни части на цхазъма.

4. Бръмбар в мобилника

На телефоните на вестник „Психофеномен“ – а на сайта бяха посочени четири номера – не отговаряше никой. За всеки случай, ако адресът се окажеше фалшив, Джон прати на редакцията кратко е-писмо с молба за среща: в писмото се представи като уфолог от метрополията, пребиваващ по работа в страната и търсещ контакт с туземни съмишленици. След това се приготви да върви направо в редакцията, отвори картата на града, за да се ориентира, но първо реши да се свърже със замразения информатор.

Замразеният – ако се съдеше по данните, пратени от Асанович – се казваше Даниел, а в Междуфондационното се водеше компютърен асистент. Беше приложена и снимка: от нея гледаше скулесто, мрачно лице с черна ситно-къдрава коса, сплескан чип нос и дръпнати по монголоидному очи. „Така ли изглеждат тукашните китайски негри?“ – мина през ума на Джон. Той набра на мобилника кодовото съобщение: „Даниел, търся ви за консултации по езика ФОРТ и приложенията му в минното дело.“ После опита пак да намери Балабан, но отново никой от телефоните му не отговаряше. Двата му е-адреса също не се обаждаха – към тях не беше включен дори бот. Джон се зачуди къде се е покрил колегата му, но в този момент на мобилника дойде съобщение: „Радвам се, че избрахте езика ФОРТ. Потърсете ме на 057-392-369 на в/в до 5 ч.“. Замразеният информатор отговаряше точно съгласно уговорката, макар позрително бързо.

Джон включи камерата на лаптопа, провери картината на екрана, въведе кодиращия ключ от инструкцията и набра пратения от Даниел номер. На екрана се появи очакваната китайско-негърска физиономия

на информатора. Той изглеждаше сънен, стреснат, и кой знае защо, някак по-младелик, отколкото на снимката – почти като ученик в горните класове. Вероятно така изглеждаше, защото на екрана Даниел беше гладко избръснат, а на снимката – брадясал.

– Здравейте, Даниел – каза Джон. – Аз съм временният наблюдател от Комитета. Казвам се Джон Сидорчук.

– Здравейте – каза Даниел. – Всъщност аз май ви видях днес. На обед, когато ви докараха до Междуфондационното с малкия членовоз...

– С какво? – не разбра Джон.

– Малкия членовоз. Бежовия опел. Така му викат, защото вози членовете на борда. Има и един голям членовоз, черен, на него се вози Първия... На заседанието ли бяхте днес?

– Да. – Джон почна да се дразни. Информаторът, вместо да му докладва за местния персонал, го разпитваше къде ходи... „Откъде са го вербували такъв нагъл?“ – почуди се.

– ...Не очаквах – продължаваше да нарежда Даниел, – че ще пратят наблюдател, който говори по нашенски. А и акцентът ви хич не е толкова силен. Може да минете за селянин от западните краища – и се ухили.

– Даниел – прекъсна го Джон. – От вас ми е нужна информация. В Комитета имаме... получихме сигнали, че ръководството на вашето МУЦИ не е лоялно спрямо нас. Направо казано, има подозрения, че вашите шефове поддържат връзки с местната престъпност. Интересуват ме данни за подобни връзки. Разбирате ли задачата?

– Горедолу – каза Даниел. – Само че какво разбирате под престъпност?

– Как какво? – не разбра Джон.

– Понятието е разтегливо. Има престъпност, която я гони властта. Има престъпност, която обядва заедно с властта. Има престъпност, която спонсорира властта. Има престъпност, която назнача... Ето например, влиза ли в понятието престъпност Търтея?

– Кой търтей?

– Олигархът, кой друг. Е, влиза ли?

– Защо?

– Ами защото точно днес пред Междуфондационното цяла сутрин стоя лимузината на Кравата...

– Каква крава пък сега? – Джон съвсем се обърка.

– Емилиан Кравата. Дясна ръка на Търтея. Служи покрай другото за свързка със социолъга Матей.

– А отдавна ли Матей е във връзка с този... Търтей? – Джон

мимоходом провери дали беседата се записва на лаптопа.

– Във всеки случай не е отскоро. Матей, казват, е нещатен съветник по връзки с обществеността във ФИГА на Търтея.

– Фиг? Това е...

– Съкращение от „Финансово-информационна групировка“ – поясни милостиво Даниел. Изглеждаше, сякаш се забавлява с невежеството на отвъдморския наблюдаващ. – Значи, Матей бил гарантирал пред Търтея, че на изборите нашистите няма как да не бият. И Търтея се изръсил много пари за изборната им кампания. А сега, като загубиха, казват, Търтея се обадил на Матей и му казал – кой ще ми връща пачката, брато? Имаше слух, че хора на Търтея отровили на Матей кучето и му пратили писмо – след кучето жена ти, а след нея теб. Имаше и друг слух, че Матей искал да се отърве от жена си в полза на една своя асистентка, и затова...

Докато Даниел раздуваше слухове, Джон отвори на лаптопа страничен прозорец, свърза се с ЛСИ-базата на Комитета и прати към търсачката заявка: „Търтей“. Базата обаче отговори, че няма материали по темата. Джон смени заявката: „олигарх“. Базата отговори, че не познава такава дума.

– Даниел – прекъсна го Джон, – знаете ли как се пише на английски „олигарх“?

– Не – учуден отвърна Даниел. – А защо ви е?

– А Майкъл Сингх искал ли ти е материали за олигарсите?

– Н-н-н-да. Само че отдавна, преди година и нещо. После... А! Вие заради ЛСИ-търсачката ли питате? Докладите за олигарсите са индексирани другояче. Тогава още ги наричаха ту филантропи, ту гангстери... което е впрочем едно и също, само гледната точка е различна... А! Сетих се. Наричаха ги застрахователи...

С някаква смътна тревога Джон смени заявката. Базата моментално отговори с няколко заглавия на доклади. Всичките бяха от Сингх. Джон въведе паролата и ги издърпа при себе си на лаптопа – да ги чете по-късно. И изведнъж застина поразен. Даниел знаеше как се индексират докладите в Комитета! „Откъде – помисли Джон – тоя туземен слухач е научил за ЛСИ- търсенето? Сингх да не го е просветил повече, отколкото трябва? Или... или ако се е досетил сам... но нали тук нямат такива неща... макар че Даниел е уж компютърен, как беше... асистент...“

– Сингх разследвал ли е тези застрахователи за връзки с вашите шефове? – попита Джон.

– Може и да ги е разследвал. Но от мен искаше предимно да дебна

дали със застрахователите не е свързан представителят на вашата Програма. Един риж и разсеян, по фамилия Пейн... Въобще Сингх повече събираше материали срещу вашите от Програмата, а не срещу нашите.

„Ама че информатор!“ – възмути се мислено Джон. „Вместо да следи туземците, наблюдава нас. Сега ако го питам, ще ми разясни сигурно всички интриги под шапката на «Лукач». Откъде ли Сингх го е намерил такъв?“

– Само Търтея ли има в Междупондационното свои хора? – попита. – А другите олигарси и финансово... как бяха... групировки?

– Всички ФИГове си имат доверени лица в борда. Андрей представлява интересите на „Агнешките главички“. Антон – на „Свинските опашчици“. Негласно олигарсите са се договорили да бъдат равно отдалечени от МУЦИ. Или, което е същото, равно приближени...

– А всички ли ФИГове поддържаха нашистите?

– Всички. Трите телевизии, вестници... Макар че холдингът „Безсмислен труд“ в последната седмица преди изборите смени курса.

– Него кой го представя при вас?

– Антон. „Безсмислен труд“ е част от „Свинските опашчици“. Мислите, че Антон играе срещу линията на „Лукач“, така ли?

– Ами щом холдингът му е спрял да се придържа към линията...

– Холдингът не е негов все пак. Последната дума я има Носорога. Той е там стопанинът. А той може да се е съветвал с някой друг, или може да е заложил и на двете полета, за да не остане на сухо, както стана с Търтея и с „Говеждите езици“...

Джон усети, че вече е претоварен от новости и туземни прякори.

– Вижте, Даниел – каза. – Направете ми една схема: кой в борда когото представя, кой ФИГ от кого е съветван, структурата на самите групировки... До два дни ще стане ли?

– Ще стане.

– И нещо друго. Връзки с Междупондационното могат да имат и престъпни групировки от по-нисък ранг, а не само олигарсите.

– Е, аз не съм криминален следовател – възрази Даниел. – Най-големите бандити ги знам защото са най-отгоре, всички ги виждат, а и те дори не се крият. Но по-надолу... Не мога да знам кой с кого е роднина например. Ето, аз имам братовчед областен прокурор. Но имам и друг братовчед, аутобански бандит и сводник в мотел „Майска роза“. Имам и трети братовчед, заместник- декан на факултета по история на интелектуалното движение... У нас всичко е омешано. Спокойно може да се окаже, че зетят на Първия е наркомафиот, а шурейт на Вартоломей

ръководи мрежа за трафик на органи. Ама не човекоохранителни...

– Даниел! – повиши глас Джон. – Бъдете така добър, не ми разказвайте басни, а си вършете работата. Плащат ви, за да ни доставяте информация. Ясно?

– Ясно, ясно – побърза да се съгласи оня.

– Добре. След два дни излизам на свързка. А засега всичко хубаво и приятна работа.

– Приятна и на вас – откликна Даниел преди връзката да се разпадне.

Антон изключи лаптопа, извади от него подвижния диск и го постави в специалния джоб на самото. Поразгледа още малко картата на града, набеляза нужните му точки, след което напусна стаята си.

От хотела той се отправи пеш към близкия парк, прекоси го, после хвана такси и каза на шофьора да кара към площада със зловещото название „Хуманитарен“. Шофьорът не знаеше къде е това, затова Джон отново разгъна картата. „А, за площад «Военнополеви» ли говорите?“ – сети се шофьорът, като видя за какво става дума. „Казвайте ги по старому тия улици, че те сега са ги изпопреименували...“ Таксито потегли по булеварда около парка, премина обратно покрай хотела и след няколко задръстени светофара стигна до нужното място. Джон плати, слезе и се запъти пеш през квартала, заемащ склона на невисокия хълм наблизо.

Кварталът беше някак странен – не беден, не богат, но не и среден, а тъкмо наопаки. Редуваха се мръсни едноетажни съборетини с нови солидни къщи и блокове; улиците бяха на места новоасфалтирани, на места – изровени чак до чакъла и глината под настилката; до чисто нова лъскава лимузина можеше да се види паркирана трийсетгодишна ръждива таратайка. Хората по улиците също бяха най-различни – от бедняци с кърпени шлифери до изтупани по последна мода буржоа, дебели и розови като расови свинчета. „За тия тук няма ли класова сегрегация?“ – чудеше се Джон, докато крачеше към целта, сверявайки пътя си с картата. „Туземска работа. Все едно в Армадильо да набутат имигрантите и служителите от хумтеха в един квартал. Но това никога не могат там да го направят, а тия тук се траят. Сигурно пак заради онова, дето каза Антон... неразвитите отношения...“

Адресът на „Психофеномен“ доведе Джон до старо голямо здание в края на квартала – зад него започваше трънливо поле. Зданието напомняше фабрично хале от исторически филм на ужасите – сиви олющени стени, замазани с боя прозорци, куп боклуци встрани от входа. Джон боязливо пристъпи в двора. Не се виждаше нито портиер, нито пазач,

само няколко проскубани кучета лежаха до стената и гледаха равнодушно, а отвътре се носеха непонятни машинни звуци.

Изад сградата излезе възрастен мъж със син работен комбинезон. „Добър ден“ – обърна се към него Джон. „Това ли е номер 13 на 505-та улица?“ „Това е“, каза работникът. „Търся редакцията на списание «Психофеномен». Би трябвало да е на този адрес...“ „Не, няма тук никакви списания. Това е склад на едро. Списанието трябва да се е преместило. Ние се нанесохме тук преди половин година, по-рано не знам кой е бил...“ Джон благодари на работника и се отправи назад по улицата. В този момент мобилникът му бипна. Беше дошло съобщение тъкмо от редактора на „Психофеномен“, който го канеше на някакъв съвсем друг адрес. Джон го свери с картата: новият адрес беше чак на противоположния край на града...

– Ей! Сидореску! – чу се изведнъж от страничната уличка, която Джон тъкмо пресичаше. Той мигом се обърна. Зад отворената врата на сива кола от неизвестна вехта марка стоеше Балабан, облечен с вечното си кожено яке, и му махаше с ръка да дойде.

– Ти... здравей... какво правиш тук? – попита учуден Джон, като стисна ръката на Балабан.

– Отбивам трудовия си дълг към Комитета – каза добродушно колелата му. – Влез вътре в колата, да не говорим на улицата.

Джон последва съвета и се вмъкна в тясното купе.

– А защо го отбиваш трудовия по родните места? – попита. – Като те видях, помислих, че си се прибрал в отпуск...

– Да, формално се водя в отпуск – отвърна Балабан. – А реално Асанович ме прати за извънреден интелгент. От четири дни съм тук. И между другото, Сидор ага, почти реших единия от твоите проблеми. Открих кой тук замърсява езика с ония, кажи ги де...

– Оксиморони?

– Да. Смятай, че този въпрос е решен. Първо обаче си дай мобилника.

– Защо? – не разбра Джон.

– Дай, дай – повтори Балабан. – Няма да го изям.

Джон свали от колана си апарата. Балабан го обърна с капака нагоре и свали батерията.

– Тази сребрилата лепенка май е сложена съвсем скоро... – замърмори той и я отлепи. – А! Виж, отдолу била оригиналната! Скъсана... Сидораускас, отваряли са ти мобилника!

Балабан мигом извади от жабката шестозвезда отвертка, отви

винтовете на апарата и акуратно измъкна платката.

– Този чип – посочи мъничко осмокрако квадратче – е сменян.

И наистина, ясно се виждаше как спойките са орани доста неспоносно с поялник.

– Пипано е скоро – каза Балабан. – Тук. Кога си оставял апарата без надзор?

– Никога. Освен в хотелската стая, докато съм спал, или... – Джон изстина. – Снощи пихме с туземния персонал, тогава нещо ми се губят спомените... Да!

– За колко време ти се губят спомените?

– За... за доста. Освестих се едва сутринта в хотелската стая. Не знам дори как съм се прибрал.

– Ясно – констатира Балабан. – Муцистите са те напоркали. А тоя твой мобилник са го препрограмирали до сливиците. В малкия чип има защита срещу презапис на фирмуера²⁷. На теб са ти подменили защитния чип и после са ти вкарали нов фирмуер през куплунга...

– Чакай! – викна Джон. – Ти откъде знаеше, че са ми пипали апарата? Да не си ме следил? Асанович да не те е сложил за контраинтелигент?

– Ей това нещо виждаш ли го? – Балабан извади от джоба си странна полусамоделна платка. – Трябваше да се свържа с тебе. Знаех в кой хотел си, затова реших да прослушам ефира – ако си вътре, мобилникът периодично се обажда към клетката. Знаем ти номера и лесно те сканирах. Но после видях, че данните от мобилника ти са кодирани с нулев ключ. Тоест вървят си в ефир съвсем голи! И който не го мързи, може да ти слуша трафика, например с ето това нещо... – Балабан посочи към задната седалка, където лежеше мърляв лаптоп и още една странна платка. – Разбираш ли? Ония, които са ти нулирали ключа, сега те слушкат. Затова реших да не се засветвам по мобилника. Изчаках те да излезеш от хотела и после те следвах дотук. Исках да разбера дали други не те следят, ама май не се виждаха...

Джон седеше и слушаше мрачно. Подозренията му за членовете на борда се потвърждаваха с неочаквана сила и сериозност. Под маската на лакейското невежество се откри професионално хладнокръвие и безцеремонност. „Това тяхното минава всякакви граници!“ – мислеше трескаво той. „Защо няма в МУЦИ професионална служба за сигурност? Къде

27. фирмуер (firmware) – компютърна програма, записана върху постоянна памет (ROM, EPROM).

гледа контраинтелигенцията на Програмата? Защо фондацията, вместо да си следи изкъсо туземните кадри, ги е оставила да се гушкат с олигарсите?...“

– И сега какво да го правя мобилника? – попита на глас.

– Въобще не го включвай. Може да са му програмирали и други вредни функции. Утре ще те заведе при един познат инженер, той ще го оправи. А сега искам да те запозная с един човек, много важен...

Балабан извади своя мобилник и нацъка някакъв номер.

– Ало! – викна в микрофона. – Беля? Ти ли си?... Да, със мениджъра. Можеш ли да се появиш след половин час в „Чевръстия поп“?... Няма проблем, ще те изчакаме... До скоро! – Балабан прибра телефона, запали двигателя и потегли бавно по разровената улица.

– Юнакът е голям чешит – обясни той на Джон. – Пъха си носа навсякъде и знае всичко. Чрез него изчислих местните оксиморонни замърсители. Нали имаш сега време?

– Трябва да гоня редактора на „Психофеномен“. Макар че... той няма да избяга. Карай към твоя човек.

– Добре. Сега да ти обясня легендата. Аз се представям за разработчик в международна хумтех-фирма. Ти ще играеш мениджър... Направил съм визитки, бръкни в жабката и си вземи.

В жабката Джон наистина откри визитни картички – на името на Балабан и на негово име. Той беше представен като мениджър по развитието във фирма „Международен импринтинг“²⁸.

– Кажй най-добре за замърсителите – върна той разговора. – Кои са? Как ги откри?

– Разпитах старите си познати от университета. Тук официално няма хуманитарни технолози. Дори терминът е непознат. Тоест има хуманитарни факултети, но те са изостанали някъде на нивото на миналия век. Занимават се с отвлечени теории, а не с технологии. Затова са абсолютно безвредни... Така че аз се насочих към практиците – изчисленци, кибернетици. Тях тук с лопата да ги ринеш, тук въобще са нация техническа. Този юнак, който сега ще дойде, ми е стар познат. Когато говорих с него, ме интересуваха „болните мозъци“ – няма ли тук някой саморазбирател да се бъзика с такива неща. Но понеже той не се сети нищо за болните мозъци, го разпитах по-широко, изобщо за всякакви хуманитарни технологии, и той каза, че единственото място в тази страна,

28. импринтинг – способ за запаметяване на някои важни образи и рефлексии у животните и човека.

където вдявали нещо от хумтех, според него била секция „Нечиста математика“ към ИХСТБ...

– Какво е това ИХСТБ?

– Някакъв институт, бог знае по какво точно.

– Държавен или частен?

– Уж държавен, но всъщност го държи един олигарх. Викат му Търтея, ако си чувал.

– Чувал съм... Аха! Значи ти си казал на Асанович да провери за лоялност Междудфондационното?

– Ами стори ми се адски съмнително, че никой там не знае какво Търтея разработва под носа им. По принцип той си е бандит, постоянно ходят слухове, че в института му разработвали наркотици, краквали софт, пробивали е-кодове и други подобни. Идвали са дори международни проверки, но засега не са го хващали в издънка. Излиза, че хората на Търтея си развиват черния хумтех, а онези в МУЦИ или са много тъпи наистина, или се правят на неразбрали...

– Търтея има в борда на МУЦИ човек, който му представлява интересите – уточни Джон. – Един наш агент така каза.

– Аха. Очаквах нещо такова... А, ние стигнахме.

Балабан вкара колата в чакъла, заместващ тук тротоара, и спря. Двамата слязоха. Балабан поведе Джон към ниска постройка, направена сякаш от сддени за вторични суровини ламарини и покрита с мазен на вид слой зелена боя. Впрочем като влязоха вътре, се оказа, че това е нещо от типа на ресторант, наистина западнал отдавна и задълго, ако се съдеше по чистотата на интериора. Балабан се огледа, избра една маса в ъгъла, до широкия мътен прозорец, и си поръча бира и някакви мръвки за мезе. Джон, който само при мисълта за алкохол се сещаше за снощния паметен провал, си взе само кока-кола.

– Какви технологии развиват в тази секция „Нечиста математика“? – попита той.

– Казват, че са прости работи. Преди година Търтея вкарал свои хора в парламента и поискал интелигентен конструкт, та да им диктува мненията през зъркелите, както е в белите страни. Спецове му казали, че ще излезе много скъпо, но пък някакви други сръчковци му направили софт за съчиняване на нови лафове. По някаква тяхна си методика. Лафове излизали бая свежи и сосни, още се въртят в употреба... Търтея взел софта заедно със сръчковците в отдела за връзки с обществеността. Оттам те всеки ден давали на неговите хора списък: какви думи и изрази да употребяват в зависимост от ситуацията. После, когато

лафовете станали много, направили човеко-машинна система, нещо като „Писателски асистент“ версия 3.0, нали си я виждал? Човек си пише на компютъра, а софът подсказва думи и изрази, които стават за даденото място и дадения контекст... Е, като направили системата, я дали за ползване на журналистите във ФИГа на Търтея. А после почнали да я продават и на други.

– Добре, а защо са вдигнали нивото на оксиморони?

– Защото такъв бил генериращият алгоритъм.

– А защо са го избрали такъв?

– Кой ги знае? Ако са го развивали по метода на пробите и грешките, може просто да не са се сетили за друг. Трябва да ги разпитаме. Чудя се само как ще влезем в контакт с тях. Търтея си охранява института здраво, пази си хората... А, ето го и моят човек дойде.

Джон се обърна и едва не изпусна чашата с кока-кола. Пред него стоеше замразеният информатор Даниел.

Впрочем замразеният също бе не по-малко изненадан. Небрежната усмивка мигом се стече от китайско-негърското му лице, дръпнатите очи се ококориха. За миг изглеждаше, сякаш Даниел се готви за паническо бягство. После се овладя и приседна сковано на един от столовете.

– Запознайте се – забърбори Балабан, – това е мениджърът мистър Сидорчук, а това е... – и млъкна, гледайки изумените лица на събеседниците си.

– Остави – махна му с ръка Джон. – Познаваме се вече. Та нали Даниел работи в Междупондационното.

– Вярно ли? – оживи се Балабан. – Ей че съвпадение! Беля, защо не ми каза вчера, че си кадър на народния любимец Лукач? И освен това ти не си Даниел, а Делиан...

Дръпнатите очи на Даниел-Делиан вече гледаха тъжно и отегчено.

– А ти, Балабане, каквито и да ги разправяш... – изрече той с равен глас и махна с ръка. – Компанията „Международен импринтинг“, пета в света в отрасъла, как ли не! И ти, Бруте, си излязъл от шинела на Лукач! Що не си призна още вчера?

– Делиане, ти какво? – понечи да иска обяснение Балабан, но Джон го прекъсна.

– Дани... Делиан е информатор на нашия отдел – обяви тихо той. – Преди два часа излизах на връзка с него по нареждане от Армадилио.

Балабан за секунда застина, а после нервно се размя.

– Да-а-а, ето ти кръстосана конспирация... – каза. – Сидорсен, а

шом е информатор, защо не е информирал отдела?

– За кое? – обърка се Делиан.

– За хумтеха в института на Търтея.

– Че никой не ми е искал такива сведения! Сингх, бог да го прости, ми спускаше съвсем други задачи.

– Точно така – потвърди Джон. – Контраинтелигенция срещу Програмата.

– А ти, Сидорайло, защо не си го питал? Нали си говорил с него?

– Защото шефът така ми нареди! Имал съмнения в персонала. А съмненията ги получил, след като ти си го уведолил, че Търтея се занимава с хумтех!... Ей такъв идиотизъм се получава! Да се обърка човек!

За миг всички се смълчаха.

– Добре де, стига сме се разправяли – обади се накрая Балабан. – Дайте да обсъдим нещата поред. Какво имаме като сух остатък? В института на Търтея са разработили самоделна версия на „Писателския асистент“. Не е незаконно, освен ако не използват някой патентован алгоритъм...

– Трябва ми копие от софта – напомни Джон. – Непременно. И нека Делиан се поинтересува нямат ли членовете на борда нещо общо с търтейския хумтех. Това, че ми се правят на тъпи, нищо не значи.

– Не се правят – уточни Делиан. – Тъпи са си.

– Не бъди толкова уверен – възрази Джон. – Между тъпаците може да се е сврял някой много хитър, но маскиран като тъпак, за да не бие на очи. Да вземем теб дори, ти си от МУЦИ, а разбираш от хумтех.

– Че аз... аз съм изчисленец! – отвърна гордо Делиан. – А ония, нomenclатурните кадри, оборската тор за техноеволуцията... Не загряват нищо от хумтех, гарантирам! Те може и сами да са работили със софта на Търтея, но да не знаят, че това е хумтех!

– Добре де, нека е така – съгласи се Джон. – Но все пак оборската тор трябва да я ровим, да я проучим... И последният проблем. Болните мозъци. Делиане, можеш ли да гарантираш, че освен в оня институт никъде другаде не се занимават с модерен хумтех?

– Той и там не е толкова модерен – каза Делиан. – А иначе не съм сигурен. Тук може всичко.

5. Киборгът на име Ремзи

Балабан докара Джон до мрачно пететажно здание в

къснофашистки стил, с декоративни псевдоколони на фасадата и тесни, но високи двукрили прозорци, като амбразури, зад които сякаш дебнеха невидими стрелци. Двамата изкачиха широкото парадно стълбище; на излезлия да ги пресрещне портиер – дядка със зелено сако, напомнящ горски пазач, – Балабан подметна през рамо: „Отиваме при Григор“, и дядката ги пусна без възражения.

Отвътре сградата – а Балабан твърдеше, че това било лабораторен филиал на университета – беше още по-мрачна, най-малкото защото навън грееше слънце, а вътре – не. Тук-там по високия като в църква таван мъждееха редки голи крушки, осветяващи ако не коридора, то поне паяжините по ъглите горе. Коридорът беше задръстен с грамадни дървени шкафове, уж по идея наредени покрай стените, но всъщност запречващи почти цялото пространство, сякаш с тях се бяха барикадирали по време на някоя студентска стачка, а после студентите ги е домързляло да ги редят обратно. Балабан се вираше, мъчейки се да разчете в полумрака прашасалите табели на вратите. „Да си бях взел очилата за нощно виждане, какво ли?“ – помисли си Джон.

На един завой на коридора Балабан се спъна в някаква тенекиена кофа. Кофата се затъркаля по мозайката с дрънчене, страховито отекващо в тясното затворено пространство; от близкия шкаф в периферното зрение на Джон се хвърли нещо светло и пъргаво, Джон се стресна, отскочи встрани, удари се в ръба на друг шкаф и чак тогава разпозна в светлото и пъргавото охранена котка. Балабан изпсува на туземски. Отпред се отвори врата, сноп ярка дневна светлина нахлу в коридора, последвана от мъжки силует в работна престилка. „А-а-а! Балабане, ти ли си това бе?“ – възкликна силуетът. „О-о-о, Грегоар! – отговори Балабан. – Аз съм, аз съм. Тук при вас може да се пребие човек...“ „Отвикал си, Балабане, от тукашния интериор!“ – отбеляза фигурата. – „Влизайте, влизайте...“

Балабан се вмъкна през отворената врата и махна на Джон да идва също. Джон го последва и се озова сякаш в самото царство на електронния хаос. До стените бяха наредени широки дървени маси, отрупани с каква ли не техника – компютри, осцилоскопи, разни платки и множество други прибори, повечето със свалени капацы или направо разглобени. Под масите, в кашони от телевизори, лежах още купища платки и устройства; на стените пък бяха закачени платна от стиропор, върху които хаотично бяха забучени с крачетата чипове от всякакъв калибър. Миришеше на колофон и на изгорял бакелит – и тези две миризми припомниха на Джон времето, когато като ученик се мотаеше в работилницата на

един съсед в Чикаго.

Междувременно Балабан и домакинът – кокалест трийсетинагодишен мъж с грубо червендалесто лице и едри неравни зъби – се ръкостискаха юнашки и се млатеха по раменете: „Как я караме, Глигоре?“ „Биваме, Балабане, биваме!“ – отговаряше гръмогласно домакинят. „А! Да ти представя нашия мениджър, Джон Сидорчук. Джон, това е Григор, мой приятел от младите години и пръв електронен технолџ на републиката...“ Джон стисна ръката на Григор. Вече не го учуди характерното тукашно звучене на думата „технолџ“. Явно, помисли си, тук древногръцкото понятие за логос се е трансформирало в лџгос... „Какви ги работиш, Глигоаре?“ – разпитваше Балабан. В неговата уста името на приятеля му ставаше ту Глигор, ту Грегоар, ту Глигоар. „Запушвам – отговори технолџът – дупките на световния технолџичен фронт. Ето, сега защитата на някакви плейърчета свалям...“ „Интересно, интересно! Знаеш ли за какво идвам? Тук на моя мениджър са му вкарали някакъв лџв софт в мобилника. Ще можеш ли да го оправиш?“

Глигоар взе мобилника в грубата си мазолеста длан, отвори го, поцъка с език, вкара в куплунга му една екзотична човка, съедини я с разглобения компютър на масата и включи един също разглобен монитор. Започна някакви манипулации с клавиатурата. По екрана се заотваряха и заизчезваха менюта и списъци. „Това е модел... какъв? Аха! – мърмореше си под носа технолџът. – Сега ще намерим оригиналната версия... сваляме старата, качваме новата...“ На екрана бавно пълзяха някакви индикатори за прогрес. „Вашият промшпионаж ли е подменил софта, или някой друг?“ – попита технолџът. „Кой го знае. Може и да са тукашни мушморози. Да не си я разработвал ти кръпката за нулиране на ключа? Я си спомни...“ „Не, не съм. Но има едни юнаци в ИХСТЪ, там правят какво ли не.“ „ИХСТЪ?“ – повтори въпросително Балабан. „Да, там имат много добри кракери. Може те да са преправили софта...“ Червеното на индикатора стигна до края, компютърът бипна. Глигоар разкачи куплунга и включи апарата. „Имаш ли с какво да му прослушаш ефира?“ – попита. Балабан извади от джоба си странната платка със залепени към нея с изолационна лента батерии. Глигоар набра от мобилника някакъв номер – на неговия телефон в стаята явно, защото той звънна. Технолџът хвана по една слушалка във всяка ръка: „Ало. Проба, едно, две... Балабане, как е при теб?“ Балабан погледна сменящите се червени цифри върху малкото дисплейче на платката, натисна дватри пъти бутоните под нея: „Чакай... Ето го, сканира го. Ключът не е нулев. Нормален си е... И сигналът е измешан. Не може да се слуша

пряко. „А непряко?“ – намеси се Джон. „Непряко може всичко. Например Търтея да кихне зелено на мобилния оператор и да ти получи всичкия трафик на запис. Без този, който е кодиран с външен ключ, естествено... Киркорий, а смени ли защитния чип?“ „Нямам такъв – каза технолъгът. – Впрочем... Чакай.“ Той измъкна единия кашон, зарови се в боклука вътре и не след дълго се изправи с платка от мобилник в зъбите. Включи поялника, отлепи единия чип, върза го за някакъв тестер към компютъра, удовлетворително изхъмка, после взе апарата на Джон и размени двата чипа. Повторната проба се оказа също успешна.

„Това чипче ще си го присвоя, нали не възразяваш? – каза Глигоар и забодя фалшивия защитен чип в стиропора над масата. – Може да ми влезе в работа някога... Това е, готови сте!“ Технолъгът постави капака на апарата, нещо щракна. „Идеално! – каза Балабан. – Майстор си. Колко ти дължим?“ – и извади двайсетдоларова хартийка. „А, не ме обиждай! От приятели пари не вземам!“ „Абе дръж, дръж!“ „Балабане, не ме дразни, че на третия път ще взема да ги взема наистина...“ „Е, смятай, че съм ти ги предложил трети път“ – ухили се Балабан. Глигоар въздъхна тежко и прибра банкнотата в джоба на ризата си под зеления пуловер. „Чакай тогава да ви почерпя по едно“ – каза той и извади бутилка с някакво пиене и четири химически стъкларийки от по стотина грама. „А, не, недей! – спря го Балабан. – Бързаме, трябва да гоним един.“ „Няма да ви избяга!“ „А защо чашките са четири? Ние сме само трима.“ „Една е за почетния член на лабораторията!“ – Глигоар посочи към ъгъла, където стоеше шкаф със стъклена витрина и завинтена под нея медна табела. Джон протегна шия и прочете табелата: „На този компютър през 2004 г. Емил Змията разработи алгоритъма за разсеяно меметично конструиране (РМК).“ И наистина, зад витрината стоеше... не, не компютър, а просто ламаринен скелет със завинтени на него няколко платки и хранващ блок. „О! Тачите машината на Змията! Живата легенда!...“ – възклициваше Балабан. Технолъгът раздаде по една чашка на всеки, постави четвъртата чашка пред витрината, тримата се чукнаха, чукнаха и четвъртата чашка, Балабан и Глигор обърнаха своите порции на екс, Джон понечи само лекичко да отпие, но Балабан го смъмри строго: „До дъно, гражданино мениджър!“ и той, борейки се с отвращението, изгълта дозата си досущ като пациент, пиещ гадно лекарство под погледа на садистична медицинска сестра. В очите му избиха сълзи, закашля се, Балабан го тупна по гърба: „Наздраве, гражданино мениджър!“ и му намигна свойски. Глигор пък взе четвъртата чашка и поля с нея цветето в саксията на прозореца. „Наздраве и за световния

хлорофил, без който да сме гушналия букета!“ – обяви.

Под ръба на витрината беше подпъхната снимка – голяма, черно-бяла, изобразяваща мургав престъпен субект с бръсната глава и раирана пижама. „Това ли е Емил Змията?“ – попита Джон. Балабан погледна неразбиращо, а Глигор се разсмя гръмогласно. Джон усети, че е изгърсил глупост. „Ей че го каза! – хилеше се Глигор. – Не, не е Змията. Това е киборгът Ремзи, по паспорт Емануил.“ И обясни, че негов познат хирург, на име Мартин, пробвал върху тоя циганин да присажда невроинтерфейси, стандартни модели, китайски. „Всичко – разказваше технолъгът – се получи точно, куплунгът се прихвана, мангалът идваше тук да си обучава киберрефлексите. И изведнъж един ден – фрас, вратата се троши с пантите, влизат маскирани ченгета и ме закопчават за съучастие. Оказа се, че тая гад Ремзи докопал някакъв бандитски емулатор, който се връзвал направо към невроинтерфейса и се пъхал вместо кредитна карта в банкомата. Номерата му ги давал друг съучастник, който в Холандия краквал бензинови колонки с електронно плащане. Мен искаха да ме изкарат член на бандата, заради невроинтерфейса, те следили Ремзи как идва тук за тренировки на рефлексите... После разбраха, че нямам нищо общо, но тръгнаха да обръщат тук всичко с главата надолу. Аз обаче се обадох на Пуяка и той им обясни, че са сбъркали...“ „Кой пуяк?“ – попита Балабан. „Олигархът. Ние тук сме под негова шапка.“ „И с какви услуги му се отплащате?“ „А, нищо особено, чат-пат нещо ако трябва да се кракне, нали неговите хора държат трафика на кракнат фирмуер. И освен това уредих двама от бригадирите му, да им присади Мартин неврокуплуни. Искаш ли и на тебе да ти бодне един?“ „А колко взема?“ „Пет стоака в единици ГМГ.“ „Какво ГМГ?“ – не разбра Джон. „Голям митичен гушер – обясни му Балабан. – Така викат тук на вашия долар.“ „Ей, че това е без пари бе! В Армадильо дерат по двайсет бона!“ „Без пари, ама Мартин го прави в мазето на моргата, там държат някаква бракувана апаратура за неврохирургия“ – уточни технолъгът. „Знаеш ли – размисли се Балабан, – ще взема да мина някой ден през мазето на моргата. Офертата я бива...“ Джон погледна часовника си и напомни, че трябва да тръгват, иначе пак ще изпуснат редактора. Двамата си взеха довиждане с Глигор, благодариха му още веднъж и напуснаха царството на високите технолъгии.

– Видя ли, че сме нация техническа? – смигна Балабан, докато слизаха по парадното стълбище към паркинга. – А ти не явяваше. Тук е мизерия, но правят всичко.

– А щом сте толкова умни, защо сте такива бедни? – възрази

Джон. – Я си вижте brutния продукт...

– А ние сме умни тъкмо защото сме бедни. И защото brutният продукт. Влиза някаква техника, някакви чаркове, джаджи. Ние ги купуваме я на старо, я на крадено, и почваме да се чудим как да се оправим с тях, понеже нямаме пари нито за сервиз и поддръжка, нито за нищо. Чуval ли си какво е това дъмпинг на интелект? Това е, когато твоят мозък е толкова ниско платен, че ти излиза по-евтино да си загубиш куп време и сам да се справиш с някакъв девайс, отколкото да платиш на специалиста-обслужвач. Става като натурално стопанство на хай-теха, много смешно, ама е така. Всеки бързика всичко, всеки си завира навсякъде било отвертката, било поялника. Никой не се шашка от строгите надписи на капака, когато го развинтва. И затова нашите хора нахитряват... Къде беше адресът на редактора?

– Булевард „Брам Стоукър“ 78 – каза Джон, като се свери с паметта на мобилника.

– А, знам го. Сядай да тръгваме.

Булевард „Брам Стоукър“ се оказа почти в центъра на града, а номер 78 – масивна шестетажна сграда в ранен постфашистки стил, приветлива като чиновник от службата за посмъртна реабилитация в исторически филм на ужасите. Видът на начумереното здание отново върна Джон на мисълта, че човешкият материал тук е неподгонен, че не се грижи за фасадите, понеже не му е инсталирано в психиката взаимно еднозначно съответствие между вида на фасадите и моралния облик на укриващите се зад тях – и отново, също като предишния ден, успя да се учуди, че и неговият вътрешен фасаден оценител е започнал да не се обажда съгласно стандартите... Такива мисли бяха обзели Джон, докато Балабан паркираше колата на тротоара и докато двамата катереха стълбището за третия етаж, и чак звънецът на вратата с номер 17 го свърза обратно накъсо към реалността.

Вратата отвори посивял чичко към петдесетте, с износен син костюм и извънредно скучна външност – сякаш погледът на Джон нямаше за какво да се закачи върху него.

– Господин редакторът на „Психофеномен“? – попита Джон.

– Да, аз съм.

– Приятно ми е, аз съм Джон Сидорчук, уфолог, обаждах ви се наскоро...

– А, влизайте, влизайте – чичкото се отмести от вратата и ги покани с широк жест. Минаха през полутъмно коридорче, където покрай стени-те бяха наредени вързопи със стари броеве от вестника, и се озоваха в

кабинета на редактора. Това беше просторна светла стая, една от стените беше заета от голяма библиотека, а по другите бяха накачени плакати, изобразяващи астрологични (или, с туземна поправка, астролъгични) символи, индийски богове и аутопсиран извънземни. Редакторът – той се казваше Стефан – настани Джон и Балабан в креслата за посетители, а сам се разшета наоколо: почерпи гостите с бонбони, придърпа от масивното бюро пепелник и димейки с туземната си цигара, запрелиства пред двамата дебел албум със снимки. Снимките, ако се съдеше по обясненията му, бяха от някаква местност близо до манастира „Свети Влад“, където според данни на местните козари и на научния уред психоенергометър преди години била кацнала летяща чиния от съзвездието Голяма Лисица. Редакторът заобяснява колко важно било да се изследва мястото на кацане, колко пари трябвало и колко щяла да спечели от това науката, казано по тукашному, уфолъгия... Джон усети, че е време да обърне разговора.

– Вижте, Стефан... – вклини се в потока от думи той. – Интересува ме една публикация във вашия вестник. Ставаше дума за... за проект на военните от Пакта, където програмирали мозъците на хора, за да смятат нещо като компютри. Помните ли? Броят е от миналата година – Джон се свери с паметта на мобилника, – брой десети. Автор – Казандзакис-Шапиро, но това май е псевдоним, нали? Значи, аз съм не точно уфолъг, а... параизчисленец, ако знаете какво е това. Сещате ли се за коя публикация говоря?

– Да. – Редакторът изведнъж трепна, отскочи назад, сякаш стреснат от нещо, гласът му стана още по-скупчен, равен и официален, като на бракуван бюрократ. – Да, да. Странно. Много странно.

– Кое е странното?

– Странното, мистър Сидорчук, е, че трима ваши колеги от метрополията съвсем скоро ме питаха за тази статия. – Редакторът хвърли поглед към причудливия стенен часовник с форма на спирална галактика. – Да, само преди час и нещо ме потърсиха.

– По телефона ли? – заинтересува се Джон.

– Не, дойдоха направо тук. Седяха като вас до масата, дори със същите бонбони ги почерпих...

Джон погледна крадешком към Балабан. Колегата му се изтягаше лениво в креслото, като мечок, готвещ се за зимен сън.

– Какво съвпадение! – разпери театрално ръце Джон. – Как се казваха тези колеги? Може би ги познавам?

– Само единият се представи. Мистър Пейн. Дик Пейн, ако не се

лъжа. Даде ми и визитка, ето я... Да. Член на Американската асоциация за алтернативна информатика. И два телефона...

Джон погледна визитката. Единият телефон беше, кой знае защо, тукашен, а другият – с код на град Армадильо. Служебната централа на Програмата „Лукач“ – и четирицифрен вътрешен номер. Джон едва се съдържа да не попита: „Пейн... един такъв рижав и слаб, нали?“. Но това трябваше да го каже сам редакторът. Проточи се няколко секунди мълчание.

– Един такъв рижав и слаб – призна си накрая Стефан.

– Каза ли какво го е заинтересувало в статията?

– Интересуваше го авторът. Искаше да вземе и да провери данните му.

– И вие... свързахте ли го с автора?

– Защо да не го свържа? Макар че аз имам само телефона му. Ето... – редакторът се хвърли към стенния шкаф и измъкна архивен брой от вестника. – Ето, тук съм го написал – разлисти той броя и посочи надрасканото с молив над заглавието на статията: „812-345. Роберт“.

– Други данни за автора нямате ли? – попита Джон.

– Други? – редакторът погледна стреснато. – Мистър Сидорчук, вие ме разпитвате също като вашия... така да го наречем, колега... преди вас. Не, нямам други данни. Роберт само ми прати статията, после дойде да си прибере хонорара и това е. Беше младо момче, дребно, гледаше малко като замаян...

Стефан млъкна. Възцари се неловка пауза.

– Господа – каза накрая редакторът и въздъхна дълбоко. – Кажете честно, кой от вас е от Пакта: вие двамата или онези преди вас? Ясно, момчето е написало нещо, дето не е трябвало, и вие сега го гоните, за да разберете откъде е изтекла информацията. Така ли е?

Джон помълча няколко секунди.

– Не е съвсем така – отговори. – Не че съвсем не е така, но... Аз представлявам международна служба, мистър Пейн – също. Но нямаме нищо общо с Пакта. И никакво изтичане на информация няма. Вие, Стефан, може да спите спокойно. Вас никой няма да ви закачи за нищо... – Той се надигна от креслото, Балабан го последва. – Беше ни много приятно да разговаряме с вас, но трябва да тръгваме.

Двамата се сбогуваха с поизплашения редактор – на прощаване той промълви нещо като: „Момчето не е виновно, не го мъчете!“ – и напуснаха квартирата.

Още на стълбището Джон набра на мобилника номер 812-345.

Телефонът обаче не отговаряше. Балабан взе мобилника, върза се към някаква база данни и потърси името на абоната. Абонат се оказа някой си Барух Якимовски, живеещ на улица „Липова“, номер 31.

– Тоя Роберт наемател ли е там, какъв ли? – почуди се Балабан.

– Давай направо на адреса! – разбърза се Джон. – Че ония идиоти пак ще дойдат преди нас!

– Кои идиоти? Тоя... Дик Пейн ли?

– Същият. Той, ако не ти е казал Асанович, е интелигент на Програмата. Вчера се засякохме в Междифондационното.

– Аха!

Двамата се метнаха на колата, Балабан запали и пое към адреса. Пресякоха още веднъж градския център и се озоваха в същия квартал, където предния ден Джон бе търсил редактора. Балабан помота колата из тесните улици, взирайки се отдалеч в табелите и номерата по вратите, и накрая спря.

– Тук някъде трябва да бъде. Само че...

Трийсет и първи номер липсваше. Между къщите с номера 29 и 33 зееше голям изкоп. Ръждив багер, стъпил с веригите си на жълтата глинеста пръст, разширяваше трапа, товарейки пръстта на архивно изглеждащ самосвал. Мъж с карирана риза, навярно шофьор на самосвала, пикаше гърбом към изкопа до стената на съседския гараж. Суетяха се работници с лопати и двама началници с хартии в ръце.

– Да-а-а – провлачи Балабан. – Старичка е базата данни...

– Да разпитаме съседите може би? – предложи Джон.

– Давай.

Балабан слезе от колата и тръгна покрай самосвала към съседната къща, пред която на дървена пейка седяха две възрастни жени. Джон го последва. Тъкмо минаваше край камиона, когато чу иззад кабината някакъв много познат глас – явно говореше по мобилник, защото не се чуваше никой да отговаря. Джон спря и се заслуша. „Проверете!“ – настояваше гласът. „Якимовски! Барух Якимовски!... Как така емигрирал? Кога?... Преди колко години? Я вижте още веднъж! Да, много е важно!... А на адреса кой... няма данни ли? Защо няма? Аз тук пред чужденците се червя, а вие си клатите...“ Джон погледна към Балабан. Той беше приклепнал няколко метра пред камиона и старателно се правеше, че си връзва обувката. „Ще отговаряте лично пред Първия!“ – викна гласът, изпуфтя, мобилникът бипна, по асфалта изчаткаха звучни стъпки като от подковани чепици и след миг пред Джон изникна енергична шишкава фигура със светъл костюм. Фигурата се обърна рефлекторно

към Джон и подскочи като ужилена.

Антон – а това наистина беше Антон от борда на Междуфондационното – направи изключително глуповата физиономия, също като десетгодишно хлапе, хванато от баба си да яде сладко в килера. Дори тръгна да се изчервява, но сякаш в последния момент се отказа. Впрочем Джон усещаше, че самият той изглежда по съвсем същия начин.

– А! Мистър Сидорчук! – Антон пръв излезе от ступора и залюбезничи като образцово гостоприемен домакин. – Какво ви води в този хубав квартал?

– А-а, Антон... Посетих един мой състудент – зальга Джон. – Състудент от Сан Естебан. Казва се Йосиф, живее ей на оная улица – той се обърна и махна с ръка в неопределена посока. – А вас по какъв случай ви срещам?

– Ъ-ъ, проверявам тук как върви строежа – зальга и Антон. – Тук строим апартаменти специално за командированите от метрополията. За вас, за мистър Пейн...

Джон завъртя поглед наоколо. Балабан говореше с жените на пейката, жените сочеха нещо с ръце – първо към Джон и Антон, после към другата страна на улицата, където беше паркирана бежова лимузина. На предната седалка на лимузината се изтягаше шофьорът Нестор. Чак като видя шофьора, Джон позна членовоза на Междуфондационното. Зад полупуснатото стъкло на задната врата се мярна рижата глава на Пейн, беседващ с още някой, който седеше от другата страна и не се виждаше от мястото на Джон.

– Искате да ви закарам донякъде ли? – предложи услугите си Антон, след като проследи погледа на събеседника си.

– А, благодаря, няма нужда – заусуква Джон. – Вие сте много хора в колата и без мен... ще се прибера с такси, както дойдох – излъга накрая.

В този миг Балабан свърши разговора с жените и се отправи назад. Мина покрай Джон, сякаш изобщо не го познава, и се отправи към колата, паркирана няколко метра назад. Джон не се обърна. След миг двигателят запали, изкашля няколко пъти, колата потегли, мина по улицата между Антон и членовоза, продължи напред, зави в следващата пресечка и се изгуби от погледа на Джон. Двигателят се чуваше още няколко мига, после и той заглъхна в далечината. Джон мислено си откъсна.

– А какво става с доклада за вашистките политтехнолози? – премина в контранастъпление той. – Работите ли по въпроса?

– Докладът, ъ-ъ-ъ, той... – обърка се Антон, – нали Матей сложихте

за отговорник?

– Матей е отговорник, но вие защо не участвате в разследването? – Джон леко повиши глас. – Строежа ще го инспектирате по-късно, сега има срочна задача! Кажете например, защо „Безсмислен труд“ е обърнал курса в най- решителния момент? Изобщо, Антон, вие чии интереси отстоявате? Интересите на „Лукач“ пред „Свинските опашчици“ или тези на „Свинските опашчици“ пред „Лукач“? А? Кажете!

Антон трескаво преглътна. По челото му избиха капчици пот.

– Джон! – зашепна горещо той. – Това не е истина! Клеветят ме! Евген пуска разни слухове, но вие не му се доверявайте, Джон! Евген лее помия върху всички, но сам той е марионетка, конците му дърпа Пужа. Вие сте тук отскоро, не се водете по първия подмазвач, който ви шепне нещо на ухото...

Джон изсумтя отегчено. Членът на борда го гледаше предано в очите. Само дето не беше изплезил език и не размахваше опашка. „Интересно – почуди се Джон, – той по принцип ли е такъв идиот или само се прави?“

– Добре, Антон, свободен сте – каза той. – Изпълнявайте задачата.

Антон се поклонил леко и подтича към членовоза. От шофьорската седалка Нестор вдигна поглед, видя Джон, поздрави го с ръка и му намигна хитро. Джон му махна в отговор, членовозът избръмча и плавно потегли през изровената улица. След него с рев и облаци синкав дим се заклати калният самосвал от строежа.

6. Само един интелигент не стига

В базата данни на местния журналистически съюз, която търсачката изрови от мрежата, не фигурираше никакъв Роберт. „Ако и тая база е актуална като оная с телефоните...“ – отбеляза скептично Балабан, загледал в екрана на лаптопа си, и пръстите му отново затракаха по клавишите. Лаптопът беше неудобно сврян между коленете на Балабан и волана на колата, затова от мястото на Джон не се виждаше какво става на екрана. Джон предположи, че Балабан се опитва да издири Роберт чрез търсачките на медийните сайтове. Ако се съдеше по недоволното сумтене на дирещия, резултати нямаше.

– А Пейн и Антон ще го намерят лесно – вметна Джон, местейки поглед след шумгалото се покрай колата дългокрако момиче с минипола. – Туземецът ще разпита в медийната си групировка, все някой ще

познава тоя кадър.

– Защо и ти не хванеш някой от МУЦИ да ти помага? – попита Балабан.

– Асанович ми е забранил. Пък и нали ги виждаш какви са лоялни.

– А защо са лоялни към Пейн? И към Програмата?

– Това, че са гъсти с Пейн, не значи нищо. Сингх се съмняваше, че въртят общ бизнес с власт. Междувременно нали с това се занимава – назначава добри и лоши, тоест качва на власт и съответно сваля. Та Сингх е разбрал, че освен политиците, одобрени от Програмата, от МУЦИ назначават за добри и хора на олигарсите. Парите според него ги делят членовете на борда и Пейн. Поне така е представил нещата в докладите...

– А, значи Сингх е искал и с него да делят, така ли? – Балабан заря за окончателно лаптопа и се почеса изразително по тила. – Тогава тая неговата катастрофа може... Ако е влязъл в завоя с грижливо резнати маркучи на спирачките... Следователят знае ли за тия доклади?

– Дали са му достъп до тях, ама май не ги е чел.

– А ти сам му подскази, не го чакай!

– Да, но тогава ще засекретят всичко. Сериозно и задълго. И базата данни на Сингх ще я гледам през крив... какво беше?

– Макарон.

– Да, през крив макарон. Всъщност чакай, ще се обадя на Асанович.

На служебния и домашния номер на шефа отговаряха телефонни секретари. Мобилникът му пък беше изключен. Джон му остави съобщение.

– Делиан обаждал ли се е? – попита.

– Не. Сега ще го потърся – Балабан откачи своя мобилник от лаптопа, набра номера. „Ало, Бея!“ – викна в микрофона, после извади малък наушник, върза го към мобилника и го подаде на Джон да слуша разговора.

– ...оня софт му викат „Генератор на Ван дер Лаф“ – раздуваше Делиан. – Комерсиално име няма, за версии не знам. Един от „Безсмислен труд“ обеща да ми го запише, утре ще го взема. И още нещо важно. В цялата „Нечиста математика“ хумтехът се движел реално само от един човек. От някой си Лука.

– Как разбра, че е само един? – попита Балабан.

– Говорих с познати от секцията. Уж че искам да ме светнат за някакви алгоритми от езиковото инженерство. Всички ми казваха да търся Лука, само той бил разбираателят. Бил правил „Ван дер Лаф“ почти сам.

Макар някои да казвали, че не бил Лука, а Тома... А, щях да забравя! Този същият кадър е много вероятно да е забъркан в историята с „болните мозъци“.

– По какъв начин забъркан?

– Преди година постоянно се оплаквал, че му трябва мощен паралелен компютър. Не знам за какво му е бил, може би за езиковото инженерство... Ходел по нервите на шефа си, гонел го и викал: „Началник, трябват ми мощности, началник!“ После изведнъж спрял да го тормози. А никакви паралелни компютри не са докарвали в секцията, това ми го гарантира един познат. Макар друг познат да твърди, че все пак купили един суперкомпютър, но го държали абсолютно секретен. Ама аз не вярвам...

– Е, и какво от това?

– Как какво? Лука може да е успял да качи своите изчисления на човешки мозъци, вместо на силиций.

– Аха! Загрях. Много вятърна ми се вижда хипотезата, но като няма друга... Идвай с нас в ИХСТБ!

– Не мога – въздъхна Делиан. – Началникът ме набръчка да му съчинявам доклад. Някаква дивотия за олигарсите. И за политтехнолозите на вашистите...

Джон мислено напсува социолъга Матей с най-цветистите туземни изрази, които беше усвоил. Направи знак с ръка на Балабан и взе мобилника.

– Защо го пишеш ти доклада? – попита строго в микрофона. – Там нямате ли специалисти?

– А? – сепна се Делиан. – Джон, вие ли сте?... Не, аз не че го пиша, само пускам търсачката да рови из медийните сайтове. И после фасонирам изровеното. Обаче другите и да фасонират не могат. И секретарката на Матей, и асистентът, и самият Матей са едни грамотни... Вече се чудя дали да не направя една автоматична съчинявачка на доклади. Сама да си търси в мрежата и сама да си фасонира. Ще се съберем с тоя Лука, ще седнем за месец-два-три... впрочем, Джон, нали с такива софтове работите вие в Комитета?

Джон мислено напсува и Делиан. За секунда си представи, че всички доклади, пращани от МУЦИ към ведомствата на Лукач, ги е писал все Делиан и все по същия начин – и се хвана за главата. После обаче се сети, че софътът за контент-анализ на „Дженерал Лингвистикс“ върши горе-долу същото, което и замразения информатор, и се поуспокои, макар че продължи да го гризе кошмарната мисъл: „Ами ако Делиан е

пълнил всички доклади с бял шум и сол на вкус? Ако това, което в Армадильо мислим за реалност, е свободно съчинение на туземния компютърджия?...“ Кой знае защо му бе много по-лесно да припише точност и честност на софта, отколкото на някакъв нагъл туземец... Докато Джон псуваше мислено, Балабан му взе от ръката мобилника, каза в микрофона: „Беля, ще държим връзка, чао!“ и затвори.

– Значи Лука – произнесе замислено той, после изведнъж живна. – Сидораускас, имаме късмет! В ИХСТБ не са си качили хумтеха на интелектуален конвейер! Всичко го движи някакъв разбирател, ведомствен гений от ниските етажи. То у нас често става така, нали сме изостанали...

– Добре, но къде го видя тук късметът? – не разбра Джон.

– Как къде? Ако при Търтея имаше интелектуален конвейер, всеки един от хората му щеше да владее само своя си участък от технологията. И щяхме да видим голям зор, докато я измъкнем цялата. Но сега с точкова атака ще му превземем разбирателя, който движи всичко...

„И без когото ИХСТБ ще остане без хумтеха си“ – довърши мислено Джон, докато Балабан палеше мотора. Струваше му се доста странно, че Търтея така безхаберно се отнася към интелектуалната собственост на института си, но реши, че тук пак са виновни неразвитите корпоративни отношения. Пък и в края на краищата, помисли, отделно взетият гений едва ли би могъл да се укрие от силовата групировка на олигарха...

В ранния следобеден час движението в градския център беше не чак кошмарно, но все пак достатъчно задръстено, и Балабан изгуби над четвърт час във висене по светофарите. Накрая, когато излязоха от центъра и отляво на пътя им се ширна неугледна тревна площ, осеяна с прелетни боклуци, Балабан сви по една алея и след минута паркира близо до сиво няколкоетажно ръбато здание с огромни букви „ИХСТБ“ над козирката. На покрива на зданието огромно синьо-бяло рекламno табло хвалеше достойнствата на застраховката „Задгробен живот“.

Подстъпите към института на Търтея се охраняваха от дебело дедище с килограмите на слонче в предучилищна възраст – дори месестият му дълъг нос приличаше донякъде на хобот. Джон мислеше, че хоботният ще ги разпитва кои са и къде отиват, но Балабан му подхвърли през рамо паролата „Ние сме при Григор“ и дедището без възражения ги пусна да влизат.

Раздрънканият асансьор с липсващо копче за последния етаж ги изкачи до предпоследния. Отгоре гърмеше канонада от къртачни машини

и хамалски възгласи. Джон инстинктивно присви глава, сякаш пазейки се да не го удари нещо изкъртено. Стълбището към последния етаж – накъдето сочеше указателят „Нечиста математика“ – беше запречено със солидна метална решетка. Вратата в решетката обаче зееше отворена и двамата безпрепятствено влязоха в покоите на нечистите математици.

Там явно течеше ремонт. Вратите бяха разтворени, сновяха хора в работни дрехи, удряха чукове, коридорът беше покрит с прах, хартии, дъски и парчета мазилка. Балабан влезе в първата попаднала му стая: тя се оказа празна, с изкъртена електроинсталация, единствените мебели – стар шкаф и бюropодобно изделие от талашит – бяха издърпани в средата. Върху плота на бюropодобното лежаха няколко прашни изпечатани листа. Джон се приближи и прочете заглавието: „Образът на кучката в творчеството на Джаки Колинс“. „Какво е това?“ – попита той тихо. „А-а – махна отегчено с ръка Балабан. – Тема за кандидат-студентски изпит по литература. Тук някой я е изкарал на принтер...“ Балабан и Джон излязоха и се насочиха към следващата отворена врата, през която се виждаше очилат субект със скъсани дънки да разглобява нещо дървено.

– Ч-ч-ч-ей, вие двамата! – проехтя басов глас.

Джон се обърна и видя грамаден мъжага – почти два метра, с кожено яке, широки зелени панталони, небръснато лице и квадратна прическа. Мъжagата се приближаваше откъм другия край на коридора с тлъсто парче арматурно желязо в дългите си почти до коленете ръце.

– Вие, вие! – онзи разкърши мощни рамене, после се взря в лицето на Балабан, присви очи, набърчи чело, все едно мислеше.

– Въргозуняк, ти ли си бе? – изпревари го Балабан и разпери приветствено ръце.

– Ей, Балабане! – извика онзи и се ухили. – Чий го крепиш тука бе? Мене по едно време един селски ми разправяше – в чужбина си бил, пачки си правел...

– Чак пък пачки – каза скромно Балабан, здрависвайки се с Въргозуняка. – Ти охраняваш ли тук?

– Нещо такова. Търсиш ли некой?

– Да. Има един Лука, той ми трябва.

– Знаеш кой да ти трябва – отбеляза Въргозуняка. – Само че си замина Луката. Преди ей толкова малко. Преди половин час примерно...

– Къде си замина?

– Кой го знае. По жени, по кръчми...

– Върги, тук ремонт ли правите, какво? – захвана разговор Балабан.

– Нещо такова. Наш човек вчера свирнал на Каймана, че ни заформили некаква инспекция. Международна. А ние тука като разбереме за инспекция, махаме всичко и формиме ремонт. Нека сега инспектират... – Въргозуняка критично огледа хаоса наоколо. – И Балабане, знаеш ли кво. По-добре вие двамата си бегайте, че ги чакам ония инспектори всеки момент. Ако дойдат с ченгета, ше ви закопчат като стой, та гледай, нищо че нямате общо. Миналия път, като тарашеха за зелени хапове в долните секции, на мене ми строшиха лево ребро...

– А чия е инспекцията, Въргонавте? – попита Балабан. – Откъде са тия, дето ги чакаш?

– Каймана сутринта ми каза, ама... – Въргонавта набърчи лоено чело. – Нещо изгъзено беше, майтапчийско. Нещо като „Мазен кон – 2“, ама друго...

Балабан понечи да се разсмее, но изведнъж замря и вдигна ръка.

– Да не е МАСТЕХКОН?

– Точно! – потвърди Въргонавта. – МАСТЕХКОН-2.

Балабан учудено подсвирна.

– Знам ги тия – каза. Лицето му стана сериозно. – Загазили сте, Върго, здравата...

– Защо? – попита Въргонавта. – Какви са тия МАСТЕХ...

– Международна асоциация за технологичен контрол. Води се, че следят да не се разработват нови оръжия. Но МАСТЕХКОН-2 е различна от МАСТЕХКОН-1. И се бори срещу закриващите технологии. Тук да не разработват нещо такова?

– Ба ли му майката – призна си честно охранителят. – Аз ако знаех кво е това... Вреден ли е тоя МАСТЕХ?

– Много е вреден. Повече от дрогарския и копирайтския интерпол, взети заедно. И е страшно секретен. Чудя се как изобщо сте разбрали, че ви се канят...

– Абе кво има за чудене – измърмори Въргонавта. – Дежурния прокурор е човек на Търтея. А ония нали трябва да вземат разрешение от него, не може ей така, направо от летището – и фра-ас, тука...

В този момент от кръста на Въргонавта свирна мобилник. Охранителят побъзика нещо с бутоните, погледна екрана.

– Движение – каза рязко и изключи апарата. – И по-бърже. Ония идват.

Тримата се отправиха към стълбището и излязоха през решетката. Охранителят заключи металната врата.

– А хората вътре? – подсети го Балабан.

– Нека седят. Така каза Каймана, да им врътна ключа.

Слязоха по стълбите, тъй като Въргозуняка се уплаши да не ги блокират проверяващите в асансьора. Балабан и Джон се отправиха към колата.

– Паркирайте си трошляка някъде по-надолу по улицата – посъветва ги охранителят. – Че с ония ченгелии тука ще стане една гужва, нали ви казах, може да ви приберат по погрешка. Айде, Балабане, чао!

Охранителят се отправи с величава походка към съседното кафене, а Балабан послуша съвета му и премести колата двайсетина метра напред.

– Какви са тия закриващи технологии? – попита го Джон. – И тоя МАСТЕХКОН?

– Закриваща наричат такава технология, която с появата си затваря много по-голям пазар, отколкото отваря. Целта на МАСТЕХКОН-2 е такива технологии да не се появяват. Корпорациите по принцип не разработват неща, които заплашват да им намалят печалбата. Затова МАСТЕХКОН повече следи чистата наука и разни ентузиастично-изобретатели. Мислех, че работи само в страни от първи и втори функционален тип, ама ето я тук...

– Откъде ги знаеш тия неща?

– В Армадильо говорих с един Лорънс Блум, журналист. Той разправяше, че е разследвал какви ли не международни организации, но най-мътна от всички била МАСТЕХКОН. Пред нея дори нашият Лукач бил еталон за прозрачност... Я виж, проверяващите дойдоха.

Джон се обърна назад. Пред сградата на ИХСТБ тъкмо забиваха спирачки няколко грамадни джипа. От тях се изсипаха маскирани полицаи, нахлуха в зданието, двама се прислонили до стената с огнестрелни уреди в ръце, оглеждайки етажите нагоре. След джиповете се появили полицейски коли с виещи буркани и две черни лимузини.

– Значи смяташ, че тук разработват закриващи технологии? – обърна се Джон към Балабан. – Че Търтея е замислил да излезе на международния пазар и да съсипе някоя корпорация от хайтеха?

– Или, не дай боже, от хумтеха – отвърна Балабан. – Не, Търтея такова нещо не може да замисли. На него размахът му стига до пазара на краден софт, не повече. А и Делиан ти каза, в секцията разбирател е само Лука. Ако има закриваща технология, тя е негова работа.

– Но онова, как беше... генераторът на Ван дер Лаф... е абсолютно несериозен! – възрази Джон. – Ако на „Дженерал Лингвистикс“ им

беше изгодно да направят за тук свестен продукт, тая самоделка изобщо нямаше да се появи...

– Забравяш „болните мозъци“ – възрази Балабан. – Я... Това не е ли колата на МУЦИ?

– А! Вярно! – Джон също забеляза бежовия членовоз. От него слезе Дик Пейн заедно с двама непознати, които се отправиха към черните лимузини: там се бяха скупчили десетина души, някои от тях държаха до ушите си мобилници. В този момент някой чукна по покрива на колата. Балабан и Джон се обърнаха като по команда. Чукаше огромният Въргозуняк, приведен към стъклото на вратата.

– Балабане! – викна той. – Ето ти го там Луката! – и посочи с ръка напред, в обратната на институтската сграда посока. Там, на стотина метра от паркираната кола, наред улицата говореха двама: млад мъж с дънково яке, бутач до себе си велосипед, и жена с изрусена коса, светъл шлифер и голяма бяла чанта.

– Този с колелото ли? – попита Балабан. – Че аз оттук недвиждам...

– Той, той – потвърди Въргозуняка и величаво се отправи обратно към зданието на ИХСТБ.

Балабан запали двигателя и потегли напред. Точно тогава обаче Лука помахаша за довиждане на жената, качи се на велосипеда и подкара встрани по една пътека, минаваща между бетонната задна ограда на института и две купчини ръждиви железни. Балабан изпсува, слезе от колата, изтича десетина метра напред по пътеката, после се върна. „Към пътя май тръгна!“ – обясни той на Джон, обърна колата и покрай наспрелите пред ИХСТБ джипове излезе на булеварда. В същия миг Лука със синьото дънково яке и раницата на гърба изскочи с велосипеда някъде отстрани, откъм оградата, и се засили надолу по наклона към центъра. Балабан подкара след него.

Следването на велосипед с кола в градски трафик се оказа много странна работа. На светофарите Лука се промъкваше напред между колите и изглеждаше, че ще го изпуснат. На чистите участъци Балабан го догонваше и изпреварваше, но се задръстваше на следващия светофар и всичко започваше отново. Иначе Лука караше спокойно, праволинейно и с това доста улесняваше Балабан. Само веднъж рязко сви надясно в една средно оживена улица, по нея заобиколи центъра, излезе на друг булевард и пое напред към покрайнините.

Мобилникът на Джон изпищя. На дисплея светеше служебният номер на Макилрой в Армадильо.

– Ало.

– Сидорчук, добро утро! – Макилрой явно мислеше, че в целия свят утрото идва по армадилско време. – Как вървят нещата?

– Крачка по крачка доближаваме целта – обтекаемо рапортува Джон.

– Браво, браво. Обаждам се да ти сведа, че твоите операции се отменят. И „болните мозъци“, и другата.

– Как така се отменят? – сърцето на Джон подскочи. – Кой ги отменя?

– Предадени са на други служби – каза Макилрой. – Извън Комитета.

– А кой е заповядал? Асанович ли? Или бордът на директорите? – Джон трескаво се мъчеше да съобрази какво е накарало Комитета да спре разследването.

– Бордът. По искане на комисията от Хумдепа. Нещо са намерили при експертизата. А Асанович е отстранен от длъжност – тук гласът на Макилрой изведнъж зазвуча победно и тържествуващо. – За използване на нелицензирани управленски похвати в особено големи размери. Аз временно изпълнявам длъжността...

– А-а-а... – Джон беше искрено шашнат.

– Приемай кодирана заповед – допълни Макилрой. – Пращам.

След няколко секунди заповедта беше на дисплея на мобилника. Всичко беше наред – идентификация, е-печат и прочие атрибути на електронната бюрокрация.

– Значи за моите операции сега отговаряте вие, така ли? – попита Джон.

– Да. Но операциите, казах, се отменят. Затова прекратявай всичко и се прибирай с първия самолет. Кога има полет към метрополията от онази дупка?

– Не знам, трябва да проверя... – Джон почна да нервничи. – Слушайте, Макилрой, не мога да зарежа това разследване! Тук излязоха навяе много свързани неща...

– Сидорчук, хумдепът настоява. А щом настоява, значи трябва да се подчиняваме.

– Но излязоха и други неща, извън моите теми! – Джон едва се съдържаше да не наругае цялата комитетска бюрокрация и Макилрой лично.

– Какви неща? – попита Макилрой.

– Например – хвърли се в атака Джон – туземният персонал в

сговор с интелигента на Програмата продава политическо влияние на местната оргпрестъпност! Това още Сингх го твърдеше в отчетите си, но нямаше доказателства...

– Сидорчук, за тези неща ще пратим професионалист, интелигент. Ти си от съвсем друга област, нямаш опит в политическия мениджмънт. Затова бъди така добър да се ориентираш към явяване в централата. Това е заповед, Сидорчук, разбираш ли?

– Ясно, ясно – Джон побърза да се съгласи, макар че вътрешно беше почти бесен. – Друго нещо има ли?

– Засега не. До скоро – Макилрой прекъсна връзката.

Джон едвам се съдържа да не фрасне мобилника в пода на колата. Ядосан беше не толкова от тъпата категоричност на заповедта, колкото от абсолютно неподходящия момент, в който тя идваше. Ако бяха го прибрали още при пристигането, едва ли щеше да има нещо против. Но сега тъкмо беше хванал нишката – и хоп, нишката се отменя, чорапа ще го разплитат други служби...

Балабан с интерес погледна към колегата си – явно репликите по мобилника и мрачното изражение на Джон го бяха заинтригували. Той понечи да попита нещо, но тогава пък изпиука неговият мобилник. „Ало!“ – викна Балабан в микрофона, придържайки волана с една ръка. „О-о-о, Альоша!... Как така?... Да го разстрелят трябва Макилрой! И Барбара Уест, да! Но аз съм най-виновен, Альоша... Не, не! Виновен съм!... Да, ще ти се обадя по-късно, че сега тук гоня един... До чуване!“ Балабан прибра апарата. Беше зачервен и мрачен, дишаше тежко.

– Асанович ли беше? – попита глуповато Джон.

– Той. А аз съм много тъп, много! – викна ядосан Балабан и удари с длан по волана. – Като тръгнах от Армадильо, трябваше да изчистя едни демони от сървъра. Но забравих. А между тях беше оня демон, който бързикаше психодосиетата, нали се сещаш, че бях кракнал базата данни?... Е, някакви гадове от някаква комисия правели проверка на машините в отдела, намерили тоя демон, видели, че двамата с Альошата сме си редактирали досиетата по особено жесток начин...

– А, значи затова Асанович... – не се доизказа Джон.

– Затова, затова! Търсели ме и мене. Добре поне че изнесох от моята квартира всички девайси! Ако ги бяха спипали и тях... Ама то и сега се чудя дали да се връщам в Армадильо. Тази комисия ще ме скъса от разпити.

– Ако са те търсили, защо не са те намерили по мобилника? – не разбра Джон.

– Сега съм с тукашен номер, в Комитета го знае само Асанович. А той няма право да им го каже, докато не сдаде секретните си операции. Нали аз съм интелigent в момента. Но той няма да сдаде операциите веднага...

Настроението в колата бе повече от тягостно. Бяха излезли от града, а велосипедният Лука продължаваше да си кара напред по пътя, отклонил се от главното шосе малко след изходната табела на столицата и разсичащ полето в посока на близките възвишения. Пътят беше асфалтов, но абсолютно пуст. Мрачният, сумтящ през зъби Балабан периодично пускаше Лука да стигне до границата на видимост, после минаваше известно разстояние и пак спираше. Като игра на котка с мишка. Лука обаче дори не се обръщаше, въртеше си педалите напред.

– А нашата операция са я отменили – сети се да съобщи Джон. – Асанович би трябвало да те отзове. Каза ли ти го?

– Каза го. Но тая работа с отдел „Нечиста математика“ ще я разплетат. Само че не за Комитета, а за себе си. Смятай, че гоня Лука на своя глава. А ти ако искаш помагай, ако искаш – недей...

– Автокефален си станал – отбеляза Джон. Настроението му необяснимо защо се разведри.

– Какъв? – не разбра Балабан.

– Автокефален. Значи – на своя глава.

– Ами като няма чужди... – усмихна се криво Балабан. – Или има, ама празни...

Пътят достигна полите на възвишението и стана по-стръмен. Отдалеч се виждаше как Лука видимо забави темпо, преви гръб, а беше още в началото на стръмнината. След още няколко метра слезе от велосипеда и го забута нагоре. Вече се видя и накъде отива: напред по склона се белееха пръснати къщи и цъфнали дървета в дворовете покрай тях – може би село, а може би вилна зона.

– Аз ще говоря с него – каза Балабан, приближавайки с колата вървящия Лука. – Ти в началото си трай.

Джон кимна. След секунди Балабан изпревари велосипедиста – той се оказа доста дребен на ръст, с разрошена от вятъра русолява коса и измъчено на вид мършаво лице, – спря на няколко метра пред него и излезе от колата.

– Ей, Лука! – викна. – Качвай се, ще те закараме.

– Няма смисъл – каза оня, задъхан от изкачването, хвърляйки само бегъл поглед към Балабан. – Аз почти стигнах...

– Лука, чакай! – повтори Балабан. – Имам да говоря с теб.

Лука спря и се огледа. Джон се огледа също. Нямаше жива душа наоколо освен тях тримата.

– А ти, омбре, какъв си? – обърна се Лука към Балабан. Гледаше го доста подозрително. – Кой те праща при мене?

Балабан извади от джоба си някакво удостоверение. Лука го разгледа и му го върна.

– Това не ми говори нищо. Такива картончета аз мога да си напечатам знаеш ли колко...

Балабан въздъхна и погледна събеседника си право в очите.

– Лука, не знаеш колко си загазил – каза. – Тая проверка от МАСТЕХКОН е заради тебе, ама ти още не си разбрал. И ако скръцнат проверяващите със зъби, Търтея ще омекне и ще те докара вързан...

– Говориш френски работи, омбре – скептично присви очи Лука. – Първо, Търтея едва ли подозира, че съществувам...

– Каймана ще му каже, ако не подозира!

– ...а освен това, защо да е заради мен проверката?

– А кой друг от секцията може да разработва закриващи технологии?

– Омбре, не че знам какво е това, но просто нямам нищо общо.

– Слушай, Лука! – Балабан почна да се нервира. – Ти при нас си основен заподозрян по две дела. Едното е за генератора на Ван дер Лаф...

Лука отегчено завъртя глава.

– И колко години, омбре, ще ми лепнат за него според теб? – каза със саркастична усмивка. – Това за Ван дер Лаф е вече история и всички го знаят. Няма нищо углавно. Софтът струва сто змейчета, всеки може да си го купи, а че Каймана не го е рекламирал, това си е негова работа...

– А защо тогава асоциираната размерност на медийното инфополе скача като с овчарски скок, след като си вързал журналистите към генератора? А? И защо концентрацията на оксиморони надминава всички пределно допустими норми? Лука, има някои параметри, за които ние в „Лукач“ следим и ако не са в рамките, следват наказания за виновните. Ей онзи кадър, дето седи в колата, те изчисли с един брояч на думи само. Защо така се дъниш?

– Никой не ми е казал за пределно допустими норми – Лука сякаш се пообърка. – И освен това, за инфополето си отговарят медийните шефове от ФИГовете. Оправяйте се с тях и не ме забърквайте в чужди кашаи.

– Но има още едно дело, Лука! Делото за „болните мозъци“.

Мозъци са програмирани да работят като паралелни компютри. Като клетъчни автомати, като невронни мрежи. И хората полудяват. Да, Лука, полудяват! Нещата клонят към епидемия...

– Колко такива... полудели има? – попита неочаквано Лука.

– Осем са били преди половин годния. Сега не знам.

– И това ако е епидемия... Само че какво общо имам аз?

– Направи си сметката така. Препрограмирани мозъци са засечени само в тая страна. Търсим вината в някакъв местен черен хумтех. Но тук като хумтех-разработчик се е проявила само вашата секция, с „Ван дер Лаф“. А във вашата секция кой е разбирателят? Само ти. Много примитивно звучи, ама... И освен това преди година страшно са ти трябвали изчислителни мощности. Шефът не ти е купил суперкомпютър, а след известно време си спрял да врънкаш. Все едно си намерил мощностите. Възражения имаш ли?

– Н-н-н-н... – Лука отново присви скептично очи. – Поскалпени са ти изводите, омбре. Така можеш да докажеш каквото си искаш.

– А за какво ти трябваха мощности?

– Омбре, не ме разпитвай, защото... – намръщи се Лука, но после лицето му се проясни. – Чакай! Ти да не си играл бридж в бара на шести корпус на университета? Струваш ми се познат отнякъде, мисля, че е оттам...

– Кога да съм играл?

– Преди няколко години.

– Не. Но съм учил там. Може да си ме виждал случайно... Слушай, Лука, а ще ми подскажеш ли, като разбирател на разбирателя, не се ли занимават с хумтех някъде другаде из вашите ведомства? Ето например, при вас има секция „Бързи сънища“. Вчера я открих, като ви гледах сайта в мрежата. Какво работят там, а? Може би нещо с хипноза? Двайсет и пети кадър? Или, не дай боже, мозъчно програмиране?

Лука се почеса нервно под мишницата.

– Не знам нищо за „Бързи сънища“ – каза. – Нямам там познати. Мисля, че са някакви дърти пънове на доизживяване.

– Ами ако не са? Ако сред тях има някой отделно взет сръчко?...

– Не ми се вярва – Лука се почеса нервно и под другата мишница.

– ...отделно взет, както ти си във вашата секция. Тук всички разбиратели сте законспирирани дълбоко в низините на йерархията, знам аз...

Някъде откъм къщите отпред се чу бучене на кола. Звукът се приближи доста бързо – рев на одрезгавял от годините двигател, примесен със свирене на гуми по завоите и дрънчене на зле закрепена ламарина.

След няколко мига колата изскочи с бясна скорост иззад близкия завой и се понесе към застаналите на пътя Лука и Балабан. Дватама бързо отскачиха към канавката. Колата прелетя покрай тях, приветствайки ги с надут клаксон и с взрив от нечленоразделни възгласи на ударени от хормон селяндури – поне десетина диви физиономии ревяха от натъпканото купе. Гора от ръце, свити в могъщ народен жест, шръкна над спуснатите стъкла. Измежду ръцете Джон успя да зърне и един крак – ляв и женски, ако се съдеше по ниската степен на окосмяване, и също сякаш свил криви пръстчета с червено лакирани нокти в могъщия народен жест. След секунда говедовозът изчезна зад крайпътните храсталаци, ревът на мотора и живия товар се позаглуши, после отново се усили, когато колата се появи в обсега на пряка видимост.

– Та какво значи казваш за „Бързи сънища“? – дойде си на думата Балабан, но в този момент трясък от сблъскващи се ламарини и чупещи се стъкла накара и него, и Лука, и Джон да се обърнат надолу към пътя.

Говедовозът лежеше в нивата отдясно, наполовина преобърнат и сериозно смачкан. През прозорците издрапваха първите фигурки – живи и здрави, ако се съди по енергичните движения. От другата страна на пътя, на двайсетина метра нагоре, се беше забила в храстите лъскава бежова кола, също сериозно ударена от едната страна. Всичко това ставаше само на около двеста метра от спрялата кола на Балабан.

– На завоя се изненадаха – изкоментира Лука. – Ще се убият някъде тия мучащите...

– Сидораки, бръкни в жабката, там има един ловджийски бинокъл! – викна Балабан.

Джон напипа в жабката бинокъла, освободи го от калъфа, излезе навън и го завъртя към мястото на катастрофата. В играещото зрително поле се мярна обърнатият говедовоз: от него бяха излезли вече шестима души, двама помагаха на още някой да се измъкне, а останалите се отправиха към другата катастрофирала кола. Нейната врата се отвори и оттам, полюшвайки се, излезе... шофьорът Нестор.

– Балабане, това е членовозът на МУЦИ! – извика Джон.

– Къде? Ония другите ли? Дай да видя! – Балабан понечи да издърпа бинокъла, но Джон не го пусна. В зрителното поле ставаше горещо. Селяните наобиколиха Нестор, някой го удари, Нестор отвърна и се заформи страхотен бой. Един от селяните отхвърча настрана, държейки се за лицето, но падна и шофьорът на членовоза под ударите на останалите. Почнаха да ритат падналия и тогава проехтя изстрел. Един от селяните се хвана за хълбока и седна на асфалта. Другите се обърнаха към

лимузината и замряха.

От задната врата на членовоза излезе, с насочен пистолет в ръце, Дик Пейн. Пистолетът сякаш трепереше, но това можеше и да е от играещото зрително поле на бинокъла, който Джон трудно удържаше, понеже Балабан напираше да му го отнеме.

– Дай! – викаше Балабан. Джон накрая се предаде и пусна бинокъла. Без него лицата се различаваха трудно, виждаше се само, че селяните вдигат ранения си човек и го отнасят настрана. От членовоза излезе още някой и се засуети около падналия Нестор.

– Копеле, това е оня! – викна Балабан. – Лука, дошли са за тебе! Трябва да се махаме отук!

– Е, стига де! Защо пък за мене? – Лука продължаваше да се инати.

– Виждаш ли го онзи рижият с патлака? – Балабан тикна бинокъла в ръцете на Лука. – Той е резидентът на програмата „Лукач“. Днес цял ден ту той излиза пред нас, ту ние пред него, дебнем се като...

– Ти не беше ли също от „Лукач“? – попита Лука с някакъв проблясък на интерес в гласа.

– Комитетът и Програмата са съвсем различни неща. Може да се каже – противоположни. Макар че това вече няма значение...

В далечината се чу нов шум от двигател, този път откъм града. Не след дълго иззад злополучния за членовоза завой изникна полицейски джип. Джипът спря до членовоза, от него скочиха неколцина маскирани и се нахвърлиха с палки върху селяните. Селяните, странно, почти не се съпротивляваха.

– Лука, скрий се в колата бе, ще те видят! – викна Балабан и яростно задърпа велосипеда от ръцете му. – Дай го това колело в багажника! Да се махаме, няма време!

Лука първо се опъваше, но после отстъпи пред енергичния напор на почти двойно по-тежкия от него Балабан и пусна велосипеда. Но вместо да влезе в колата, само приклепна зад нея, колкото да не се вижда от мястото на катастрофата. Джон взе от Лука бинокъла и го насочи надолу. На завоя бяха спрели още две коли – линейка и лъскав червен джип. Селяните бяха налягали по очи в калта – сигурно по заповед на маскираните, – а шофьора Нестор, който явно беше сериозно бит, го качваха на носилка. Дик Пейн, Антон и още един цивилен обясняваха с енергични жестове нещо на полицаите.

– Давай да проверим дали точно мен ме търсят – предложи накрая Лука.

– Недей си прави експерименти, ще те хванат и ще стане лошо! –

разубеждаваше го Балабан.

– Няма да ме хванат. Ще ме закарате горе на баира и оттам ще видим къде отиват тия тук. Първо обаче искам да си прибера едни неща от вилата. За минутка само.

Лука влезе в колата. Балабан набута велосипеда в багажника, оставяйки задното колело да стърчи навън. В този момент мобилникът на Джон бипна – на дисплея се изписа непознат туземен номер.

– Изключи това бе, Сидораки! – викна Балабан, докато палеше мотора. – По сигнала от него ще те засекаат знаеш ли колко пъти? Тия отзад ако имат такава прослушвачка като онази моята...

Джон бързо изключи апарата и за всеки случай дори извади батерията.

– И ти, Лука, включен ли ти е мобилника?

– Нямам мобилник – отговори оня. – Чист съм.

– Има ли тук път към другата страна на баирите? Да не ни сгасят горе?

– Има един черен път.

За известно време настъпи мълчание. Колата се закатери по хълма и след минута навлезе във вилната зона. Джон поглеждаше назад, където при някои завой се виждаха в далечината скупчените на пътя коли и хора, но никой не ги преследваше – явно още се разправяха със селяните за катастрофата. От задната седалка Лука упъти с ръка Балабан към едно тясно и буренясало разклонение на пътя, промъквашо се между два покъртени каменни зида, и след двайсетина метра му направи знак да спре. После бръкна в раницата си и извади малък нектоп и зъркели.

– Омбре – обърна се Лука към Балабан и го погледна внимателно в очите. – Май се сетих за какви болни мозъци говориш. И май все пак имам пръст в тях. Но идеята не беше съвсем такава. Или по-точно беше съвсем не такава...

– А-а-а! – викна почти радостно Балабан. – Почна да си самопризнаваш!

Лука си сложи зъркелите, около минута си поигра с псевдомишката на нектопа, сякаш настройваше нещо, после свали очилата.

– Виж сам – предложи. – Докато ме чакаш да си прибера боклуците.

Балабан пое нектопа и си сложи зъркелите, а Лука слезе от колата, отключи ниската железна порта отляво и през запуснатия тревясал двор изчезна зад къщата – стара, посивяла, с изпочупени керемиди на стръмния покрив и изгнили от дъждовете дървени капаци на прозорците.

Джон се намести по-удобно на седалката и зачака.

– Хм-м-м – изсумтя Балабан след минута и свали зъркелите. Изглеждаше твърде озадачен.

– Какво? – попита Джон. В отговор Балабан не каза нищо, само му подаде зъркелите и се почеса по главата.

Джон надяна очилата – рамката му беше тясна, неудобна, явно главата на Лука беше по-малка от неговата. Сложна, наглед хаотична мрежа от цветни петна заемаше зрителното поле, менейки се по странен начин. Вниманието се увеличаше от движенията на петната. Картината противно трептеше. И Джон изведнъж си спомни, че някъде вече е виждал нещо такова. Нещо като рекламен банер, или по-скоро анимирано графично демо, качено в мрежата вместо банер...

7. През задната врата на възприятието

...Вечерният мрак неусетно се бе сгъстил почти до пълна чернота – единствено екранът на Балабановия лаптоп, подпрян отпред между двете седалки, хвърляше разноцветна разсеяна светлина върху надвесените над него лица и бледо осветяваше тясното купе на колата. На екрана причудливо се гърчеше поредният стимоклип. Джон усещаше как постепенно го завладява умора, как мислите му все по-здраво затъват в купещата нова информация, връхлетяла го през последните два часа... Нещата се оказаха съвсем не такива, каквито ги беше очаквал. Уж всичко се изясни, уж виновният сам си призна – а въпросите, които мъчеха Джон, не само не получиха отговор, но се появяваха все нови и нови неясноти...

Стимоклипове – така Лука нарече графичните си творения, когато се върна от вилата с обемист кашон без капак, покрит със страница от „Безсмислен труд“ и превързан с жица. На въпроса какво общо имат тези стимоклипове с „болните мозъци“ Лука отговори с дълги хаотични обяснения: че фоновите процеси, натоварени в унтерсъзнанието, стимулирали мозъка, че в клиповете имало допълнителни кадри, които увеличили вниманието и качвали във визуалната памет скрити задачи, и че в някои от клиповете бил използвал схеми на клетъчни автомати... И Балабан, вперил поглед в изровените коловози на пътя, по който колата пъплеше към височината, изведнъж грейна, извика радостно: „А-а-а! Загрях, копеле, загрях!“ и след минута, когато излязоха на един завой, от който вилната зона се виждаше като на длан, се нахвърли върху Лука

с лавина от въпроси, но тогава Джон съзря в подножието катерещите се джипове – полицейския и другия, лъскавочервения, и тримата приковаха погледи към тях, следейки маневрите им из зоната... а маневрите закономерно ги доведоха, макар и не веднага, до невзрачната вила на Лука, полицаи и цивилни изпълниха двора, заудряха по вратата, през бинокъла Джон разпозна рижия Дик Пейн, а Лука – някакъв тип по прякор Каймана, доверено лице на Търтея... и тогава Балабан подкара нататък по каменистия път, посочен му от Лука, колата се люшкаше, друсаше, пътят мина през някаква изоставена каменна кариера, после покрай открит въглищен басейн, също изоставен, запълнен по дъното с ръждиво-черна вода, покрай запустели миньорски бараки с изпотрошени стъкла... после влетяха в някаква махала, където под колелата им самоотвержено се хвърли хърбава дългоуха свиня, последва удар, строши се левият фар, свинята изквича непредсмъртно, на пътя изскочи червендалест чичко с вила в ръка, разкрещя се нещо, но Балабан даде газ нататък, мина през още едно село, след което избра закътана отбивка от пътя, спря до една чешма под две огромни дървета, увери се, че мястото не се вижда от пътя, и нетърпеливо нареди на Лука: „Говори, Мойсей!“, и Лука заговори – вече трети час...

Впрочем Джон още от началото усети, че му е твърде малко умственият багаж, за да разбере всичко. Виж, на Балабан умственият багаж май му стигна. Или поне така изглеждаше отстрани с невъоръжено око. Разговора с Лука го водеше той, Джон още в началото се оттегли на задната седалка и само следеше клиповете на екрана на лаптопа. Към лаптопа Лука бе вързал своя нектоп с едно кабелче, което извади от недрата на покрития с вестник кашон, и показваше на екрана кадър след кадър. Разговорът отдавна бе навлязъл в несмилаеми психотехнически подробности, които Джон слушаше с половин ухо...

„... Възприятието го натоварвам рекурсивно – твърдеше Лука. – Така се лъжат контурите, отговарящи за елементарните зрителни възприятия. Вместо да си свършат работата и да изчистят кадъра от кратковременната памет, те го качват необработен в дълговременната, а там...“ „А фоновите процеси кога се включват, по време на сън само, така ли?“ – Балабан често прекъсваше събеседника си, сякаш да го убеди, че разбира какво му се говори. Лука с авторитетен тон коментираше: „Не само. Стимулиращият ефект е в това, че се включват и в будно състояние, ако мислиш напрегнато върху нещо. Веднъж натоварени в унтерсъзнанието, виртуалните процеси се подстрояват спрямо текущата задача, която решава съзнанието.“ „Как, на автопилот ли се подстрояват?“

„Може и така да се каже.“ „И клетъчните автомати ги използваш вместо виртуални процеси?“ „Да. А при ония, вашите пациенти, те изскачат в съня. Не мога да разбера на какво се дължи това. Имат хората сигурно някаква особеност на психиката, на перцептивните подпрограми... или на информационния метаболизъм... При мен няма такива ефекти. И при други мои познати също няма. Да вземем да ги поизследваме тия пациенти, че и на мен ми стана интересно...“

– Да бе, ще ги поизследваш с МАСТЕХКОН по петите... – промърмори Джон полугласно.

Според версията на Лука излизаше, че „болните мозъци“ са досаден, неразчетен от него страничен ефект от необмислено пуснатите в мрежата стимоклипове. За самите клипове той твърдеше, че ги е разработвал само като мозъчни стимулатори, а не като програматори, както настояваха Джон и Балабан. Но Джон силно се съмняваше в това. Той трудно можеше да повярва, че Лука е седнал и е изобретил цял куп подпрагови психотехники само за да получи тривиален стимулатор. По-правдоподобно му се виждаше обратното: купът психотехники да е развит със съвсем друга цел, но между другото да се е оказало, че стимулират мозъка... Съмнително беше и това, че един неспециалист – а Лука твърдеше, че е компютърджия, а не психолог – беше стигнал до принципа на стимоклипа по метода на пробите и грешките. Вярно, Лука уточни, че не било само с проби и грешки, че бил прочел нужния куп апокрифни файлове, но все пак у Джон си остана съмнението: не му ли е помагал някой? И не прикрива ли Лука зад себе си някой друг изобретател, пък ако ще самоук като него?... И още нещо, още по-съмнително: ако клиповете са само стимулатори, защо Лука ги е разместил в мрежата? Казва, че било за експеримент, да види как ще се възприемат от хората, какви ще бъдат ефектите. Но какъв експеримент е това, щом няма как да си следи опитните зайци? Е, ефекти наистина дочака – болни мозъци по вестник „Психофеномен“, който на всичкото отгоре не е отварял никога, и хаотични разследвания на „Лукач“ и МАСТЕХКОН...

...Балабан междувремето се беше отнесъл в спомени: „Едно време, като се учех да играя на тетрис, той също ми действаше като психоделик... Стимулираше ми мозъка, или поне аз така си мислех. И сънувах нощем падащи тухли, които трябваше да редя, за да не ме затрупат...“ Лука енергично се съгласяваше: „Точно така! Нали ти казвам, омбре, сега се мъча да направя игрови стимулатори на хипнопринцип. Но съм стигнал само до интерактивните демо-графики, нали ги видя, дето с мишката мениш хода на анимацията...“ „Но като сънувах тетриса,

винаги успях да се събудя сам! – върна се на своята мисъл Балабан. – А тия твои клипчета превключват човека в дявол знае какъв режим. Прекалил си с ефектите...“

Джон се измъчваше и от това, че действието на стимоклиповете не можеше да се провери веднага. Според Лука трябвало да се изчака няколко часа, докато виртуалните процеси се заредят и се свържат с останалата част на психиката; най-често, твърдеше той, работата стартирала по време на сън. Джон, който преди това уточнение изглежда цял куп клипове и все се чудеше защо не го хващат, се уплаши да не превиши дозата и се отказа да гледа повече, макар Лука да го успокояваше, че щом не го боли глава, значи всичко е наред. На настоятелните въпроси относно истинското предназначение на клиповете психотехникът-самодеец уверяваше: ще видите сами, стимулация е, няма никакво мозъчно програмиране, напразно се опасявате, онова при вашите пациенти е някакво рядко отклонение от нормата... Балабан, ако се съдеше по разсеяната му физиономия при тези уверения, не им повярва особено, но не тръгна и да спори с Лука. Изобщо той не упорстваше, не настояваше на своето, макар явно да го мъчеха съмнения, подобни на тези на Джон. Сякаш се опасяваше да не превърне разговора в разпит, да не уплаши събеседника... Веднъж само, когато стана въпрос, че индуцираните от клипа фонове процеси се активизират най-много във фазата на бързия сън, Балабан кой знае защо свърза това със секция „Бързи сънища“ на ИХСТБ и няколко минути подпитваше Лука не е ли замесен някой от тая секция в разработката на клиповете. Лука категорично отричаше такова нещо и уверяваше Балабан, че в „Бързи сънища“ били само петима вехти професори на доизживяване и пет секретарки, така че нямало кой там да разбира... Макар че Балабан май пак не му повярва. И по-късно сякаш нарочно почна да нарича клиповете не стимо, а хипноклипове. Измисли им дори ефектно съкращение – хипняци...

„...Значи интерактивни хипняци ще правиш?“ – в несмилаемия си диалог с Лука Балабан сякаш нарочно вметна сочната думичка тъкмо когато Джон се сети за нея. „Това е само междинен етап – отвърна събеседникът му. – Но най-силната комбинация ще бъде, ако се върже управлението на анимацията към невроинтерфейс. Стимоклип с биологична обратна връзка.“ „А-а-а! – извика възторжено Балабан. – Изменяемо състояние на съзнанието с управление през неврошунт! Тимоти Лийри ряпа да яде...“

Интересно, отбеляза Джон, светлото име на професора по психеделия вече няколко пъти се мерна в разговора. Явно, мина му през ума,

Лука е нагазил същия лук, заради потъпкването на който навремето бяха тикнали Лийри в затвора... Впрочем кой в метрополията отговаря за борбата с психеделията? Дрогарският интерпол или все пак МАСТЕХКОН? Наркотик ли е стимоклипът на Лука? Ако се има предвид, че пряк началник на туземния Тимоти Лийри е туземният Ал Капоне... Може би клиповете са пуснати в мрежата с цел зарибявка? Но дори хипнякът да е много силен стимулатор, как Търтея ще спре нелегалното му копиране? Със силите на копирайския интерпол може би? Но тогава излиза, че хипнякът подяжда наркобизнеса, МАСТЕХКОН го поддържа, а пък Търтея реже клона, на който седи... Не, глупости са това. Макар че МАСТЕХКОН има куп други причини да се бори с психеделиците. Стимоклиповете може да са само първа стъпка към нещо много мощно и много опасно, нещо може би добре известно на органите, изпробвано в секретните лаборатории на хумтеха или на Пакта...

„...Ако съм прав, ще се получи нещо като технойога с биологична обратна връзка – развиваше плановете си Лука. – Въобще стимоклиповете трябва да се разглеждат като клон на техноюгата. Да знаеш, мозъкът има цял куп недокументирани възможности. Функции, които уж ги няма, но със съвсем малко бързване могат да се включат...“ „А-а-а! Загрях! – Балабан размахва ръце, колкото му позволяваше тясното пространство на колата. – Това е като при някои девайси, в които производителите слагат по-сложни чипове, отколкото са нужни, и за да изключат излишните функции, заземяват някой управляващ крак, нали се сещаш? А разбирателите, технолъзите, просто връзват този крак към друго място и възстановяват скритите функции. Лука, и ти си технолъг, да знаеш! Хуманитарен, дори направо трансхуманитарен технолъг. Щом си открил достъпа до управляващите контури...“

Тия двамата, помисли си Джон, всичко си го представят като разни девайси. Дори мозъка. А не се замислят, че когато технолъгът обърка краката на чипа и девайсът изпуши, го хвърля. А ако обърка настройките на мозъка си? Ще го хвърли ли? И откъде ще вземе нов? И върху кого ще експериментира, докато уцели настройките? Ето заради такива неудобни проблеми са забранени психеделичните опити... А контурите за самопрограмиране, спомни си Джон, ги е изключил не някой лош чичко, а самата еволюция. Защото ако животното си манипулира възприятията и си бърка мозъчните центрове както си иска, ще го изядат на първата крачка. Или ще умре от глад. Или няма да се размножи. Най-общо, реалността ще го бракува. По същия начин е бракувала тя и маса фенове на измененото съзнание, каквото и да говорят

трансхуманистите... Изведнъж в ума на Джон се върна мисълта за МАСТЕХКОН. Там навярно се борят и срещу незаконното препрограмане на девайси с двойно предназначение. А мозъкът е устройство с не двойно и не тройно, а N-торно предназначение, като N клони към дявол знае колко. И значи МАСТЕХКОН може да е напълно права да се намеси...

„...А как само нашият интелегент, бог да го прости, твърдеше, че в тази страна никакъв хумтех не могат да измислят! – възкличаваше Балабан. – Нищо не е разбрал явно от щастливия ни живот, щом му е дошла подобна мисъл в главата...“ „И по каква само шура случайност е засякъл работата! – забеляза Лука. – Имало някакъв журналист, и някакъв вестник «Психофеномен», с който умните хора си бършат задниците, но вашият интелегент... там в метрополията нали наричат интелегент разузнавача? Та значи той, вместо да си избърше задника, донесъл нагоре...“ „И задейства всички отрицателни обратни връзки в системата. «Лукач», МАСТЕХКОН, Хумдепа...“

А в „Лукач“ прехвърлиха доноса на лингвиста-изчисленец, продължи мислено Джон. И той, вместо също да си избърше задника, си въобрази, че „болните мозъци“ и повишаването на размерността на медийните текстове имат общ корен. Общо взето глупост, в края на краищата генераторът на Ван дер Лаф и хипноклиповете са съвсем различни неща, но ето, оказа се, коренът наистина е един и същ – някой си Лука... Джон изведнъж се зачуди как МАСТЕХКОН е излязъл на дирите на Лука и ИХСТБ. Имали са докладите на Сингх и на самия Джон, взети от Комитета, но те са крайно недостатъчни, Джон и Балабан едва ли биха стигнали до Лука без решаващото подсказване на Делиан, а на МАСТЕХКОН кой е подсказал? И защо двете разследващи групи стигнаха до целта практически едновременно? Подслушаният мобилник на Джон не обясняваше нещата, нали когато се намеси Делиан с данните за ИХСТБ, Балабан вече бе открил бръмбара. Но ако са подслушвали Делиан... Макар че ако се съди по всичко, инспекцията на МАСТЕХКОН е била планирана по-рано. Вероятно са получили някакъв сигнал по свои, независими канали...

„...В нашия и в английския език облаците от смисъл на думите не съвпадат...“ – разговорът на Лука и Балабан се беше отнесъл някъде встрани. „У нас интелегент и разузнавач са съвсем различни неща, но на английски и двете са «intelligent». Офицерът и чиновникът са все «officeg». Държавата и състоянието – «state»...“

Но не само това, отбеляза наум Джон. Тук някои думи значат

обратното на това, което трябва. Тоест – което значат в метрополията. И това, според резултатите от контент-анализа, бе станало след връзването на журналистите към генератора на Лука. При анализа комитетската машина изплю грамаден списък с ключови значения, злостно променени спрямо хумдеския стандарт. Оказа се например, че думата „филантроп“ вече се среща най-вече в израза „известен бандит и филантроп“. Асоциативните редове, шаблоните – и те бяха разбъзикани по особено противен на стандарта начин... Джон все се питаше кому е изгодно това, и отговорът беше все един – на местните политически играчи е изгодно. И на ФИГовете, които не искат да са зависими от прищевките на „Лукач“. Нали ако думите тук значат не каквото в метрополията, то метрополските медии не могат пряко да управляват тукашното обществено мнение. Ако в Армадильо говорят едно, а тук разбират наопаки, ако асоциират думите със съвсем различни неща... И Джон все си спомняше, че измежду тукашните ФИГови босове има един по прякор Търтея, който държи на всичкото отгоре института, а значи – лично разработчика на генератора... Вярно, Лука държеше на своето, че Търтея не разбирал нищо, че консултантите му от борда на МУЦИ са също боси, че никой не му е поръчвал нищо конкретно, че не са му спускали никакви списъци с думи за сменяне на смисъла, както бе предположил Балабан...

„...Преди мен имаше тук една лаборатория по езиково инженерство“ – продължаваше да обяснява Лука. „После нещо я разформироваха, шефът ѝ бил свил някакви пари от Търтея...“ „За генератора нейните разработки ли си използвал?“ – попита Балабан. „Да, нейните. Той, ако си забелязал, конструира само изрази с висока енергия на връзката. Вдълбаните шаблони ги изключва, тъй като на тях бездруго никой не им се връзва, а на мен ми трябваха по-пробивни лафове, по-запомнящи се...“

И отново в ума на Джон изникна тайнствената служба МАСТЕХКОН. Напълно възможно беше тя да разследва не „болните мозъци“ и хипноклиповете, а тъкмо генератора на Ван дер Лаф... Ако МАСТЕХКОН е действала по сигнал, много по-вероятно е сигналът да е бил за „Ван дер Лаф“, отколкото за хипняците, нали с генератора е работил маса народ, а клиповете са разселени в мрежата съвсем анонимно... И беше много трудно да се познае коя от двете технологии според МАСТЕХКОН е по-опасна. Нали ако асоциативните редове излязат от международните норми, се намалява управляемостта на територията, а това застрашава жизнените интереси на метрополията...

„...Балабане, дай си мобилника за минутка“ – помоли Лука. „Искам да се обада на едни хора.“ Балабан извади апарата си, натисна един бутон, погледна екрана. „Тук сме извън обхват“ – каза. „Ами тогава да се прибираме към града – предложи Лука. – Че още малко и ще стане среднощ...“ „Да се прибираме – согласи се Балабан. – Вдигай си нектопа.“ „Копира ли всичко, което искаше?“ „Копирах, копирах...“ Лука разкачи двата компютъра, Балабан изключи лаптопа си, за секунди всичко потъна в непрогледен мрак, преди фаровете да осветят черния път и храсталците покрай него. Завъртя се стартерът, моторът изрева, Балабан погледна в огледалото за обратно виждане и подхвърли: „Ей, Сидор бей, заспа ли отзад, какво?“ Явно докато говореше с Лука, съвсем беше забравил за колегата си.

– Не спя, не спя – със старателно бодър глас се обади Джон.

Балабан включи дългите фарове, изкара колата на асфалта и пое напред по пътя – на Джон му се стори, че посоката беше не тази, от която дойдоха, а обратната, но все пак реши, че Балабан познава района по-добре от него и се въздържа от задаване на въпроси. Лука също мълчеше, зиморничаво свит в тънкото си яке – вече бе станало доста хладно. Мълчанието се нарушаваше само от редките ругатни на Балабан, когато в светлината на фаровете изникваше някоя особено коварна дупка.

Джон отново потъна в размисъл. Сега, в тишината, когато в ушите му вече не попадаха осколци от технолгичния разговор на Лука и Балабан, течението на мислите му се промени. Интересът към хипотезите и техническите детайли някак увехна – нали не беше нито унтерпсихолог, нито следовател или пък кризисен мениджър... Други въпроси се въртяха в ума му, и всички те сякаш обикаляха около едно: какво е неговото, на Джон Дж.Дж. Сидорчук, място в тази история? Той, лингвистът-изчисленец, пешка от армията на великия гросмайстор Дьорд Лукач, случайно цъфнала в театъра на военните действия, но успяла да измъкне един от технолгичните бонуси изпод носа на другите пешки, фигури и шахматисти – от МАСТЕХКОН, Програмата и още дявол знае къде... И тъкмо преди да измъкне бонуса, се опитаха да го свалят от дъската – при това своите, а не чуждите, – и сега, ясна работа, нямаше да докладва нищо на никого, пък дори и да искаше да докладва, навярно щяха да му запушат устата... но ако не му бяха отменили задачата – щеше ли да я изпълни? Щеше ли да предаде на Комитета технолгъ Лука? Джон усети как го обхващат съмнения. От една страна, „болните мозъци“ са голяма беля. И Търтея, оградил си общественото мнение срещу метрополски влияния, е също голяма беля. Но от друга страна – малка беля ли са

„Лукач“, МАСТЕХКОН и хумтех-компаниите? Джон подозираше, че технологията на хипноклиповете не е никак нова, но е засекретена от някакви съображения – нали хумтехът служи за социално управление, затова и е секретен в голямата си част... И нямаше никаква гаранция, че трикове, подобни на приложенияте от Лука в хипняците, не се използват и сега, да речем в рекламните клипове, за усиляване на въздействието... И накрая – самият Лука. Какво ли щеше да стане с него, ако го хванеха? Джон не вярваше да го пратят на съд – нали тогава ще се вдигне шум, ще се заинтересуват от случая разни вредни журналисти, от типа на оня, какъв беше... Лорънс Блум... Навярно щяха без много приказки да го закарат в метрополията, да го дезинфекцират от вредни идеи и да го тикнат в някоя хумтех-компания да бачка. Там сто на сто щеше да си живее по-добре от тук, макар под охрана и отбрана... Но щеше да разработва само каквото му наредят, и разработеното – тутакси да се засекретява чак до сливиците...

...В светлината на фаровете изникна входна табела на някакво село и веднага след нея дупките по шосето рязко се сгъстиха, сякаш асфалтът беше безусловно капитулирал под многогодишния напор на булдозери, трактори и дъждове. Ругатните на Балабан станаха по-чести, по-дълги и засукани, а на две-три места дъното на колата задра с неприятно стържене. Някъде от мрака отляво изскочиха няколко рунтави псета, хвърлиха се с лай срещу колата, гониха я петдесетина метра и изостанаха, а в подскачащите снопове на фаровете изскочи друг екземпляр от местната фауна – селянин с гумени ботуши и каскет, застанал до съборения дувар край пътя и пушещ цигара. Работните му дрехи се развяваха от вятъра, лицето на юг от каскета беше мършаво и кокалесто. Най-много от всичко човечецът приличаше на оцелял след гладна зима партизанин от исторически филм на ужасите.

От селото се виждаше само това, което осветяваха фаровете – шпалир от трънаци, килнати порти, плевни и кочини. По едно време пространството отпред се изчисти и в образувалия се площад сноповете светлина попаднаха върху голяма бяла сграда с полуразрушен покрив. Върху стената се четеше излянял надпис: „Книгата е умът и съвестта на човечеството. К. Марко.“. Отдолу беше изчегъртано с разкривени букви „Кмет Марко“ – да се знае кой е родил мъдрата мисъл. А още по-отдолу и още по-разкривено, но без нито една правописна грешка, беше яростно надраскано: „СМЪРТ НА КУРВИТЕ ОТ НЕСЛА!“.

Мобилникът на Джон бипна – бяха влезли в обсега на мрежата. Джон взе апарата в ръка. На дисплея растеше индикаторът за прогрес –

от мрежата се точеха съобщения. Беше се обаждал Макилрой – заповедно: „Сидорчук, кога ще пътуваш? Съобщи веднага! И спри да разследваш ИХСТБ!!!“. И Антон – умилкващо-задушевно: „Джон, уредих екскурзията в «Св. Влад», но защо ви нямаше в хотела? Изпуснахте второто действие на културната програма!“. Джон доста се зачуди – кой беше донесъл на Макилрой, че продължава да разследва? Все пак му прати отговор: „Изпуснах самолета от тази вечер, прибирам се в неделя. Разследването е спряно.“. После протегна ръка напред и подаде мобилника на Лука.

– Нали искаше да говориш? – попита го.

– Балабане, спри за малко – помоли Лука.

Балабан го погледна въпросително, но спря край пътя. Лука се огледа навън – вече бяха излезли от селото и наоколо се простираше голо равно поле, – отвори вратата и тръгна да излиза.

– Ей, къде? – викна Балабан и понечи да го хване за протрития ръкав.

– Изчакайте малко. Трябва да говоря със... с едни, дето... дето не искам да ги знаете. Аз ей сега...

– Е, Лука, обиждаш ме! – ядоса се Балабан. – Не сме никакви гадни ченгета, няма да изядем твоите хора...

– Казвам ви – изчакайте! – повтори упорито Лука, въртейки глава ту към Балабан, ту към Джон. – Аз разказах ли ви всичко за хипняците? Разказах ви. Голямата тайна ви я разкрих, сега ще изтраете една малка. Нали?

Балабан махна отегчено с ръка. Лука излезе на двайсетина метра напред в светлината на фаровете, набра някакъв номер и приклепна гърбом към колата. Говореше доста тихо – думите почти не се различаваха.

– Сети ли се поне да пуснеш автоматичен запис на разговора? – обърна се Балабан към Джон.

– Ей че съм идиот! Забравих! Освен ако е включен по подразбиране...

– Нищо – махна с ръка Балабан. Лицето му обаче остана загрижено. – Трябва да решим какво ще правим с Лука. Ти на какво мнение си?

– Аз? – повтори Джон. – Аз нямам претенции към него, въобще няма да докладвам... Ти нали копира от него каквото ти хареса? Какъв е проблемът тогава?

– Проблемът е – натърти Балабан – че МАСТЕХКОН ще поиска Лука директно от Търтея. И тук има две версии. Едната е, че Търтея ще сваде Лука и в замяна ще поиска от Хумдепа да не го закача. Другата е,

че Търтея ще тръгне да изяснява защо МАСТЕХКОН търси Лука, ще се докопа до хипняците, а докопа ли се до тях, разработчикът става излишен. А може би дори подлежащ на ликвидация...

– Значи трябва да го скрием, така ли?

– Така. Обаче е много трудно да се скрие нещо от сигуранцата²⁹ на Търтея. Ако не намерят веднага Лука, ще се захванат с негови роднини – жени, деца, майки... Освен това имат връзки с полицията, могат да скалъпят на Лука обвинение я в убийство, я в трафик на нещо... Аз мисля, че трябва да го изкараме в чужбина. Мога да му купя комшийски паспорт, истински...

– А при комшиите ще бъде ли в безопасност? Там също си имат агенти на МАСТЕХКОН. А и Търтея може да е гъст с някой от тамошните олигарси...

Балабан понечи да отговори, но в този момент изпищя мобилникът му. Той погледна дисплея, натисна няколко пъти клавишите, после вдигна глава.

– Съобщение от Делиан – каза, гледайки сгърбената фигурка в снопа светлина отпред, която все още продължаваше да говори по мобилника. – Казва, че проверката в института е наистина от МАСТЕХКОН, нямало грешка. А Търтея бил заповядал на своите хора да не оставят Лука в ръцете на проверяващите при никакви обстоятелства...

8. Гласове от обора

...Антон крадеше пътя. Това му се удаваше много лесно, тъй като настилката пред него се навиваше на руло като килим, а пътните знаци, които пречеха на това, Антон обалъчваше с хипняци от лаптопския дисплей, овесен на врата му като табела на професионален просяк, след което знаците сами лягаха на пътя. Докато тикаше пред себе си навитото руло, Антон трескаво се озърташе настрани, понеже пътят се намираще в клетка, и за да го открадне, той бе прерязал няколко от прътите на решетката. От външната страна висеше табела с надпис: „ХТЛЮ. Тихо, то спи!“, и в мозъка на Джон мигновено присветна резидентният тълковен речник: „Хтло – път, който ако го крадеш, се навива по дължина...“ Съдейки по всичко, Джон се намираще в нещо като зоологическа градина, пълно с решетести клетки с табели: „Свинарх“, „Мамини акулчета“ и други подобни. Тук-там се виждаха и обитателите на клетките,

29. Сигуранца (Siguranta) – тайната полиция в Румъния между двете световни войни.

например „портативният змей“ наистина се охраняваше с шест батерии от волт и половина, или поне така беше изобразено върху капака на левия му хълбок, но Джон изведнъж осъзна, че той също се намира в клетка, и макар че зоопаркът стоеше на плоскост с променлив ъгъл на отражение, той не можеше да види под каква табела са го курдисали, тъй като надписът гледаше навън, недостъпен за вътрешноклетъчния му поглед... Някъде наблизо, но извън полезрението на Джон, се чуваше как звучно юхтее някакъв проверяващ – дали от Програмата, дали от МАСТЕХКОН, не беше ясно, но тренираното корпоративно ухо разпознаваше, че той юхтее само така, за заплата, а не от злоба или, не дай Бъже, от привързаност към ценностите на фондация „Лукач“ в особено големи размери. Антон се вслушваше в юхтежите твърде напрегнато: хванеше ли го проверяващият, щеше да му друсне солени санкции – кражбата на хтло беше категоризирана като особено опасна за хуманитарните работи. Виж, пред „Дженерал Лингвистикс“ такива проблеми не стояха – корпорацията имаше висш приоритет в системата, имаше право на фикус, имаше право дори да затапи шнорхела на правосъдието, ако това е в името на пазарното добруване...

Клетката точно срещу Джон имаше надпис: „Кантора «ЛЕЧЕБЕН БУХАЛ», силикатно дружество с неограничена безотговорност“. В кантората седеше сива масивна фигура с мрачна моржонидна физиономия и предателски стърчащ от джоба свитък с асемблерски инструкции. „Аха! – загра Джон. – Отделът за особена информация!“ В мозъка му се завъртяха данни за структурата на отдела: полиция на Тюринг, полиция на Кохонен³⁰, полиция на Робърт Антон Уилсън³¹... Изведнъж екземплярът в кантората скокна, премина като през въздух двете дебели решетки, отделящи го от Джон, изкозирува и поиска неговата служебна карта и документ за право на фикус. И извади от джоба си асемблерския листинг, готов да последва инструкциите... Впрочем инструкции в листинга нямаше. Или поне откъм страната на Джон се четеше съвсем друг текст: „Финансист-филантропът Дъорд Лукач лично провери качеството на паричните знаци, произведени в неговата обогатителна фабрика. Хора, спете!“ Отдолу бе изобразен и качественият паричен знак – валутата ГМГ, или голям митичен гушер, макар че според Джон си беше чист крокодил: по-дълъг, отколкото зелен... Крокодил беше гравирани и върху личното оръжие на екземпляра от кантората, и по това, както и от

30. Т. Кохонен – финландски компютърен учен с фундаментални трудове в областта на асоциативната памет.

31. Робърт Антон Уилсън – американски писател и учен, сътрудник на Тимоти Лийри.

стилизирания атом, който гравираният крокодил поддържаше на върха на опашката си, Джон заключи, че това е прословутата атомна пушка за крокодили. Или май беше атомна пушка за асемблерски инструкции?... В главата му изведнъж настъпи каша. Инструкции, атоми и крокодили се смесиха в пъстра суматоха, после отнякъде се взеха и верблуди, те също влязоха в суматоката, вкопчиха се с крокодилите в мъртви братски прегръдки, също като куперовски двойки електрони в свръхпроводник, нулираха си спиновете и се утаиха в най-ниското енергетично ниво. Останаха само атомите и инструкциите. Инструкциите тичаха от атом към атом като цветни гъвкави ленти, образуващи сложна неправилна мрежа, дупчеста като швейцарско сирене, и изведнъж Джон с ужас осъзна, че това не са никакви атоми, а са елементарни изчислителни единици, предаващи си команди една на друга също като чиновници на интелектуален конвейер. Той отчаяно опита да се събуди – и не можа. Мозъкът му беше препрограмиран! Конвейерът работеше с пълна пара и нямаше никакво намерение да спира. Черепната кутия се разтърсваше от басово бучене – като в цех за интензивно разсвирване на контрабаси. Около „атомите“ обикаляха по шарени орбити някакви частици, обикаляха твърде неравномерно – някои по-бавно, други много бързо: Джон заподозря, че информацията в атомите се кодираше тъкмо от скоростта на обикалящите частици. Той трескаво се мъчеше да си спомни що за изчислителна платформа е това. Някъде във втория план на ума му се прелистваше хипертекстов справочник, прелистваше се отчаяно и безрезултатно, докато накрая някаква тайнствена търсачка не го открихна: „Мрежата от усукващи изображения³² притежава всички свойства на спонтанна изчислителна среда при стечение на някои обстоятелства. Лука Неверни, «Изчисленци на човешките души», издателство «Търтей прес», Св. Влад.“. Усукващи изображения значи, помисли си Джон...

...Тъй вярно, усукващи, помисли Балабан. Тук в подмандатната територия на технолъгичното зло всичко е усукано по килифарски. Тук нищо не е като при вас в метрополията, Сидорайло, и сега ще ти кажа защо. Помниш ли как ти набивах в главата, че нашият свят се състои от капаци, които хората си поставят едни на други? Че охлосът, вместо да изучава принципната схема на живота, вижда само неговия рекламен клип и копчетата, които му е разрешено да натиска? И че Системата с

32. усукващо изображение (англ. twist map) – математическа функция, играеща фундаментална роля в нелинейната динамика.

главна буква функционира само ако охлосът не познава принципната схема, ако не бърника под капака?...

...Балабане, помисли Джон. Помня, помня как ми говореше за някакви обобщени хакери, които бърникат под капаците на всичко. Но ако говориш за категорията „техническа лумпенинтелигенция“, разбирателите, които у вас наистина са адски разплодени... ето онзи Глигоар, или Лука, или Делиан, или дори ти, Балабане... бъркате вие навсякъде по девайсите, но какво бърка това Системата с главна буква?...

...Сидороглу, помисли Балабан. Системата с главна буква също е девайс, създаден от хора-разработчици, само че много голям и сложен. А елементи на девайса са пак хора – охлосът. От Системата охлосът вижда това, което му показват по телевизора. Но гледната точка на вътрешния човек, инсайдера, технолъга, ценностния инженер, е съвсем друга – нали той знае как реално се правят нещата. Не казвам, че инсайдерската гледна точка е секретна. Но в нормални условия охлосът не бива да се сеща за нея. Също както с радиото например: в нормални условия човек не бърника под капака, а само върти копчетата... Само че капаците на Системата, Сидороглу, са в главите на хората. Юзери, или усери, както им викат на тукашен жаргон, са онези, които не умеят да надзъртат под капаците. Които не могат да мислят различно от онова, което им показва телевизорът. А хората, които аз наричам обобщени хакери, се учат... се учим да виждаме не картината, която ни транслират, а устройството, което транслира. Не рекламния клип, а принципната схема. На това тук му викаме „борба с организираната реалност“...

...Балабане, помисли Джон, хубаво говориш, но продължавам да не те разбирам. Защо познаването на устройството, което транслира, го изкарваш борба с оргреалността?...

...Сидораки, помисли Балабан. Сметни сам. Представи си, че президентът говори за засилване на борбата за мир по затъntenите краища на глобуса. А ония от другата страна на телевизора, като слушат това, си мислят само за интересите на военно-промишления комплекс като главен борец за мир... Ще се зарадват ли от това нашите Системни програмисти, а? Или телевизорът казва, че са уволнили някакви митничари уж за корупция, а от другата страна на телевизора са уверени, че тече препродажба на блажните постове... Или филмовият герой бръмчи с някаква луксозна кола, а зрителят пресмята колко е кихнала фирмата-производител на продуцента... Оргреалността – това е гледната точка, която Системните програмисти натрапват на охлоса. Гледната точка на рекламния клип. Но ако човек познава принципната схема, ако е разбрал

вътрешната лъгика на Системата, той си сменя гледната точка и престава да вярва на клипа. Освобожава се от оковите на оргреалността. А ако много хора се освободят от нея, оргреалността просто се разпада... Тъкмо това, Сидораки сан, се случва при нас. Тук, когато от екрана говорят за ценности, от другата страна на екрана вместо ценности виждат, с извинение, келепир... или, в по-интелигентния случай, експлоатация на човек от човека или обратното... Тук един юнак дори беше казал: за да вярвам в ценностите, трябва да ми кихнат зелено. Защото когато аз вярвам, някой друг е на далавера от това. Но ако онзи, дето е на далавера, кихне на всички, то от далаверата няма да остане нищо...

...Балабане, помисли Джон. Не излиза ли, че освобождаването от оргреалността е сериозна болест за обществото? Социолъзите в МУЦИ са си въвели специален термин: цхазъм. Според тях цхазъм имало тогава, когато реалността и приказките за реалността нямат нищо общо. Как по-добре да ти го обясня... Никой не вярва на това, което говори телевизорът, но и никой не мисли да го оспорва, защото просто си знае, че това в телевизора е едно, а онова в материалния свят – съвсем друго. Та на това тия от МУЦИ викат цхазъм и според тях той бил виновен за всичко. За самия цхазъм, казват, на свой ред било виновно тежкото наследство от граф Дракула... Но като те слушам, Балабане, си мисля: не е ли цхазъмът последица от вашата, на обобщените хакери, борба с оргреалността? Не излиза ли, че съществува нещо като бариера на тъпотата, или на нахитряването по-скоро, горна граница? Щом социумът прескочи бариерата, си осъзнава вътрешната лъгика, хаква си оргреалността, заболява и се гътва...

...Сидоразде, помисли Балабан. Бариерата на гяволъка ние определено сме я надскочили. За разлика от метрополците например, за чиято тъпота се пеят вицове по цял свят... Но в метрополията, Сидоразде, юзерът си живее комфортно, под защитата на закона. Усер – това там, за разлика от тук, звучи гордо. А у нас нямаме закон за защита на усера, имаме за сметка на това закон на джунглата, и усерът е принуден да нахитрява, за да не гризне дървото. Неволята го учи на какво ли не. Включително да си вари домашен мироглед от подръчен идеологически материал, оставен да джибрыса... И постепенно от усер се превръща във взломаджия на оргреалности. Е, превръщат се далеч не всички усери, но достатъчно много, за да тръгне обществото към полуразпад...

...Балабане, помисли Джон. Излиза, че в името на непоклатимостта на обществото трябва да държим охлоса прост, така ли? Ето, и Хумдепът, и „Лукач“ се хвалят, че били гарант за непоклатимостта, и май

тъкмо в този смисъл се хвалят... Защо дойдоха те тук при вас? За да санират метафорите, да оздравят шаблоните, да фиксират ценностите. И ако си свършат работата, току виж цхазъмът минал. Вярно, ще ограничат и нахитряването, ще понагънат тоя Лука и всичките Търтеи над него... Между другото, Балабане, ти сам твърдеше, че човечеството е спонтанна изчислителна система. И че при такива системи отделният елемент не трябва да нахитрява, не трябва да се поставя над правилата за комуникация, защото в противен случай системата може да спре да работи... нали така? А не твърди ли същото, Балабане, учението на Лукач, което според вестник „Безсмислен труд“ е всесилно, защото е вярно? Спомни си, какво ни казва учението? Трябва да си гледаме пачката и жената, и рекламния клип, и да се съвместяваме със Системата така, както ни диктува клипът, а за вътрешните неща Системата ще се погрижи автоматично. Пазарът. С дясната невидима ръка, която не знае какво върши лявата... Според учението на Лукач човекът трябва да бъде елементарен. Но твоите обобщени хакери, Балабане, правят тъкмо наопаки! Те, вместо да се съвместяват и да чакат невидимите ръце, изучават задните вратички и подмолните ефекти в Системата... Та не нарушават ли те гладкия ход на нашия общ спонтанен компютър, тези обобщени хакери? И не е ли тогава в правото си Хумдепът да се бори срещу тях?...

...Сидореску, помисли Балабан. Този спонтанен компютър съвсем не е толкова ефективен, колкото си мислят някои. В него действат могъщи отрицателни обратни връзки. Хумдепът вкарва всички в един калъп с цел управляемост на общественото мнение. МАСТЕХКОН пък намира да закрие всичко, което заплашва печалбите на президентските спонсори... А Системните хакери са положителната обратна връзка. И генератора на случайни събития. Те пречат на Системните програмисти да станат всесилни, не дават на историята да прекрати течението си... Ето виж Лука. Той е уж никакъв, но разбъзика и параметрите на езика, и мозъците се научи да програмира... С нищо и никакъв генератор на лафове неутрализира метрополските социални програмисти! Предпоследната дупка на кавала изведнъж, за ужас на Хумдепа, изпълни солова партия... И освен това, Сидореску, единиците в спонтанния компютър, наречен човечество, поумняват. Колкото и странно да звучи, поумняват обективно и повсеместно. Светът става все по-сложен, информацията и техниката – все по-разнообразни, и за да се оправят в това разнообразие, хората трябва да се развиват. Дори в метрополията, където охлосът е уж най-тъп и за всичко му подсказват зъркелите и телевизорът, средният коефициент на интелигентност расте с три единици на всеки 10 години.

Бавно и с малко, но расте. Тук просто е нараснал повече и по-рано, а освен това оргреалността ни е доста халтава заради тежкото наследство на граф Дракула... Цхазъмът, Сидораускас, тепърва ще дойде до главата на метрополците. И когато им дойде до главата в особено големи размери, ще се наложи спонтанният компютър на Системата да си смени архитектурата. От принципа на капсулирането, на ограничения елемент, на непрозрачните интерфейси Системата ще трябва да мине към работа с хитри и сложни елементи. Това е задача, от която бъдещето няма как да избяга, то трябва да я реши, ако иска да настъпи. Аз просто съм склонен да го подпомогна в настъплението му по всички фронтове...

Мислите на Балабан постепенно заглъхнаха. В главата на Джон остана да отеква само басовото бучене. Странните атоми с асемблерски кодове бяха изчезнали някъде, а в зрителното поле се заточи безкрайна жълтеникава лента със сложно перфорирани дупки – така изглеждаха, сети се Джон, компютърните перфоленти в историческите филми на ужасите. Той си нямаше понятие как са кодирани данните на перфолентата, но някакъв тайнствен девайс в съзнанието му прекрасно знаеше кода и методично превеждаше: „Организираната реалност от гледна точка на изчисленската лингвистика представлява определен набор езикови шаблони, определен способ за комбиниране на думите. Щом се сменят общоприетите комбинации от думи, се сменя и организираната реалност. Лука Неверни, «Хакери на човешките души», ОБОР прес, Св. Влад.“. Друг девайс в мозъка на Джон – резидентният тълковен речник – услужливо подсказа: „ОБОР е съкращение от «Отдел за борба с организираната реалност».“ И някакъв глас – непознат и туземски, но с школувана актьорска интонация – убедено произнасяше, сякаш четеше радиолекция: „Отделът за борба с организираната реалност е отцепила се фракция от Фронта за пълно и окончателно освобождение «Виктор Пелевин», заподозрян в подривни действия срещу...“ Но гласът изчезна, сякаш някой беше сменил станцията на радиото, и вместо него, сякаш бяха хванали нова станция, запя туземен певец: „Добър вечер, приятелю млад, добър вечер, дрога-арю...“ После и певецът млъкна, дочу се съскане и пукане като от радиосмущения, в полезрението на Джон почна да се съсирва реалността, но не организираната, а другата, физическата, под формата на стая 906 в хотел „Интерглобал“ – и той разбра, че се събужда.

Беше целият мокър от пот, мокри бяха и четиризвездните чаршафи в леглото, потта неприятно студенееше по тялото му, а главата кънтеше

от всеки удар на пулса. През прозореца нахлуваше ярка пладнешка светлина. Джон се надигна мъчително от леглото, ръцете му трепереха. Погледна таймера на мобилника, лежащ мирно на шкафчето отлясно. Таймерът безстрашно му показваше, че се е успал юнашки. „Ега ти страничния ефект!“ – мислеше трескаво Джон. „Хипнясал съм до козирката снощи! За тия клипове Лука трябва да го... И то пак хубаво, че се събудих, иначе...“ За това „иначе“ не му се мислеше. За миг само си представи глутница съдебни лекари, наобиколили трупа му в хотелската стая, а отстрани метрополският следовател Хечмур със скръбна физиономия... Джон бавно трезвееше. Страшно му се искаше да вземе хапче. Но не против глава, а тъкмо обратното, ЗА глава. Такива хапчета обаче в куфара му нямаше, а и въобще май бяха забранени за продажба...

Мобилникът неприятно бипна на две педи от ухото му. Джон взе апарата.

– Ало! – това бе нахаканият глас на замразения информатор Делиан. – Джон, вие ли сте?

– Аз, аз – изломоти Джон.

– Да знаете къде е случайно Балабан? Аз тук напипах още информация по вашите въпроси. Важна информация. Но Балабан не се обажда на мобилника. Къде ли може да е сега?

– Кой го знае... – Джон с ужас си представи как Балабан лежи като него някъде с препрограмиран мозък и се мъчи да се събуди. Нужно му бе сериозно вътрешно усилие, за да се овладее. – Каква е информацията?

– Така... Първо. Този Лука има приятелка на име Ирина, която работи в секция „Бързи сънища“...

– На оня институт пак ли? – главоболието на Джон мигом изчезна.

– Да, да! И тази Ирина се занимавала там с нещо от рода на хипноза, макар че не можах да ми обяснят какво точно...

– Ти кого разпитва?

– Една обща позната сме имали с Лука. Работи в института... А, сякаш да забравя! Има сведения, че Лука отдавна е член на ОБОРа.

– На ОБОРа?... – през ума на Джон се извъртяха последните секунди от хипняшкия сън. – Какво прави той там?

– Не знам, не съм разучил. Нямам връзки при тях. Нови задачи има ли?

– Вече не... А, трябва ми информация за ОБОРа! Всякаква! И връзки към него и към тази Ирина, искам да ги прослушам и аз.

– Един момент, ще пратя координати... – за около четвърт минута

Делиан утихна, след това мобилникът на Джон бипна кратко. – Дойдоха ли?

– Да, всичко е наред – каза Джон, поглеждайки дисплея. – До чуване.

Той хвърли мобилника на леглото. Вече му беше кристално ясно, че Лука ги е изпързаял – и за хипняците, и за това, че ги е правил сам... А и как другояче е можел да реагира? Идват някакви неизвестно откъде, заплашват го с „Лукач“, обвиняват го за нещо, което е разработила приятелката му... Какво му остава? Да отвлече вниманието от Ирина върху себе си, да натъпче нахъсаните питомци на „Лукач“ с хипноклипове... а тези хипняци са си жива идеологическа диверсия, никакви странични ефекти не са, ами най-върло мозъчно програмиране на ниско ниво... С известна изненада Джон осъзна, че не се сърди на Лука за хипноатаката. Дори обратно, неопределената симпатия, която чувстваше към него, се засили още повече. Макар че оставаше този тайнствен ОБОР, заподозрян в подривна дейност срещу дявол знае какво...

Сайтът на ОБОРа се оказа изключен; физическият му адрес, както показва проверката в мрежовата база, беше отбелязан като принадлежащ на ИХСТБ. „Ама че дивотия!“ – помисли Джон. „Търтея ли е най-голям борец срещу тази... оргреалност? Впрочем ако Лука е направил сайта на служебната си машина...“ Джон скочи на сайта на института, оттам – на секция „Нечиста математика“, но секцията беше цялата изключена – вероятно заради ремонта и проверката. Мобилникът на Балабан също не отговаряше. Джон стана, изпи чаша вода с едно колелце витамини и набра номера, който му беше дал Делиан.

– А-а-ало? – отговори женски глас с някак особено протяжно мъркане.

– Търся Ирина.

– Ня-ама я, не е идвала днес на работа – отвърна мъркащият глас. – Не-ещо да предам? Кой я търси?

– От корпорацията „Международен импринтинг“ – влезе в легендата Джон. – Аз съм мениджър по развитието, интересувам се във връзка със... – тук той се заплете, понеже твърде слабо си представяше дейността на „Бързи сънища“. – Мога ли да намеря Ирина на домашен телефон, или на мобилник? Бихте ли ми дали някакъв номер?

– М-м-мобилник не знам да има. Домашният е 554-69-326, но цяла сутрин не отговаря... – гласът, като му споменаха за международната корпорация, стана още по-сексапилно мъркащ и доста разговорчив. – Ирина днес я търсят всички, но я няма никъде. Още сутринта за нея

питаха едни чужденци, после шефът, вдигна ми скандал, че не я намира, все едно аз съм виновна...

– А откъде бяха тези чужденци? – интересува се Джон. – Да не са били моите сътрудници от „Международен импринтинг“? Как се казваха?

– Единият се представи като... ча-акайте... като мистър Пейн, но не каза откъде е. За другия не помня.

– А... а Лука днес търсил ли е Ирина? – Джон целият се стегна.

– Лука-а? – обърка се гласът оттатък. – Не, не я е търсил. Много интересно, и шефът, и онези също ме питаха звънял ли е Лука. Той е голям мозък де, но... Вие познавате ли го?

– Да, вчера разговарях с него по едни въпроси. Ами... благодаря ви много за информацията.

– Ня-ама защо, беше ми прия-атно – измърка гласът. – За кого да предам на Ирина, ако дойде?

– Казвам се Сидорчук. Джон Сидорчук.

– Сидорчу-ук?... – гласът отреща се преобрази напълно, гальовно-то мъркане изчезна, интонацията се сдърви, изсуши се, сякаш събеседничката се бе сетила за нещо твърде неприятно.

– Да, защо, има ли нещо?

– А, не, всичко е наред. Приятен ден – и оттатък бързешком прекъснаха разговора.

Джон прибра мобилника. Разговорът с „Бързи сънища“ го бе объркал до крайност. „Кой ли я е докопал Ирина? – питаше се. – МАСТЕХКОН или Търтея? Или все пак Лука я е предупредил? Да, може на нея да се е обадил вечерта от шосето... Но преследването продължава, при това за истинската виновничка вече знаят всички...“ За да му е чиста съвестта, Джон набра домашния номер на Ирина, но оттатък никой не вдигна. Нахлузи чехлите и тръгна към банята, но в този момент мобилникът бипна сам.

– Сидорович! – това беше без съмнение Балабан. – Жив ли си?

– Жив, жив! – отговори Джон. – Слушай, защо не отговаряше преди малко? Търси те Делиан, открил е, че Лука има приятелка в „Бързи сънища“...

– А-а... – във възклицанието на Балабан нямаше и капчица интерес. – И аз си мислех нещо такова. Само че знаеш ли... Лука ми избяга.

– Как избяга? – не разбра Джон.

– Ей така. Снощи го прибрах да спи у нас, а като се събудих, го нямаше. Дигнал се е някъде заедно с багажа си. Нито бележка е оставил,

нито нищо. Или поне да ме беше събудил, като си е тръгвал, ама то мойто сън ли бе да го опишеш...

9. Езопов комплекс

Преди обед бе ваялял дъжд, и то явно доста пороен. Пътят към вилната зона беше мокър, отстрани се ширеха кални локви, но вятърът постепенно изтласкваше ариергарда на облаците към северния хоризонт, обедното слънце вече грееше ярко, хвърляйки весели отблясъци по мокрия асфалт. Балабан се мъчеше да заобикаля локвите, тъй като те криеха коварни дупки: на няколко пъти колата здраво се раздрусна, докато преодоляваше поредния гъол.

На настояванията на Балабан да отидат още веднъж до вилата Джон реагира доста скептично: Лука, разсъди той, не е идиот, та да се върне обратно там, където го чака я МАСТЕХКОН, я направо Търтея. Но Балабан възрази, че тъкмо това трябва да разберат – дали МАСТЕХКОН е стигнала до самия Лука. Той напомни на Джон, че засега са видели по следите на Лука само хората на Търтея и на МУЦИ, а за асоциацията знаят само, че прави проверка в института, но това не значи нищо само по себе си... Джон се усети, че наистина е избързал малко с изводите, пребори се с нежеланието да се набива в очите на проверяващите от всички бои, и склони да дойде.

– Интересно все пак – разсъждаваше той на глас, докато Балабан лениво въртеше волана, заобикаляйки локвите, – защо Пейн също разследва „болните мозъци“ и Лука? Добре, получил е данни от контраинтелигенцията на Програмата, или от ревизията на нашия отдел. Но защо не са му свалили и на него правомощията, ако с делото се е заловила МАСТЕХКОН? Защо мен ме отстраниха, а него не? Двоен агент ли е, какъв?

– Може и да е двоен – обади се Балабан. – Но не на МАСТЕХКОН, а на някоя от хумтех-компаниите. И като е разбрал какво са направили тук под носа му, сега да се опитва да привлече Лука в своята компания. А ако не го привлече, да го отвлече...

– А защо Антон постоянно го съпровожда? – запита Джон. – Антон е човек на Търтея, би трябвало да му пази института от метрополски агенти, а не да ги води дотам. Впрочем човек на Търтея май беше Матей, а не Антон... ей, съвсем се обърках с тия в МУЦИ...

– Абе зарежи ги – махна с ръка Балабан. – Нека си играят играчки

под масата, те не са важни. Това, че чрез хипняците могат да се разкачат рефлексни вериги в мозъка, е хиляда пъти по-важно от това кой чий агент е...

– Как така да се разкачат рефлексни вериги?

– Ето така. Като дойде ситуация да се задейства някакъв мисловен автоматизъм, вместо мисълта, която трябва да се появи, се появява мисълта за това, че трябва да се появи оная първата мисъл. Все едно е пренасочено някакво системно прекъсване, добавен е допълнителен код, една степен на рефлексия в повече, и автоматизмът отива на кино. Това Лука снощи ми го обясни, а аз по-късно се обадох в Армадильо на Лорънс Блум и той...

– Кой Лорънс Блум? Оня, журналистът ли?

– Да. Нали ти казах, че е разследвал по-рано МАСТЕХКОН... та той мисли, че самото това нещо е вид закриваща технология.

– Защо закриваща? – не разбра Джон.

– Защо, защо. Колкото повече автоматизми имаш в главата си, толкова си по-управляем. И дори някои от тия автоматизми са ти инсталирани специално с цел да си управляем. А други – с цел някой да печели от тях. Рекламата например слага такива работи. А ако хипнякът ги разгражда, става сам се сещаш какво... Лорънс твърди, че дори само половината рекламни автоматизми да се деинсталират, пазарът в страните от първи и втори функционален тип ще гушне букета. И че най-закриващата технология в днешно време би трябвало да бъде хуманитарна, понеже най-много стойност на стоките придава рекламата. Та затова Лорънс реши, че в МАСТЕХКОН би трябвало да има отдел „Идеологически“ или, което е същото, „Хуманитарен“...

Джон се ориентираше слабо в икономиката и позагуби нишката на Балабановата идея. От главата му не излизаха разкачените мисловни вериги, мярна се смътен спомен, че бе усетил нещо такова и у себе си, че някакви вътрешни мисловни модули бяха престанали да се обаждат. Не можа да си спомни обаче за какво отговаряха тези изключени модули. Неясно беше и дали онзи случайно видян още в Армадильо хипноклип ги беше изключил или сами си бяха окапали под влияние на агресивната туземна среда...

– Лука ми каза и друго – говореше през това време Балабан. – Неговият генератор на лафове кодирал информацията не в шаблоните, както е прието, а в изменението на шаблоните. Горедолу както се модулира радиосигнал. Шаблонът служи за носеща вълна и се модулира чрез малко изменение. Вчера го гледах генератора как работи с малкия цитатник

на граф Дракула: „Свободата на словото е осъзната автоцензура“, „Учението на Лукач е всесилно, защото е вярно“, „Гражданското общество е строй на цивилизовани мафии“... Ей такива лафове плюеше в зависимост от контекста. Естествено, който не знае шаблона, не може да възстанови сигнала. Ти като не си изучавал малкия цитатник, разбираш едно, а аз, дето съм държал изпити по него – съвсем друго, нали така?

Джон кимна в съгласие. За съществуването на малък цитатник на графа-освободител чуваше за пръв път.

– На това Лука му вика езопов комплекс – продължи Балабан. – Представи си: шаблоните са толкова компрометирани, че никой не ги взема насериозно, затова не могат да носят информация. И вместо да говорят направо, хората трябва да го усукват като оня, гръцкия баснописец... Генераторът повишава асоциираната размерност на текста, нали? Ти мислеше, че той системно счупва шаблоните, преправя асоциативните редове. А всъщност той ги модулира. Предава информация посредством промяната им. И ние тук разбираме какво се предава, а вие в метрополията – не. И конструктът на „Дженерал Лингвистикс“ също не разбира, той е абсолютно неприспособен за такъв тип комуникация. Модулираният шаблон може да предава много важен смисъл, управляващ смисъл, а в „Лукач“ дори не могат да го засекат... Загряваш ли?

– А-а-аа! – изтръгна се неволно от гърдите на Джон, осъзнал изведнъж колко лошо са затапени метрополските социални програмисти. – А-а-аа... Ето ги! – и Джон посочи с ръка напред.

Всъщност нямаше смисъл да сочи – задницата на джипа, запречил тесния изкачващ се път, нямаше как да не бъде забелязана. Балабан спря колата. Бяха вече навлезли във вилната зона, от двете им страни се издигаха цъфнали дървета и мрежести огради. Джон отвори вратата и стъпи на влажния напукан асфалт. Струваше му се, че отклонението към вилата на Лука е буквално в следващите метри на пътя след джипа – и наистина, вдясно между дърветата се виждаше силуетът на сивата стара къща със стръмен покрив. Около къщата се суетяха няколко фигури – униформени и цивилни.

– Ей, кви сте вие бе? – викна някакъв полицаи, който изскочи иззад джипа, закопчавайки в движение дюкяна си – очевидно беше пикал върху порутения зид от другата страна. – Да се махате оттук с тая каруца!

Джон махна с ръка на Балабан да стои в колата – не искаше да стават скандали, – доближи полицаия и мълчешком му показа удостоверението си от „Лукач“. Блюстителят на реда се преобрази – но не мигом, както очакваше Джон, а доста по-бавно, навярно мисълта трудно си

пробиваше път през лоясалите гънки на униформения мозък. Но накрая се случи каквото трябваше: униформеният прибор зъбите, опули се предано, отдаде чест и с учтива покана „Плийз, сър!“ поведе Джон напред.

Пред полицейския джип имаше спрян още един; отбивката, водеща към вилата на Лука, беше затапена от две лимузини, а пред тях стояха пикап и микробус с дипломатически номера. Естествено, никакви надписи „МАСТЕХКОН“ не се виждаха – но и Джон не бе толкова наивен, та да очаква такива. Той се зачуди къде го води полицаят и за какъв го е взел, но в следващия момент видя пред железната порта на вилата да пуши цигара цивилен мъж с побеляла коса и очила със златни рамки, и Джон мигом го позна: това беше Вартоломей, шефът на отдела за особена информация. „Господин подполковник, за вас!“ – израпортува съпровождащият Джон полицаи. Вартоломей отначало погледна твърде изненадано, но след миг разпери приветствено ръце и пусна тънка интеллигентска – и в двата смисъла – усмивчица.

– А, Джон, вие ли сте? – възкликна той. – Ние вече се чудехме защо не ви виждаме по следата на дивеча... Дори мислехме, че щом ви няма, следата е фалшива, но ето ви и вас, значи е вярна следата, само дето човече пак сме го изпуснали...

Джон стисна подадената му за поздрав ръка, чудейки се как да започне разговор.

– Обиск ли правите? – попита. – Нещо интересно?

– Нищо засега. Но вие, да призная, също имате прекрасни информатори, щом надушихте Лука толкова бързо...

Джон сви рамене. Поведението на Вартоломей не му харесваше. Като шеф на отдела за особена информация, той беше на пряко подчинение на Хумдепа. Вероятно, помисли Джон, са го извикали в помощ на операцията...

– ...макар че не разбирам – продължаваше Вартоломей. – От Комитета твърдят, че са ви заповядали да прекратите разследването. Но защо тогава продължавате да вървите след Лука и...

„И Ирина“ – екстраполира Джон фразата на Вартоломей, но онзи мълчеше. Явно мислеше, че Джон не знае за Ирина. Но можеше да е другояче, Вартоломей да знае, че Джон знае, но да чака сам да си каже, да даде знак за добра воля... Джон тръсна глава и разгони от ума си всички тия комбинации. Не ги обичаше.

– Аз разследвам не Лука, а МУЦИ – каза. – И откривам маса нередности. Твърде съществени нередности. Некомпетентност, нелоялност... Не ми се сърдете, Вартоломей, но е така. Ето, членовете на борда и

олигарсите са неразделни като... като дупе и гащи, нали така казвахте?

Вартоломей се засмя за миг, но после нервно завъртя поглед наоколо.

– Дайте да се дръпнем малко оттук – понижи глас той. – Да не пре-
чим на движението...

Джон се огледа. Движение, на което да пречат – макар че бяха зас-
танали точно на портата – нямаше: неколцината проверяващи се суетяха
вътре в двора, още неколцина полицаи се разгъпкваха отвън между ко-
лите, но нито първите излизаха навън, нито вторите влизаха вътре. Не-
зависимо от това Вартоломей ненатрапчиво взе да подбутва Джон нап-
ред по тесния път, по-далеч от портата. Джон се огледа още веднъж –
последното, върху което се спря вниманието му, бяха двама мъже в ос-
лепително бели ризи, които, внимавайки да не се изцапат, мъкнеха не-
що, наподобяващо неголяма електрическа печка, – но остави Вартоло-
мей да го издърпа двайсетина метра нататък по улицата, покрай обрас-
лото с храсти неоградено пространство в съседство с двора на Лука.

– Вижте, Джон – заобяснява тихо шефът на особения отдел. – Не са
толкова прости нещата, както си мислите. Търтея например, ако искате
да знаете, е в специални отношения с Хумдепа по ред важни
програми...

„Да, май не е само Пейн препродавач на политическо влияние...“ –
мина през ума на Джон крамолна мисъл. Но на глас той каза не това, а
съвсем друго.

– А как ще се оправдае Търтея за черния си хумтех? – попита. –
Или може би си е въобразил, че е толкова важен за Хумдепа, че ще го
оставят да нарушава конвенцията за забрана на антисистемните техно-
логии? Аз лично трудно мога да си представя, че е толкова важен. А освен
конвенцията са нарушени и правата на хумтех-компаниите, те те-
първа ще вдигнат скандали по този въпрос, още повече, че с тях Търтея
не е в никакви специални отношения... И да беше само единият Лука
при Търтея, ами то... – Джон се канеше да каже „и Ирина“, но си замъл-
ча: нека сега Вартоломей се чуди.

Вартоломей изчака няколко секунди, кимна многозначително, но не
каза нищо.

„Ще трябва спешно да се санира тук езика“ – понечи да каже Джон,
но се спря. Вече никак не беше убеден, че така трябва. Не беше убеден и
че трябва да се въвеждат с желязна ръка нормите за киселинност на ме-
тафорите, за пределна концентрация на разни работи в медийните текс-
тове, за стандартни рамки на асоциативните редове и целия куп подобни

наредби на Хумдепа... Не беше убеден вече в никакво „трябва“. Знаеше, че от човек на неговия пост се очаква да мисли по този начин, да говори за такива неща, но реши, че събеседникът му едва ли иска да чуе тъкмо това.

– Другото, Вартоломей, е, че МУЦИ срочно трябва да си потегне организацията – каза накрая. – Това, което видях тук, е не управление за ценностно инженерство, а хранилка за властелини на мислите от запаса... вие им викате интелегенти, а ние само се объркваме от това... Крайно време е да ги впрегнете да вършат нещо полезно. Да ги технолъгизирате. – Джон подчертано произнесе думата с местен акцент. – Да, има ограничения за предаването на хумтех в страни от четвърти-пети функционален тип, но не бива да си гълтате чак езиците пред някакви там курви от Несла. Нали?

– Вижте, Джон, тъкмо тук е проблемът. Четвърти-пети функционален... – Гласът на Вартоломей изведнъж се измени – придоби дълбочина и тембър като на професионален актьор или радиоводещ. Сякаш нещо в шефа на особения отдел се беше превключило в особен режим на предаване. – МУЦИ е идеологическо учреждение, нали? Но Хумдепът, който знае защо, е решил, че в четвърти-пети функционален тип идеологическото ведомство трябва да бъде също така обалъчено, както и охлосът. Оргреалността, зададена от метрополията за МУЦИ, е същата като оргреалността на охлоса. И то не че нашите сътрудници са толкова охлести, но ако не се правят на охлести, се набиват в очите на Хумдепа. Затова, да речем, докладите нагоре се пишат в същата понятийна рамка, в която говори телевизорът. А в нея, съгласете се, не може да се говори технолъгично дори за тези мизерни курви от Несла...

„Организираната реалност представлява определен способ за комбинирание на думите“ – извятка някакъв изведнъж активирал се модул в мозъка на Джон. Той почти подскочи от изненада, но се овладя.

– ...комуникацията служи най-вече за идентифициране по метода „свой-чужд“, а не за предаване на факти или логически понятия – продължаваше да вещае включилият на особени обороти Вартоломей. – И какво става? Муцистите се натягат с всички сили пред Хумдепа, а на всичкото отгоре са разбрали оценъчната му система...

„Елементът не трябва да има власт върху правилата за комуникация! – извятка отново тайнственият нагъл модул. – В противен случай ще манипулира системата в своя полза...“

– ...и умишлено докладват като обалъчени. Сами разбирате, че при това положение нагоре не се предава никаква смислена информация.

Дори не се формулира какво става тук, макар че муцистите отлично го знаят.

– Цхазъмът – вметна Джон.

– Да, същият. И ако някой от личния състав се опита да говори в други термини, технолъгично, останалите се нахвърлят върху него, защото се е саморазобличил...

„А дали и аз на онова заседание не се саморазобличих? – мина през ума на Джон. – Наблюдателят от метрополията, която иска от тях да се правят на тъпи, ги мъмри защо са толкова тъпи! Това ако не е когнитивен дисонанс...“

– ...освен това е важно не кой представя доклада нагоре, а кой го е писал реално. При вас, в първи-втори функционален, е лесно, там докладите ги пишат машини, а езика го стандартизират ЛСИ-модулите. А у нас? Вие сами разбирате, че не Матей и Андрей са съчинявали това, което е докладвано в метрополията от тяхно име... Навсякъде си имат по някой подчинен, разбиращ от всичко и движещ всичко, включително докладите. И включително мислите на началниците. Да, Джон, мислите на началниците тук са продукт не на ЛСИ-модулите, а на разни отделно взети разбиратели... и разбирателите понякога ги разиграват като маймуни. Например администраторът на мрежата във Футболния съюз предлага думата „цхазъм“ – и тя хоп, влиза във висшата социолъгия. А после се оказва, че цхазъмът бил измислен още преди двайсет години от някакви пънкари-наркомани, фенове на спонтанното езиково инженерство. Евгений, дето му пробутаха термина, стана за резил, като разбрахме...

През ума на Джон мина дивата мисъл, че Вартоломей е хипнясал до козирката също като него. Наистина, шефът на особения отдел приказваше такива неща, сякаш беше позорно дезертирал от оргреалността на служебното си положение.

– Но Вартоломей, защо не въведете тук нормален интелектуален конвейер? – заинтересува се Джон. – За това поне не е нужна никаква особена техника...

Някъде от близкия ъгъл на двора на Лука, в пространството, скрито от погледа на Джон зад недоразлистените се все още хресталак, се чу внезапен шум от трошачи се дъски, последван от звучно пльокане и невероятен поток от ругатни на английски – Джон, заслушан в ругатните, отначало реши, че в къщата са хванали някой крадец-имигрант от Армадильо. Но бурните излияния на армадилски сленг, велик и могъщ като хуманитарната индустрия, не спираха, дочуха се и нещо като викове за помощ, Вартоломей се вслуша, втурна се назад към портата, Джон го

последва, след няколко крачки мерна зад храсталака малък дървен покрив и изведнъж разбра какво се е случило. Някой невнимателен брат по разум бе пропаднал в ямата на нужника и сега се мъчеше да излезе. В двора настъпи суматоха, някои тичаха към мястото на произшествието, други, видели вече какво се е случило, тихо се превиваха от смях гърбом към пострадалия – по особено несдържан начин правеше това един от полицаите, опрян с ръце на ниския каменен дувар отсреща, той не се смееше, а вече се давеше, целият зачервен като пред мозъчен удар. Джон и Вартоломей влязоха в двора. От нужника вече измъкваха пострадалия – това беше рижият Дик Пейн, оплескан чак до гърдите със съдържанието на коварната туземна яма. Елегантният му доскоро тъмно-син костюм представляваше жалка гледка. Дик продължаваше да псува като таксиметров шофьор. „Вода! Дайте вода!“ – викаше някой. Двама вече се суетяха около чешмата в двора, но скоро вдигнаха безпомощно ръце – вода не течеше. „Ей, кмета, що няма вода?“ – викна Вартоломей. На званието кмет се обади мургав субект на средна възраст, облечен в плетена жилетка: „По тая тръба, началник, не е текло от година и нещо! Бегайте с кофите на старата чешма! Е-е-ее там доле...“ Дик вече бе захвърлил сакото и трескаво си събуваше панталоните. Някой изнесе от къщата кърпи и, кой знае защо, сиво одеяло, наподобяващо черга. Дворът се изпълни с шъкащи хора, англо- и туземноговорящи, мъчещи се да скрият усмивките. Дик жално гледаше косматите си омазани крака – вече се бе освободил и от панталона, и от обувките, но това не го правеше по-чист. „Максими! – викна Вартоломей. – Максими, пали колата и карай мистър Пейн на язовира!“ Очевидно Максим беше шофьорът, заместващ злополучния Нестор – той се обади някъде откъм колите: „Тия зад мене да дръпнат назад, не мога да излеза! Ей! Последния там, дай заден!“ Около автомобилната колона се засуетиха шофьори, джиповете един по един запъплиха на заден ход. Вартоломей уви Дик с одеялото и го поведе навън, виновно подхвърляйки на Джон: „Това е, колега, положението...“

Джон също тръгна да излиза, но тъкмо бе прекрачил портата, когато откъм пътя го пресрещна мъж, наметнал зелено планинарско яке, мъж едър, но някак мек и отпуснат, с рядка брадичка и кротък поглед на будист-самодеец. Мъжът се представи като Евген, политолъг в МУЦИ, и тихо започна да се кае. „Джон! – шептеше той горещо, притиснал ръце до сърцето си, като някой Ромео на поправителен театрален изпит. – Не знаех! Виновен съм, но не знаех, честна дума! Обаче се осъзнах! И ще се поправа!“ Виновността си Евген виждаше в това, че е въвел

понятието цхазъм без да е съгласувано с Хумдепа и без да установи, че е подхвърлено от някакви долни пънкари, врагове на ценностите по света и на територията. „Още днес депозирах молба, Джон! – уверяваше той. – Да се признаят всички трудове и документи, съдържащи думата «цхазъм», за недействителни...“ Джон се чудеше как да съдържи досадата си. С виновния тъжен поглед и умолителните си жестове Евгений му приличаше на санбернар, уличен в злоупотреба с коняка от благотворителната манерка и изправен пред другарски съд. „И ще разобличи всички, които упорстват в заблудението си и твърдят, че цхазъмът съществува...“ – обещаваще нещастният политолог. Джон го слуша още няколко фрази време, после махна великодушно с ръка: „Нищо, Евгений, случва се. Вървете и не грешете повече.“ Евгений се поклонил и изприпка някъде към колите на улицата.

А в къщата на Лука продължаваха да влизат и излизат хора, с униформи и без, с найлонови пликове за веществени доказателства и без, пъплека методично и неуморно като мравки-разбойнички. Джон нямаше представа що за доказателства са събрали те в тази подмандатна територия, неочаквано за всички овладяла високите хуманитарни технологии, но знаеше, че МАСТЕХКОН няма да си тръгне оттук, докато му позволява законът за международните операции. А като престане да му позволява, ще го наруши.

...И в този хаотичен, непонятен, рискован и интересен свят... единствен елемент на порядък внася тайнствената, приказна фигура на *Хакера*, странстващия магьосник на бъдещето.

С. Переслегин (леко редактиран)

София, декември 2001 – февруари 2002 г.

КРАЙ

© 2004 Иван Попов

Източник: Библиотеката на Александър Минковски

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/409>]